

Matie ec'Amani Mamn eke nɔn Ów ek'it eke wɛl k'uw any

Matie a, wɛl b'ɛsɲ'n Levi yeji. L'el Jwif eke b'eb wus labm ɔɲ Rom ec'es ɛw a. Jwifel b'oc wus labm eb ɛsɛl a ɛsɛ agɲ ek'ɛju el ec'eb a os eke -li k'ony sosiɛm ec'af. -Li b'ifn wɛl, gbɛkɔ Jesu ɛsɲ Matie el in e jam ɛsɛl ab ɛm e nyam (Matie 9.9-13).

Matie nɔn Jesu eci Amani Mamn na yec'ɛtɲ ke li yɛgm Jwifel eke Jesu el Mesi a. Li b'ɛlu Amani Sig ɛm eci susu nɔnɔ ɔkm l'akm Amani Owr eci lɛl nɔn ɛsɛl a fɛɲ, yec'ɛtɲ ke li yɛgm eke kokoba ɔb ɛsɛl a dad Jesu e lís e low a. Amani Sig ɛm ec'ów amua ɛm lele Jesu eci sodad ab ab ɛm a, Matie am ɛlu ɔkm yɛgm eke Mesi a elm Jwifel sony cɛ ec'Es Eb ɛlu ɛs, kɔ agɲ a fɛɲ eci. ɛmɛny n'am ɛlu ɔkm li yɛgm eke Nyam ec'Es ɛw a elm es ɛw eke wɛl kok ɛw es wus af aɲa ɛsɛ elɛl eke Jwifel am ɔmn ab af; ow el es ɛw eke anɲ ɛɲɲ ɛɲɲ fɛɲ ek'ub nawrɛ a ec'ɛrm ab ɛm. Matie oc Moiss ec'ol a ɛsɛ ɛb ir eci nyimn ob af, gbɛkɔ n'am dad elɛl eke Jesu yɛgmɲ agɲ ol a e liy a tasi a ek'anm ɛsɛ Farisiɛl eci low yɛgm ab af (Matie 5.17).

K'ígɲ Abraham toɲ Jesu Krist

Luk 3.23-38

¹ Jesu Krist lagɲɛl Abraham ɛm, lele David ɛm ab e mew.

² Abraham ec'alaw † Isak e l'ew ab em ec'en ec'es ɔsnm: Jakɔb, ³ Juda lele lisijimel ab; Peres lele Zera ab (Tamar el el lis), Esrom, Aram, ⁴ Aminadab, Nason, Salmɔ, ⁵ Boas (Rahab el lis), Obed (Rut el lis) ⁶ Jese, lele jim eb ebu David ab. Salomɔ (lis el Uri e yow a); ⁷ Roboam, Abia, Asaf, ⁸ Josafat, Joram, Osias, ⁹ Joatam, Akas, Esekias, ¹⁰ Manase, Amɔ, Josias, ¹¹ Yekonia lele lisijimel ab. Lɛɣɣ ab em anake wɛl ot Israel ec'ey im madu ɔkr em Babilɔn wus af a. †

¹² Ca eke wɛl ot Israel ec'ey im Babilɔn a, ow e jam a, ow el Salatiel, Sorobabel, ¹³ Abiud, Eliakim, Asɔr, ¹⁴ Sadɔk, Akim, Eliud, ¹⁵ Eleasar, Matan, Jakɔb, ¹⁶ etɣ Jakɔb ew Josef, Mari ec; Mari anake ew Jesu eke wɛl b'ɛsn Mesi a. †

¹⁷ Sica k'igɣ Abraham toɣ David a, ow ij alaw sakp lɛw yar; David toɣ ke k'ok lɛɣɣ ab em a eke wɛl ot Israel ec'ey im Babilɔn wus af a, ow ij alaw sakp lɛw yar; sica aɣa toɣ ke ok Mesi e mew e lɛɣɣ a, ow ij emeny alaw sakp lɛw yar.

Josef ec'ermij ebr Jesu eci mew owi ab em

¹⁸ Kin Jesu Krist eci mew owi ec'eled eke ɛcr. Josef ɛsu Jesu lis Mari; gbɛkɔ gbun ke -l'uwarir any a, Abɣ Lala ec'abusu em, Mari anɣ nimamn.

¹⁹ Ɛc Josef el ɛɣɣ eke b'elum Nyam etɣ l'erurm

† **1:2** *Alaw:*mew owi a eke wɛl am dad lel na em a, Jwifel oɣɣ a, ow elm ey a eke wɛl inm ew a cɛ, kɔ alaw yeji. † **1:11** Ɛkn 2 Ɛb Ebu 24.12-16. † **1:16** Jwifel em a, ɛɣɣ ec'eled ek'owr in e mew owi em a bi yegm low yec'eke l'ɔtu eke li ki kok eb eyɣ ab em a. Agɣ a sɔny coco eke el eci mew owi ab em ec'agɣ a fɛɣ el Jwifel tasi a cɛ ɔny abusu eke k'ɛɣɣ juma ek'ɔny any (Nehemi 7.61-64; Esdras 2.61-62). Matie ɔb in ec'odad a nun etɣ am yegm mew owi ab em eke Jesu el Jwif mamn tasi.

eke li k'elu ow okm dedeku fəŋ ec'any af; ow sosisem l'egŋ l'eb eke ew ew em, li k'elu ow es. †
 20 Sica eke n'am tutr low na a, Es Kətəkə ec'afr erm es nyam ow memn em eŋn'n etŋ dad'r nine: «Josef, David eci lilaw, ermij k'ók'ŋ eke k'oc Mari esə ŋ e yow af, anke Abŋ Lala ec'abusu em anake n'anŋ nimamn a. 21 Li b'ow l'ew iy, ŋ b'ow esŋ iy a Jesu, † anke in anake li b'ow l'eb in ec'agŋ a nimum l'elu es el e sikpl em a.»

22 Low na ey yec'etŋ ke odad a eke Es Kətəkə dad kokoba ob es ab em a íy neny. 23 Kin odad a: *Dedyowli a eke anm igŋ ab a b'ow anŋ lokab etŋ b'ow ew iy igŋ eke wəl b'ow esŋ Emanuel.*† (Nin a e nyandre el: "Nyam anŋ ey ab.")

24 Eke Josef ufŋm es a, li kok esə el el eke Es Kətəkə ec'erm es a dad'r ab af, etŋ l'oc Mari esə in e yow af. 25 Gbəkə n'anm ow ab toŋ batŋ Mari ew iy igŋ eke Josef ew nin Jesu.

2

Nuŋ em ony esel ow am ekn Jesu

1 Ləgŋ ab em eke Erəd el eb ebu a anake wəl ew Jesu Betlehem baŋn, † Jude wus af a. Sica eke wəl ew Jesu a, nuŋ em ony esel ek'el mílél em

† **1:19** Jwifel ogŋ a, eke yow lele igŋ ab k'ebirm etŋ -l'eru a, ow ec'abr enym a b'ew tuotuo (Ol Okn 22.13-28). Mari eci lok ab owi ab em a, Josef otu eke k'esŋ'n jej ok em, ke li kók ow és eke k'ocm ow es lís dedeku ec'araŋn. Ow ana ke li tutr eke li k'elu ow es eke ów esu owi k'ánm em, ow ew pete em, ow e liy a k'éym okm (Ol Okn 24.1). † **1:21** *Jesu*:nin a e nyandre el: *Es Eb Elu Es.* † **1:23** Esayi 7.14. † **2:1** *Betlehem baŋn*:1 Samiel 16.1 em ec'a, Betlehem el David ec'eb.

ekn ec'a, anη yogη a eke ligbn b'igb a ow toη ok Jerusalem. ²-L'ibrm nine: «Bogη iy a eke wēl ew ke el Jwifel ec'eb ebu ab a ee? S'ekn in eci lél a yogη a eke ligbn b'anη igb a, ow sosiem anake s'ow eke si k'usr'r sos a.» †

³Eke eb ebu Erōd amani na ok ɔru em a, ermni edη'n es, Jerusalem nimum ec'agη a yeji. ⁴Erōd as egb waw esel egbel a feη lele ol e low yeγm esel ab ab feη luku etη am ibrm el yogη eke wēl k'ew Mesi a. ⁵-Li dad ow nine: «Betlehem baηη, Jude wus af, aηke kin low yec'eke Nyam dad ke kokoba ɔb es a non: ⁶*Etη η, Betlehem, elm Jude wus af ec'eb ewi a feη eci jam es. Kɔ η em eb ebu a b'ow anη ey ɔkm, ke nyimn em ec'agη Israel.*»†

⁷Ow sosiem ew ew em Erōd esη nunη em ɔny esel a ek'el em, li k'uw leηη tasi yec'af eke lél a k'ey ɔkm ab any. ⁸Etη l'erm wēl Betlehem. Li dad wēl nine: «Imn otarir iy a e lís e low akr senyn senyn toη éηan in; eke b'ēηan in a òwr dadr'm yec'etη k'em yeji m'ím m'usr'r sos.»

⁹Eke -l'irir eb ebu a e sodad a, -l'elu lakr -n'im. Eke -n'aam a, kin lél a eke -l'ikηη anym -l'ekan yogη a eke ligbn b'anη igb a, ek'ikη el anym. Etη wanci ab af a eke lél a im ok yogη a eke iy a anη a, n'inym es. ¹⁰Eke -l'ekan lél a inym es a, -n'anη sos em inη ligbel em. ¹¹-L'ok akη a etη -l'ekn iy a lele lis Mari ab. -L'ok ɔwrɔkp wus etη -n'am usr iy a sos. -Li kpakpab el eci sekpr ab es etη

† **2:2** *s'ow eke si k'usr'r sos:odad na Grek em a, wēl ɔtu ek'itηη ejec'em dad ese s'ow eke si k'igη'n nunη.* † **2:6** Mise 5.1.

-l'ap ow sika, ogn lele kpey ab. † 12 Ow e jam a, Nyam ewar el memn em, eke -li k'ewlmn meny -n'iimn Erød ogn a ij; etn -l'eb ejagb ejeci -n'im el eci wus ab af.

Ejipt ec'im

13 Sica eke nun em ony esel a im a, Es Kòtòkò ec'afr erm es nyam ow ehn Josef memn em etn dad'r ninε: «Ìgb, òc iy a lele lis ab urur es imn Ejipt ton bake Es Kòtòkò dád ony e meny ewl ow ec'odad, anke Erød b'ow ol iy a eci ibi es.»

14 Kpekɛn Josef igb ncok em, oc iy a lele Mari ab etn -n'im Ejipt. 15 -N'ann yogɛn ton Erød uw. Low na ey yec'etn ke Es Kòtòkò ec'odad na eke dad kokoba ob es ab em a, iy neny: *Ejipt wus af etn m'esn em ec'iy a.*†

Etuey ec'ibi

16 Eke Erød b'uw any eke nun em ony esel a eju'r a, erm ebl'l afɛn in es. Na sosiem n'on abusu eke wɛl k'ibi Betlehem lele in e saw saw ab ec'ey meny nenym, ton k'ign akpo yony esel a fɛn. Nun em ony esel ec'amani a ek'on'n lɛgn ab af eke lél a ey okm a, af yogɛn anake li kok low na a. 17 Eɛen eke kokoba ob es Jeremi ec'odad na eke dad a iy neny ana:

18 Rama eb em, wɛl iri lebl ek'ikɛn, onn ikɛn lele luw eci likekr ab.

Rashel anake am ikɛn in ec'ey a ec'onn a.

† **2:11** Jwifel bi tutr eke wus na eci eb eb a fɛn ec'agn a b'ow usr Mesi a sos (Esayi 49.23; 60.5-6; Selu 72.10-15). Ob ap na e nyandre el: sika a el eb ebu a eke li b'ow l'el a eci meny ewr; ogn a el abn em owi eci meny ewr; etn kpey a el gbre ij owi eci meny ewr.

† **2:15** Ose 11.1.

L'ibram ηοηη anke in ec'ey a anm ij. †

Ejipt ec'igb

¹⁹ Eke Erød uw a, Es Kətəkə ec'afr erm es nyam memn em ow eηη Josef Ejipt wus af ²⁰ etη dad'r ninε: «İgb, òc iy a lele lis ab ke éwal meny imn Israel wus af, anke aηη a eke am ɔl iy ab es eke k'ibi a -l'uw.» ²¹ Ow ɔη Josef igb oc iy a lele lis ab etη -l'ewl -n'im Israel wus af. ²² Gbəkə Josef iri eke Arkelaos † usr es Erød usu εε Jude eci es ew es af; na sosiem erηη ow'r sos eke li k'im l'ir Jude. Eke wəl yəgm'n ow ec'ów memn em a, n'im Galile wus af, ²³ etη n'im l'ir Nasaret baηη. Ow el eben yec'etη ke kokoba ɔb esel ec'odad na eke dad a íy neny: *Wəl b'ow εηη'n Nasaret iy.*†

3

Jan mij ok nun εs e Nyam odad eke dad

Mark 1.1-8; Luk 3.1-18; Jan 1.19-28

¹ Lεηη ab em a, Jan mij ok nun εs ey ɔkm Jude eci loj † a etη am dad Nyam odad εε: ² «İtηnin erm em anke Afr ec'es ew a ow titm.» ³ Jan el εηη a eke kokoba ɔb εs Esayi dad in e ec'odad, ow a

† **2:18** Jeremi 31.15. *Rama* eb eke ow em Babilon eyη as Jwifel luku eke k'ot im el madu ɔkr em. *Rashel* el Jakob e yow ek'erur tasi (Nun ɔb 29.30); wəl b'oc'r εε Israel lis af. In eci uwomu a anη Betlehem. † **2:22** *Arkelaos*:Erød ligbel a eci luw em a, in ec'ey nyahan a cεc in ec'es ew a etη εηη εηη eb in eci. *Arkelaos* ek'ew Jude es a, el εηη eke lokm uη akm εs. Lisijim Antipas ek'ew Galile es a, el εηη eke in e lokm sun η akpl təl akm lisijim ec'a. † **2:23** *Nasaret* iy:baηη eke wəl úbm. Wəl b'ow ifn Jesu eke l'el Nasaret ec'εηη a sosiem. Èkn Jan 1.46. † **3:1** *Jude eci loj*:wus ek'agη nɔnɔ irm af.

eke n'am dad l'ese: *Ɛgɔ nyam anɔ loj am elu lebl dad ese: «Kòkr Ɛs Kòtòkò ec'ejagb a, kòkr in e sebr a ìnym nyim nyim!»†*

⁴ Jan sus mob eke wɛl kok gbɔ̀nkò kedebnam e suw em etɔ l'egɔ ndey lel e meb er em; † li b'ij tɛtɛ gbɔ̀ngban lele mow mun ab. ⁵ Jerusalem ec'agɔ, Jude wus af ec'agɔ fɛɔ, lele mij ewl mij Jurɔn wus ab af ec'agɔ a am ow Jan ogɔ. ⁶ - N'am egɔ el e sikpl a -l'eb agɔ fɛɔ ec'any af, etɔ Jan am ok el mij nuɔ Jurɔn erɔ.

⁷ Eke Jan am ɛkn eke Farisiel nɔnɔ lele Sadusiɛl ab am ow in ogɔ mij ok nuɔ ec'a, li dad wɛl nine: «Ɔny morɔn amua! Kò bwo dad ɔny eke, ek'okr mij nuɔ ke ɔtur eke k'ɔgbroɔn Nyam ec'erm bebl ek'am ow ab em ee? ⁸ Sica yɛgmɔn ɔny ec'es an ab em eke itɔnin erm em! ⁹ Ɛtɔ emeny kì tutar ɔny em ki dadr k'esre: “Ɛy lagɔ el Abraham.” † Kò m'am dad ɔny eke Nyam ɔtu eke ki kok mebn amua ɛl Abraham ec'alaw! ¹⁰ Sica ɔs anɔ eke b'ow bubr ekɔ es min em. Likɔ fɛɔ ek'òsum ey amamn a, wɛl b'ow ubr'r es oc ɔwl'l alm. ¹¹ Em ec'a, m'am m'ok ɔny mij nuɔ mij em ese erm em itɔn eci mɛny ewr af, gbɛkò egɔ ek'anɔm jam am ow a b'ow ok ɔny mij nuɔ Abɔ Lala lele al em ab.† N'ɔny abusu nɔnɔ l'akm im. M'itm bɔbɔ yeji eke mi k'ɔny in e còkrukɔ meb a m'ot'r es.† ¹² N'ɔnym waw ab etɔ li b'ow n'ɔɔ egb a lef, l'éb ey a, ke l'ígɔ suw a l'ok es. Li b'ow l'eb egb a l'ok egbel em, ke l'òfɔ suw a al ek'iram es ab em.»

† **3:3** Esayi 40.3. † **3:4** Ɛkn 2 Ɛb Ebu 1.8. † **3:9** Jwifɛl e tutr em a, ek'Abraham el el lagɔ a, ke Nyam eb elu el es ñ. Ɛkn Jan 8.33,37,39. † **3:11** Ɛkn Ob Kok 2.1-4. † **3:11** Ɛkn Jan 1.27 ec'akr otar a.

*Jesu e mij ok nuɲ**Mark 1.9-11; Luk 3.21-22*

¹³ Sica Jesu anɲ Galile ow Jurden eke Jan k'ok'r mij nuɲ; ¹⁴ kɔ Jan eɲɲm, eɲɲ dad'r ninɛ: «Em anake k'ok'm mij nuɲ a, eɲɲ ow el ɲ eke am ow em ogn!» ¹⁵ Gbɛkɔ Jesu dad'r ninɛ: «Caca em a, èɲɲ ke ow él ebɛn, anke ebɛn eke si b'ow si kok ów fɛɲ eke Nyam am ibrm ey ab ana.» Ow sosiɛm Jan eɲɲ eb ok'r mij nuɲ. ¹⁶ Eke Jesu ok mij nuɲ ke am ey ɔkm ernɲ a, kpɛkɲ afr agbr em. L'ɛkn Nyam ec'Abɲ ek'am us'r es nuɲ af esɛ kel af. ¹⁷ Eɲɲ lebl nyam anɲ afr am ikɲ dad esɛ: «Eɲɲ na el em ec'Iy eke m'erur tasi; m'oc em eci sos em inɲ fɛɲ m'elu'l em.» †

4*Agn ebm Jesu**Mark 1.12-13; Luk 4.1-13*

¹ Sica Nyam ec'Abɲ oc Jesu im loj eke agn k'ɛju'r. ² Eke n'ɛnɲ nɛny sɛɲɲ ekɲ yony, ncok lele lɛɲɲ owr ab a, ca namn ow'r sos. ³ Agn ek'el ɛju es a, eri ow titm'n eɲɲ dad'r ninɛ: «Ek'el Nyam ec'Iy, ke dád mebn amua ítɲɲ el ob ij.» ⁴ Jesu dad'r ninɛ: «Wɛl nɔn Nyam Lɛl em eke: *Ow elm ob ij sɔny cɛ ɔɔm eɲɲ sel, kɔ Nyam ec'odad ebl fɛɲ eke b'anɲ'n nɛnyɲ ey ɔkm a.*»†

⁵ Emɛny agn oc'r im uyum'n Jerusalem eb lala ab em e Nyamel gbɛl a e luw af ec'usu gege a, ⁶ eɲɲ dad'r ninɛ: «Eke el Nyam ec'Iy, ke ànɲ anɲa igb us es wus; anke wɛl nɔn Nyam Lɛl em eke:

† **3:17** Bèbmɲ Selu 2.7 lele Esayi 42.1 ab. † **4:4** Ol ɔkn 8.3.

Nyam b'ow ɔŋ in ec'afɾ erm esel a ow η sosiem, etŋ -li b'ow -l'oc'η abu em abu em, yec'etŋ ke lebn kaka kí kokm'η ob lakɾ.»† 7 Jesu dad'r nine: «Nyam Lel yeji dad eke: *K'Ébam Es Kɔtɔkɔ η e Nyam.*»†

8 Emeny agn oc'r im lafeny gege nyam af, yegm'n wus na ec'es ew es ew a feŋ lele el eci sakpl ab ab, 9 etŋ dad'r nine: «Mob amua feŋ m'ow m'ɔŋ eke ok ɔwrɔkp wus ign'm nuŋ.» 10 Ca Jesu dad'r nine: «Ŋ Satan, kpab'm es lís! Anke wel nɔn Nyam Lel em eke: *B'ow ign Es Kɔtɔkɔ η e Nyam sɔny nuŋ, ke kók in sɔny coco e juma.*»†

11 Sica agn egb'r es; etŋ kin afɾ erm esel ow'r saw am kok in e lís e low.

*Jesu ɔb juma nuŋ Galile wus af
Mark 1.14-15; Luk 4.14-15*

12 Eke Jesu iri eke wel elu Jan sobel em a, † n'im Galile wus af. 13 L'irm Nasaret ij, etŋ n'im n'ann Kapernayum, eb eke ann Galile eci mij lekpl a saw, Zabulon lele Neftali ab eci wus ab af. 14 Ow el eβen yec'etŋ ke kokoba ɔb es Esayi eci sodad amua eke dad a íy neny:

15 Zabulon eci wus a, Neftali eci wus a ek'ann okij saw ec'ejagb ab af, Jurden jam a, Galile ek'agn ek'elm Jwifel a ir af!

16 Agŋ a ek'ir ncebn em a ekn usuayl ligbel! Etŋ agŋ a ek'ann luw eci low ew a, usuayl ejn ok el af. †

† 4:6 Selu 91.11-12. † 4:7 Ol ɔkn 6.16. † 4:10 Ol ɔkn 6.13-14.

† 4:12 Ekn Matie 14.3-12. † 4:16 Esayi 8.23-9.1.

17 Lɛgɛɲ na af anake Jesu ɔb nuɲ am dad Nyam odad ɛsɛ: «Itɲnin ɛrm ɛm aɲke Afr ec'es ɛw a ow titm.»

Jesu e jam ɛsɛl krɛkrɛ ek'ɛsɲ

Mark 1.16-20; Luk 5.1-11

18 Jesu am ɛcr Galile eci mij lekpl a e saw saw ɛtɲ l'ɛkn agɲ lisijimɛl yony ek'el ɔcn ibi ɛsɛl: Simɔ eke wɛl b'ɛsɲ Pier lele lisijim Andre ab. - N'am ok muw mij lekpl ab ɛm. 19 Jesu dad ɛl ninɛ: «Usr'm jam, m'ow mi kok ɔny eel agɲ eb ɛsɛl.» 20 Kpɛkɲ -li digɲ ɛl eci muw a -l'ok es ɛtɲ -l'us ow jam.

21 Eke li b'im akpoj tɛl a, l'ɛkn agɲ lisijimɛl ɛjeci yony Jak lele Jan ab, Sebede ec'ey. ɛl ɛs ab -n'anɲ ɛl eci mijɛtɲ ab ɛm -n'am kok ɛl eci muw a ɛtɲ Jesu ɛsɲ ɛl. 22 Kpɛkɲ -li digɲ ɛl ɛs lele mijɛtɲ ab ab -l'ɛlu es, ɛtɲ -l'us ow jam.

23 Jesu am ɛc Galile eci wus ab af; wus ab af yogɲ, n'am yɛgm agɲ low Nyam nuɲ igɲ susu a ɛtɲ n'am ɔb gbrenɲbi usu a ec'Amani Mamn a e kokoba. N'am ewlm ɔlu a ɛl ec'ɔl ɛrɲ ɛrɲ fɛɲ ɛm lele ɛl eci dudu fɛɲ ab. 24 Siri wus af nimum, Jesu e lís ec'odad eke wɛl am dad a ec'amani am ok agɲ ɔru ɛm, ɛtɲ wɛl am is'r agɲ fɛɲ ek'am ij ɔl ɛrɲ ɛrɲ e gbɛɛ ɛsɛ agɲ ek'ɔny abɲ ɛɲɲ, krokro ɛsɛl lele sos ɛyru ab; ɛtɲ Jesu am ewlm ɛl. 25 Agɲ nɔnɔ ek'anɲ Galile ow, ɛb Lɛw a eci wus ab af ec'agɲ, † Jerusalem ec'agɲ, Jude wus af ec'agɲ lele Jurɔɔn ogog eci wus ab af ec'agɲ ab, am us Jesu jam.

† 4:25 ɛb Lɛw ek'anɲ Samari lele Galile ab ec'ogog eke ligbn b'anɲ igb, ke yogɲ ec'agɲ a ec'ɛb ir a b'ot Grɛkɛl ec'ab es.

5

Ehe esel nawre

Luk 6.20-23

¹ Eke Jesu ekn bieku a, l'uyu lafeny af etɲ li sig es. In e jam esel a ow titm'n ² etɲ n'am yegm wel low li dad l'ese:

³ «Aɲ ek'ij abɲ em e gbɔr;†
ehe él el eci

anɲke Afr e gbrenɲbi usu a, el eci!†

⁴ Aɲ a ek'anɲ sɔɲɲ em a, ehe él el eci
anɲke Nyam b'ow eyr el erm es!

⁵ Aɲ erm frɔɔ esel, ehe él el eci,
anɲke -li b'ow -l'ij wus eke Nyam ewar a ec'aja.

⁶ Aɲ eke low nenyembri nyam ec'amn am ɔny
a,
ehe él el eci,
anɲke Nyam b'ow iyr el lok.

⁷ Aɲ a eke b'ikɲ aɲ sɔɲɲ a, ehe él el eci,
anɲke Nyam b'ow ikɲ el sɔɲɲ!

⁸ Aɲ ek'erm em ayl a, ehe él el eci,
anɲke -li b'ow -l'ekn Nyam.

⁹ Aɲ a eke b'is erm es ey a, ehe él el eci,
anɲke wel b'ow esɲ el Nyam ec'ey.

¹⁰ Aɲ a eke b'an es ese lele eke Nyam b'erur ab
af,

ke ow sosiem wel b'ijr gbre a, ehe él el eci,
anɲke Afr e gbrenɲbi usu a, el eci.

† **5:3** *Aɲ ek'ij abɲ em e gbɔr*:Aɲ ek'uw any ek'el e low feɲ aɲ Nyam em a. † **5:3** *Afr e gbrenɲbi usu a, el eci*!Odad na Grek em a, wel ɔtu ek'itɲɲ ejec'em dad ese -l'el Afr e gbrenɲbi usu a eci aɲɲ. Jesu eci low yegm na bebl Jwifel erm anɲke el eci low yegm em a, Afr eci gbrenɲbi usu a, el ec'ebɔr a ce ec'agɲ a sɔny coco eci.

11 Ànɲn ehe em eke em sosisem agɲ bi wɛwr ɔny, b'ijr ɔny gbre, bi dad ów enɲɲ fɛɲ ok ɔny af yadɲ em. 12 Kòkr yaya, ànɲn sos em iɲn em, aɲke afr ob ap ligbɛl nyam am eku ɔny. Kokoba ɔb esɛl ek'ikɲ anym ow a yeji, ebɛn eke wɛl ijr el gbre ana.»

Mok lele usuayl ab owi

Mark 9.50; Luk 14.34-35

13 «Ɔny anake eel wus na e mok a. Kɔ eke mok irmn in e ded a, † ayaf wɛl ɔtu eke ki kokr'r ke l'ɛwl li ded ee? L'akplm ij, gbɛɲ cɛ l'it eke wɛl k'oc ɔwl'l ke agɲ uyu'r af.

14 Ɔny anake eel wus na ec'usuayl a. Baɲn ek'anɲ lafeny af a ɔnym es lɔl. 15 Wɛl ígɲm kɛniɛ ɛwm es ob ew; kɔ wɛl b'itm'n es ob gege af, ke l'áyal agɲ a fɛɲ ek'anɲ akɲ a. 16 Ebɛn ek'ɔny ec'usuayl a ki jɛɲn agɲ fɛɲ ec'any af ana, yec'ɛtɲ ke -l'ɛkn ɔny ec'ów amamn a eke bi kokr a, ke -li kɔklm ɔny ɛs ek'anɲ afr a.»

Ol eci liy em elu

17 «Kì tutar eke m'ow e mi k'ɔny Moïs ec'ol a lele kokoba ɔb esɛl e low yeɲm ab ab m'ot es. M'owm eke mi k'ɔny m'ot el es, kɔ eke mi k'ɛlu liy em. 18 M'am dad ɔny nawrɛ em eke afr lele wus ab b'ow ɛc, kɔ ol a eke wɛl nɔn a e mɔni kaka, ow e logli kaka k'ow tɛtɲm es toɲ ke fɛɲ íy nɛny. † 19 Ow sosisem, ɛɲɲ eke b'ow igɲ sol

† **5:13** Tasi em a, Israël wus af eci mok a b'irmn in eci ded a. Mob ejeci e miy kpacam b'anɲ em ek'ɔnym lɛc ded em. Eke wɛl b'ɛw mok ikɲ na es foɲ em a, mok a tasi bi ler es ke miy kpacam a anɲ. † **5:18** toɲ ke fɛɲ íy nɛny:odad na Grɛk em, wɛl ɔtu ek'itɲɲ sjec'em dad esɛ toɲ ke ow *él wus na e nuɲ ɛdɲ*.

amua em e likekli nyam elu es, ke b'ow yegm agn kok eben a, Afr e gbrenḡbi usu a, li b'ow l'el likekli; gbeko egn eke b'ow osu ol a, ke b'ow yegm agn kok eben a, Afr e gbrenḡbi usu a, li b'ow l'el ligbel. ²⁰ Ko m'am dad ony: eke kokmn low yec'a eke Nyam am ibrm ony a akamn ol e low yegm esel lele Farisiel ab a, k'ow eymn Afr e gbrenḡbi usu a.»

Erm bebl owi ec'akr otar

²¹ «Irir eke wel dad ey lagnel: “*K'ibim egn*,[†] egn feḡ ek'ibi egn a, wel b'ow oc'r im jej ok ec'any af.” ²² Ko em, m'am dad ony m'ese: egn feḡ eke b'ow ebl erm ok lisijim af a, wel b'ow oc'r im jej ok ec'any af; egn eke b'ow wewr lisijim ese: “N nyamb egn a,” wel b'ow oc'r im Sanedren ec'agn a ec'any af; etḡ egn eke b'ow dad lisijim ese “Nuḡ em akplm ḡ a,” it eke wel k'oc'r im gbre ij usu ec'al ab em. ²³ Eke am oc ob ap im egb waw usu on Nyam, etḡ yogḡ okn ek'esḡ jim ew low ḡ ab a, ²⁴ egb waw usu yogḡ, ew ḡ ec'ob ap ab es, ke ikḡ anym im okar em esḡ jim ab ke sica ewl ow ke ap Nyam ob a.

²⁵ Eke egn nyam ew low ḡ ab, etḡ usr ejagb aamn jej ok em a, oḡḡ es fafa okar em eke anḡn ejagb af a, yec'etḡ ke li k'ocm'ḡ n'ocm jej ok es, jej ok es a ocm'ḡ ocḡm usu osu es elum'ḡ sobel em. ²⁶ M'am dad'ḡ nawre em: k'ow eym ocḡm yogḡ eke soḡm ḡ e labm a feḡ ek'onny a uwarm.»

Nfaci owi ec'akr otar

[†] 5:21 Okm Ok 20.13; Ol Okn 5.17.

27 «Irir low yec'a eke wel dad ab ee? *K'ijm nfaci.*† 28 Kò em m'am dad òny: eḡḡ fəḡ eke bi ləḡ lawl e yow ke b'òny erur in ec'erm em a, ow ab l'ij nfaci ḡ. 29 Eke batḡ ow el ḡ e lidr e nyamn a anake b'òḡ ey sikpl owi em a, òkr òny oc'r es òwl'l usu kpekpe: ow akpl ḡ eci eke k'irmn ḡ e sos ikpr nyam cə, ow a eke ḡ e sos a fəḡ k'anḡ ke wel òny òwl'ḡ ḡbre ij usu a. 30 Eke batḡ ow el ḡ e lidr abu a anake b'òḡ ey sikpl owi em a, ùbr'r es oc òwl'l kpekpe: ow akpl ḡ eci eke k'irmn sos oḡḡ nyam, ow a eke k'im ḡbre ij usu ab em ḡ e sos a fəḡ ab a.»

Ɔwarir ec'akr otar

Matie 19.9; Mark 10.11-12; Luk 16.18

31 «Wel dad yeji: “*Eke am oḡḡ ḡ e yow eke òl mar ebi a, óḡ'n iḡḡnin e ləl.*”† 32 Kò em m'am dad òny: eḡḡ fəḡ ek'elu in e yow e l'òl mar l'ebi es, ke ow elm eḡḡ ot owi em a, n'òḡ yow a b'ow ey nfaci ij owi em. Etḡ eḡḡ ek'ebi yow eke wel òwr a, in yeji l'ij nfaci.»

Neny ij owi ec'akr otar

33 «Irir low yec'a eke wel dad ey lagḡel ab ee? *K'ítḡnm ḡ e neny ij a, kò ke kók Es Kòòkò ec'any af, yec'a eke dad neny ij em a.*† 34 Kò em, m'am dad òny eke k'ijmn neny kaka: k'ijmn neny afr e nin em anke ow el Nyam eci es sig usu; 35 k'ijmn neny wus e nin em anke ow el in ec'akr es ok

† 5:27 Ɔkm Ok 20.14; Ol Ɔkn 5.18. † 5:31 Ol Ɔkn 24.1-4. Iḡḡnin tasi a ec'eḡel eke wel ki kok ana; ḡbekò Jwifel beb eci tutr em a, ow el abusu eke wel elu el es eke low kaka fəḡ em -li k'igḡnin. Èkn Matie 19.7-9. † 5:33 Ob Ap 19.12; Awl 30.3; Ol Ɔkn 23.22-24.

usu, k'íjmn neny Jerusalem e nin em, anke ow el Eb Ebu gbela a ec'eb. † ³⁶ K'íjmn neny okm η e nuη ab af anke k'otum kokm η e sin nuη nyam ibrm oglog ufum. ³⁷ Dàdr ce εsrε: "εε" oglog "Njan." Yec'a eke wel bi dad igη af a, low ηuηη εs eci.» †

Efnu ec'erur owi

Luk 6.27-36

³⁸ «Irir low yec'a eke wel dad ab ee? *Nyamn lele nyamn ab etη nen lele nen ab.* † ³⁹ Kε em m'am dad ony eke k'átarmn ony ec'ifnu ab. Eke batη εγη nyam εdη'η any af lidr ogog e láwl a, † okη'n nemn ogog ec'a yeji l'édη'η. ⁴⁰ Eke εγη oc im'η jej ok ec'any af eke k'eb η eci mob sus em a, yèb'r l'éb η e mob af εw a yeji. † ⁴¹ Eke εγη nyam ony'η læc em eke k'an es in ab sofu kaka fεη a, àn ow eci sakp yony. † ⁴² Εγη ek'am ibrm'η ob a, on'η; k'ùηηan εγη erm suη.»

⁴³ «Irir low yec'a eke wel dad ab ee? *B'ow erur εγη kaka fεη* † ke ifn η ec'ifnu. ⁴⁴ Kε em m'am dad ony: èrurir ony ec'efnu, ke ηónηan Nyam onη agη a eke b'ijr ony gbre a; ⁴⁵ ow em a b'ow eel ony εs ek'anη afr a ec'ey, anke in e ligbn a b'afηη ów εηηη kok εsel lele ów amamn kok εsel ab, etη in

† **5:35** Jwifel beb e tutr em a, eke -l'ij neny ob εjeci e nin em etη ow elm Nyam e nin em, eke -li kokm yeji ofr ofr. † **5:37** Εkn Jan 8.44. † **5:38** Okm Ok 21.24; Ob Ap 24.20; Ol Okn 19.21. † **5:39** Édη εγη any af el Jwifel ogη eci wεwr ligbel. † **5:40** Jwifel ogη a, mob af εw a, wel b'oc bubur sos es ncok em; na sosiεm ol onη abusu eke wel k'oc igηη εγη læγη owr ce eci (Okm Ok 22.25-26; Ol Okn 24.13). Jesu am yeγm eke εγη ki kok low afη ol es yèb'r l'oc kpekη kpekη. † **5:41** Rom e sróda eyη a ony abusu eke k'onny εγη læc em uyu el ec'ερεkp an es kilo nyam lele likpr ab ce. † **5:43** Ob Ap 19.18.

ec'afr e mij a b'aan ów amamn kok esel lele ów enun kok esel ab. ⁴⁶ Eke batn ow el agn a ce eke b'erur ony a b'erurir, ke bla k'on ekur Nyam ogn ec'ob ap ee? Wus labm eb esel yeji eben ce -li bi kok. ⁴⁷ Ek'ow el ony lisijimel ce b'esnin, ke low ligbel kokr ab ee? Nyam any uwm esel yeji, eben ce -li bi kok. ⁴⁸ Éel sobo ese el ek'onny Es ek'an af. » †

6

Nyam nun ign em ec'ow ek'it e wel ki kok Luk 11.2-4

¹ «Éwr erm, kì kokr Nyam e lís e low fñ agn ec'any af any ij sosiem eci. Eke b'ow kokr eben, k'ow ennm ony Es Nyam ek'an af ec'ob ap a. † ² Ow sosiem, eke am on ogboru os, k'ew fuw em agn k'ekn'; Nyam nun ign usu lele eberñ em ab, eben eke ów enyembri yony yony esel bi kok ana. -Li bi kok eben ek'agn k'usr el sos. Low nawre m'am dad ony ek'el ec'ob ap a -n'ññ. ³ Kò n ec'a, ek'am ap ogboru ob n e lidr abu ab em, n e nemn abu a k'ekn, ⁴ yec'etn ke ob ap a él es lol em, ke asñ Nyam eke b'ekn es lol em e low a, b'ow ap'ñ ob.

⁵ Ony e Nyam nññ em, kì kokr ese ów enyembri yony yony esel af; -li b'erur eke -li k'inym es Nyam nun ign usu a lele eberñ saw saw ab -ni nññ Nyam yec'etn ke agn fñ ékn el.

† **5:48** Bèbmn Ob Ap 19.2 lele Okm Ok 18.13 ab. † **6:1** Jwifel ec'a, ogboru ec'ob ap, Nyam nññ lele neny enñ ab a, el el e Nyam nun ign em ec'ow amamn tasi. Na sosiem anake Jesu am dad ow ec'odad lel ikpr usuiy na em a.

Low nawre m'am dad ony, el ec'ob ap a, -n'eyh η.
 6 Kò η, eke am erur e ki ηoηh Nyam, ey η ec'akη
 abl êl ke yogη, ηóηh asη Nyam es lol em, ke Asη
 Nyam eke b'ekn es lol em e low a, b'ow oη'η η
 ec'ob ap a.

7 Eke bi ηoηan Nyam, odad ebl nyam coco a ce
 k'ánη ony nenym k'ibn ese Nyam any uwm esel
 ec'ab af; -li bi tutr eke odad a b'ofu el nenym a
 ke Nyam b'ow iri el e ηoηh e lebl a. 8 K'èbr el e
 lakr a, aηke ony Es Nyam, gbun ke íbrmn in low
 a, li b'íkη anym l'uw low yec'a ek'am erurir ab
 any. 9 Ony e Nyam ηoηh em, dàdr esre:

Ey Es ek'ann afr,
 ke η e nin lala a óny elum;

10 ke η ec'es ew a ów;
 ke wel kók η ec'erur wus aηa
 ese afr ec'ab af.

11 Ony ey yefenyana ec'ob ij a ek'it a.

12 Ap ey low ηun a eke si kok a,
 ese elel eke si b'ap aη a eke kok ey low ηun ab
 af.

13 Kì yeb ey si k'ey ebm owi em,
 kò ony oc ey es low ηun ec'abu em;
 [aηke akpo akpo feη, es ew, abusu ony lele
 anygbel ab él η eci. Amen.] †

14 Tasi em a, ek'ocr low ηun ek'agη kok ony a
 apr, ony Es ek'ann afr a yeji b'ow oc ap ony. 15 Kò
 eke ocmn low ηun ek'egη kok ony a apmn, ony
 Es ek'ann afr a yeji, k'ow ocm ony e low ηun e
 kokr a apm ony.

† 6:13 Matie eci silel esig beb em a, wel éhnm sodad ek'ann ob
 na [...] ec'araηh em a. Èkn 1 Ów e Wel Nòn 29.11-13.

¹⁶ Ετη kin, eke am ενηη neny, k'èwr sory e sos εσε elel eke ów ενyembri yony yony εσεl bi kok ab af; -li b'ew any ek'agη fηη k'uw any eke -n'am ενηη neny. M'am dad óny nawρε εμ ek'el e labm sɔg a -n'εηη η̂. ¹⁷ Κο η ec'a, ek'am ενηη neny, yɔg any, èfη sin, ¹⁸ yec'ετη k'agη k'úwm any ek'anη neny ενηη εμ. Asη sony coco ek'εγη εκnm a ce b'ow εκn, ετη in eke li b'ekn low yec'a ek'am kok es lɔl εμ a, li b'ow li sɔg η ow e labm.»

Afr eci ob óny

Luk 12.33-34

¹⁹ «K'àsr óny ec'ob óny luku wus af aηa eke sisη lele adagra ab bi ηυηη, ke elu yeji b'ok akη iy mil a. ²⁰ Κο àsr óny ec'ob óny luku afr. Yogh, ke ow el sisη, ke ow el adagra, -li k'ótumn -ni ηυηηnm; ετη yogη, elu k'ótum okm akη iym mil. ²¹ Tasi εμ a, yogη eke η ec'ob óny a anη a, yogη ce η ec'erm a yeji b'ow anη.»

Sos eci kenie

Luk 11.34-36

²² «Anyamn el sos megl e kenie. Eke anyamn akpl'η a, η e sos megl a fηη anη usuayl εμ; ²³ κο eke anyamn akplm'η a, ke η e sos megl a fηη yeji anη ncebn εμ η̂. Eke batη usuayl ek'anη'η εμ a el ncebn, ke ncebn ligbel mareμ ow b'ow el a!»

Nyam b'ow ew óny e lís e low erm

Luk 16.13; 12.22-31

²⁴ «Aduigh kaka k'ótum kokm es ew εσεl yony e juma; oglog li b'ow l'ifn krekre ec'a, ke l'éurur yony εμ ec'a; oglog li b'ow l'ij neny nyam nyam e lís, ke li k'éwm nyam e low any. Ótumn eke ki kokr Nyam e juma ke kokr jete yeji e juma.

25 Ow amua fɛɲ sosiɛm a, m'am dad ɔny: k'èbar ob ek'ijr [mij ek'ɛgɲn] ɛsɲn sel, oglog ɔny ec'ob sos ɛw e low ɛrmij. Kɔ sel ɛɲn akplm akam ob ij ee? Ɛtɲ kɔ sos megl apklm akam ob sos ɛw ee? 26 Lèɛr ɔr: -l'ewlmn egb, -l'ubmn egb, -l'asmn egb luku egbel ɛm, gbɛkɔ ɔny Ɛs ek'anɲ afr a bi gbagbl ɛl! Kɔ ilmn an akamn ɔr amua ee? 27 Ɔny ɛm a, bwo ec'ɛgɲ ɔtu eke in ec'ermij ebr ɛm k'obn in ec'owr anɲ e sɛgɲ a tɛl ee? †

28 Ɛtɲ kɔ bla ɛtɲ ob sos ɛw e low b'okr ɔny ɛrmij ee? Lèɛr ɔgm e suw ɔdɔdɔ ec'elel eke b'elil: -li kokmn juma, -l'olmn gbad. 29 Gbɛkɔ m'am dad ɔny eke Salomɔ ek'ɔny ob nɔnɔ a yeji, ɔnym ob sos ɛw ek'akpl akm ɔgm suw ɔdɔdɔ amua ɛm e nyam. 30 Nyam b'ew ɔgm e suw ek'anɲ yɛfɛnyana, ke efi wɛl b'ow oc ɔwl alm a ob sos. Sakp abi ɔny yeji li k'ow l'ɛwm ɔny ob sos ɛbɛn ee? Ɔmn ufum ɔny es gbɛ! 31 K'èbar ɛrmij ki dadr k'ɛsrɛ: “Bla obi si b'ow s'ij ee? Bla mij iy si b'ow s'ɛgɲ ee? Bla obi si b'ow s'ɛw sos ee?” 32 Tasi ɛm a, Nyam any uwm ɛsɛl anake sakp sakp fɛɲ b'ɔl ów amua fɛɲ es a. Kɔ, ɔny Ɛs ek'anɲ afr a uw any eke ɔnyɲ ow ec'es abur. 33 Nyam e gbɛɲgbi usu a eci low íkɲ anym okr ɔny ɛrmij, low nɛnyɛmbri nyam eke n'am ibrm a yeji, ke ow e likpr a fɛɲ Nyam b'ow igɲ af ɔɲ ɔny. 34 Ca k'èbar efi e low ɛrmij, efi b'ow ism in e low ab. Lɛgɲ lɛgɲ e gbɛre a bi bɛbmɲ lɛgɲ ab ab.»

† 6:27 *k'obn in ec'owr anɲ e sɛgɲ a tɛl ee?* Odad na Grɛk ɛm a, wɛl ɔtu ek'itɲɲ ɛjɛc'ɛm dad ɛsɛ k'igbl sos ogɲ agb tɛl in obi ee?

7

Ɛw erm jej ok owi em

Luk 6.37-38, 41-42

¹ «Kì jejɔr agɔ e lís ec'ów k'okr, yec'etɔ ke ɔny yeji, Nyam kí jejɔm ɔny e lís ec'ów okm; ² aɔke Nyam b'ow jejɔ ɔny e lís e low ok ɛɛ elel eke bi jejɔr agɔ ejeci e lís e low okr ab af, etɔ akunda yec'em eke b'ocr ebmnin ob ɔɔɔn agɔ ejec'a, ow em ɛɛ Nyam yeji b'ow oc ebmn ɔɔɔ ɔny. ³ Kɔ bla etɔ am lɛr suwli ek'anɔ esɔ jim e nyamn em a, etɔ ɛwm likɔ ikpr ek'anɔ'ɔ nyamn em a e low erm ee? ⁴ Oglog ayaf likɔ ikpr ɔtu ek'anɔ'ɔ nyamn em ke dad esɔ jim ɛɛ: "Yɛb'm m'ɔny suwli na m'óc'ɔ es nyamn em ee?" ⁵ Ɛnyɛmbri yony yony ɛs, ikɔ anym ɔny likɔ ikpr ek'anɔ'ɔ nyamn em a oc es, ke sica b'ow ɛkn es sɛnyɔn sɛnyɔn ɔny esɔ jim e suwli ek'anɔ nyamn em a oc es.

⁶ K'òcr Nyam ec'ob k'ɔɔɔn mɔwr bake -l'ɛwl -li gugɔ ɔny; k'òcr an gbɛl e miyob k'okr es sigbroko ec'any af bake -l'uyu af.»

Ìbrmn, ɔɔl es, ìcmn lisany abu

Luk 11.9-13

⁷ «Ìbrmn ob eke erurir a, Nyam b'ow ɔɔɔ ɔny. Ɔɔl ob eke erurir a es, Nyam b'ow ɔɔɔ ɛɔɔ'n. Ìcmn lisany abu, Nyam b'ow fig ɔny. ⁸ Kɔ ɛɔɔ fɛɔ eke b'ìbrm ob eke l'erur a, Nyam b'ɔɔ'n; ɛɔɔ fɛɔ eke b'ɔl ob eke l'erur a es a, Nyam b'ɔɔ n'ɛɔɔ; etɔ Nyam bi fig ɛɔɔ fɛɔ eke b'ìcm'n lisany abu a. ⁹ Kɔ ɔny em aɔa, ɛɔɔ nyam aɔɔ ek'in ec'iy b'ìbrm'n futufutu ke l'óc lebn n'ɔɔ ow ee? ¹⁰ Oglog ow b'ìbrm'n ɔcn, ke l'óc lorɔɔn n'ɔɔ ow

ee? ¹¹ Ǿny nana ek'eel agɲ eɲuɲ a, b'uwr ob amamn any Ǿɲn Ǿny ec'ey; etɲ Nyam ek'annɲ afr a anake k'ow uwm any Ǿm agɲ ek'am ibrm'n ów amamn ab ee?

¹² Low fɛɲ ek'am erurir eke agɲ ki kok Ǿɲ Ǿny a, Ǿny yeɟi, kòkr ɛben kɛɲ Ǿɲn agɲ ejec'a. Moiss ec'ol a lele kokoba Ǿb ɛsel e silɛl a e low yeɟm ek'ey Ǿkm ana.»

Lisany likekli

Luk 13.24

¹³ «Èbar lisany likekli eci! Anke lisany gbada lele ejagb gbada ab b'irmn ɛɲɲ, etɲ agɲ nɔnɔ b'ɛcr yogɲ eci. ¹⁴ Kɔ lisany eke b'ɛwl ɛɲɲ sel ɛɲn ɛm a ɛw likekli afɲn es, etɲ ejagb eke b'ɛwl ɛɲɲ sel ɛɲn ɛm a ɛw kɔli nɔnɔ. Agɲ tɛl ɛɛ b'ɛcr yogɲ eci.»

Likɲ lele in ec'ey ab

Luk 6.43-44

¹⁵ «Ǿsur sos kokoba Ǿb ɛsel ayadɲu e lís, -li b'itɲn -l'ɛw mɛɛɛb e sos -l'ow Ǿny ɛm, kɔ ɛl obi ɛm a, botimbo. ¹⁶ B'ow uwr ɛl any ɛl e low kok ɛm. Kɔ kati ɛm wɛl b'ow kɔkɔbri, etɲ kɔ librebr ɛm, wɛl b'ow babm ee? ¹⁷ Likɲ mamn, ey amamn li b'osu, etɲ likɲ ɲuɲ ey eɲuɲ li b'osu. ¹⁸ Likɲ mamn k'ɔtum Ǿsum ey eɲuɲ, etɲ likɲ ɲuɲ k'ɔtum Ǿsum ey amamn. ¹⁹ Likɲ fɛɲ ek'ósum ey amamn a, wɛl b'ow ubr'r es oc ɔwl'l alm. ²⁰ ɛben eke b'ow uwr kokoba Ǿb ɛsel ayadɲu any ɛl ec'ów kok ɛm ana.»

Ús êl lob af

Luk 6.46-49; 13.25-27

21 «Ow elm agη a fηη eke b'εση'm: “Es Kωtoko, Es Kωtoko” a, k'ow okm Nyam e gbrenḡbi usu a, kω agη a ce eke b'ow kok em Es ek'anη afr e ec'erur a. 22 Jεj ok e λεḡη a, agη nωnω b'ow dad'm εσε: “Es Kωtoko, Es Kωtoko, kω ow elm η e nin em s'elm kokoba ωb εσεl, η e nin em s'ogηm abη εηηη, η e nin em si kokm sakrowa nωnω ee?” 23 Etη m'ow mi dad el any af m'εσε: “Imn yogη a, ωny ów εηηη kok εσεl, λεḡη kaka m'uwm ωny any!”

24 Na sosiem εḡη kaka fηη ek'iri sodad amua eke mi dad, ke kok εσε el el eke l'irir ab af a, n'anη εσε εwru nyam eke us in ec'êl lob af af. 25 Mij an ok wus, mij ewl mij fηη iy igη êl a, λεf elul êl a λεc em, kω l'εym aηke wel us'r lob af. 26 Kω εḡη kaka fηη ek'iri sodad amua eke mi dad, ke kokm εσε el el eke l'irir ab af a, n'anη εσε nyamb εḡη nyam ek'us in ec'êl a mrici af af. 27 Mij an ok wus, mij ewl mij fηη iy igη êl a, λεf elul êl a ετη ow εy wus kikn es nimum.»

Jesu eci abusu ωny owi

28 Eke Jesu dad ów ωm e sodad amua bake ow uwr a, agη a ek'am iri in e low yeḡm a, low am iti any in ec'el el eke n'am yeḡmn agη low a sosiem, 29 aηke n'anm εσε el ec'ol e low yeḡm εσεl ab af, kω n'am yeḡm wel low abusu ωny em.

8

Jesu ewlm kokobe εs nyam

Mark 1.40-45; Luk 5.12-16

1 Jesu anη lafeny ab af us es, ετη agη nωnω am us'r jam. 2 Kpeκη kokobe εs nyam ow titm'n, ok

ɔwɔrɔkp wus in ec'any af etɔ dad'r nine: «Egɔ gbɛl, eke ɛ erur, ɔtu eke k'ayal'm.» ³ Jesu egɛɛn abu es itɔn in etɔ dad nine: «M'erur, àyl!» Kpɛkɛn kokobe a oc'r es lís etɔ l'ayl. ⁴ Etɔ Jesu dad'r nine: «Ìri sɛnyn sɛnyn: kì dad low na k'ok egɛn kaka. Gbɛkɔ ìm yɛgm egb waw es a sos, ke wáw egb a esɛ elɛl eke Mois ec'ol a ibrm ab af esɛ danɔku ij af.» †

Jesu ewlm srɔda eyɛ ekɛn yen eci anym es nyam eci juma kok es

Luk 7.1-10

⁵ Wanci ab af eke Jesu am ey Kapɛrnayum a, Rom e srɔda eyɛ ekɛn yen eci anym es nyam ow titm'n etɔ am ɛɔɔn'n ⁶ dad esɛ: «Egɔ gbɛl, em e juma kok es a bubm es eru es akɛ, n'am ij gbɛr nɔɔɔ.» ⁷ Jesu ibrm'n nine: «M'ím m'ewlm'n ee?» ⁸ Gbɛkɔ anym es a dad nine: «Egɔ gbɛl, m'itm eke k'ey em e gbugɛ a. † Kɔ dàd odad ebl nyam cɛ ke kpɛkɛn em e juma kok es a éwl. ⁹ Em obi yɛji, m'anɛn abusu esɛl ekpɛkp ec'ew, etɔ m'ony srɔda eyɛ eke m'ew es. Eke mi bi dad nyam m'esɛ: "Ìm!", kpɛkɛn li b'im; etɔ eke mi bi dad ejiɛci nyam m'esɛ: "Òw!", kpɛkɛn li b'ow; etɔ eke mi bi dad em ec'aduigɛ a m'esɛ: "Kòk low na!", kpɛkɛn li bi kok.»

† **8:4** wáw egb a eke Mois ec'ol a ibrm a:egb waw es b'ekn kokobe es sos, l'égɛn l'eb ek'egɛn a ewl (ayl) gbunɔ ke ɔlu a éy dedeku em (Ob Ap 14.2-32). Ow b'ow ij danɔku eke Jesu ɔtu eke k'ewlm kokobe es etɔ li b'ony ol yɛji ec'elum. † **8:8** ey em e gbugɛn a:eke Jwif ec'egɛn nyam ey egɛn ek'elm Jwif ec'akɛ, ke in yɛji l'uwm anɛn Nyam ec'any af ij.

10 Eke Jesu iri sodad amua a, l'erur anym es a e low etɲ n'am dad agɲ a ek'am us'r jam a l'esɛ: «M'am dad ɔny nawrɛ em, m'ɛɲnm ɔmn es nɛnɛ kaka Israel eyɲ em bɔbɔ yeɟi. 11 Kɔ m'am dad ɔny, agɲ nɔnɔ b'ow anɲ yogɲ eke ligbn b'anɲ igb lele yogɲ eke ligbn b'ɛru es ab ow Afr eci gbrenɟbi usu a, -l'ok es Abraham, Isak, lele Jakob ab ob ij usu a. † 12 Etɲ agɲ a ek'it eke blel ɛɲn Afr e gbrenɟbi usu a, wɛl b'ow ogɲ ok ɛl gbɛɲ ncebn ab em, yogɲ anake ɔɲn ikɲ lele an em sasagr ab b'ow anɲ a.» 13 Etɲ Jesu dad anym es a nine: «Ìm gbugɲ, yec'a ek'ɲ ec'ɔmn a am erur a, b'ow ɛɲn.» Etɲ anym es a e juma kok es a ewl wanci ab af cɛ.

Jesu ewlm ólu nɔnɔ

Mark 1.29-34; Luk 4.38-41

14 Ca Jesu im Pier ec'akɲ a, etɲ l'ɛkn Pier ɛy lis eke sos am etu es ɛru es. 15 Jesu itɲɲ yɔw a ec'abu a abu etɲ lɛfr ɔl a oc'r es lís; l'igb etɲ n'am kok Jesu e lís e low.

16 Eke lɛɲɲ ew es a, † wɛl ot agɲ nɔnɔ eke abɲ ɛɲɲɲ am ijr gbɛɛ a is Jesu. In ec'odad ebl em cɛ l'ogɲ abɲ ɛɲɲɲ a etɲ l'ewlm ólu a fɛɲ. 17 Li kok ɛbɛn yec'etɲ ke kokoba ɔb es Esayi ec'odad na eke dad a íy nɛny: *L'eb ɛy e sos dudu a etɲ l'okm ɛy sel es ɛy ec'ɔl em.*†

Agɲ ek'erur e k'us Jesu jam

Luk 9.57-62

† **8:11** ob ij usu a:ɟwifɛl bi tutr eke Afr eci gbrenɟbi usu a ec'es gbɛgbl a eke Jesu am dad ow ec'odad a, ɛl ec'ɛbr a sɔny coco eci.

† **8:16** ɛkn Mark 1.32 lele ow ec'akr otar ab ab. † **8:17** Esayi 53.4.

18 Eke Jesu b'ekn bieku a eke did elul il em a, l'ibrm eke in e jam esel a k'ubr mij lekpl a e jam in ab. 19 Ol e low yegm es nyam eri ow etj dad'r ninε: «Egɛ ɔgbɛl, m'ow m'us'ɛ jam usu fɛɛ eke b'ow im a.» 20 Jesu dad'r ninε: «Ekrε ɔny el ec'omu wus em eke b'ɛru em, ɔr yɛji ɔny el e mel; kɔ ɛɛɛ ec'Iy ɔnym usu nuɛ nyam ek'otu ek'ɛru es eb sel.»

21 Eɛɛ ejeci, in e jam esel ab em e nyam dad'r ninε: «Egɛ ɔgbɛl, ɔɛ'm abusu m'im m'oc em es es gbun ke m'ow.» † 22 Jesu dad'r ninε: «Us'm jam ke y'ɛb aɛɛ a ek'uw abɛ em a, ɔt el ec'agɛ a ek'uw ab es.»

Jesu adar lidgbegb

Mark 4.35-41; Luk 8.22-25

23 Sica Jesu ɛy mijɛɛ nyam em etj in e jam esel a igɛ'n ab im. 24 Kpru em, lidgbegb ligbɛl am elu mij lekpl ab af, toɛ batj mra am ɔl eke k'ubur mijɛɛ ab es; kɔ Jesu gbɛ, n'am ɛru mɛmn. 25 Jam esel a eri ow titm'n etj am uwr'r dad'r ɛɛ: «Egɛ ɔgbɛl, ɛb ɛy, kɔ s'am uw!» 26 Jesu dad el ninε: «Kɔ bla etj ɛrɛɛ am ɔny ɔny ee? ɔmn ufum ɔny es tasi!» L'igb, etj lebl tuɔtuɔ em, li dad lidgbegb a lele mra ab ab eke k'irm es, etj usu a fɛɛ ɛrm es tiɛ. 27 Agɛ a fɛɛ low iti any etj am dad ɛɛ: «Kɔ bwo el ɛɛɛ ikɛ na eke lidgbegb lele mra ab b'ɔny in ec'elum ab ee?» †

† **8:21** Jwifɛl e tutr em a, ow it ke kɔk asɛ lele esɛ ab ec'es oc a e low senyn senyn. “*Elum asɛ lele esɛ ab*” e liy ab ana (ɔkm Ok 20.21). Wel ɔtu eke k'iri yɛj'ɛke “m'oc em es es” el odad ebl mum eke bi yegm eke “mi k'anɛ m'ekn em es e lis e low toɛ ke l'uw”.

† **8:27** B'ɛmn Selu 65.8; 89.10; 107.23-32.

*Jesu ewlm agñ yony eke abñ enun am ijr gbre
Mark 5.1-10; Luk 8.26-39*

²⁸ Eke Jesu ubr mij lekpl a e jam, Gadareni eyñ † eci wus ab af a, agñ yony anñ suwomu ec'araññ ok okm etñ am ow obr'r. Abñ enun anñ agñ amua em, etñ -li b'or abr nono. Ow on egñ otum ecrm ebr ab af eci. ²⁹ Kpekñ abñ enun esel a am og dad ese: «Nyam ec'Iy, ko bla lowi anñ ey araññ ee? Ko ey e gbre ijr ec'ow gbuñ ke legñ a ów ee?» ³⁰ Akpoj em a, gbroko nono anñ ek'am ol el ec'ob ij es ec. ³¹ Abñ enun a am nonñ Jesu ese: «Ek'erur eke k'ogñ ey a, ógñ ey s'ok sigbroko amua em.» ³² Jesu dad el nine: «Ìmn.» -L'ok okm wel em -n'im -l'ir sigbroko ab em. Kpekñ gbroko a feñ anñ lafeny ab af uru es ok mij lekpl ab em uw. ³³ Sigbroko osu esel a uru es im baññ ob low a ek'ey a ec'amani; -li dad abñ enun esel yony a yeji ec'odad. ³⁴ Ow sosiem, baññ a ec'agñ a feñ ok okm im am ekn Jesu; eke -l'ekan ow a, -ni nonñ ow ek'ow k'ngbonñ el eci wus ab af.

9

*Jesu ewlm sos es wew es nyam
Mark 2.1-12; Luk 5.17-26*

¹ Jesu ey mijetñ nyam em, etñ ewl ubr mij lekpl a im baññ. † ² Agñ oc sos es wew es nyam ek'anñ faja em is'r. Eke Jesu b'ekñ agñ a ec'omn a, li dad sos es wew es a nine: «Em jim, ermij k'ók'ñ! M'oc ñ e sikpl a m'ap'ñ!» ³ Ow sosiem, ol e low

† **8:28** Ekn Luk 8.26 ec'akr otar a. † **9:1** Matie 4.13 em a, eb a, Kapernayum.

yegm esel beb am dad el obi em ese: «Egɛɛ na am ocr in sosi Nyam! N'am ɔbr Nyam any!»

⁴ Eke Jesu uw el e tutr ab any a, li dad nine: «Kɔ bla etɛ am ɔnɔn sow tutr enɔn amua ee? ⁵ Kɔ bogɛ ec'anake ew fuɛfuɛ eke wɛl ki dad sos es wɛw es ab ee? "M'oc ɛ e sikpl a m'ap'ɛ," oglog wɛl dád'r ese: "Ìgb ke án es ee"? ⁶ Gbɛkɔ m'erur eke k'uwɛ low na any: wus af aɛa, egɛ ec'Iy ɔny abusu eke k'oc sikpl ap.» Etɛ sica li dad sos es wɛw es a nine: «Ìgb, òc ɛ e eci faja a eb ejagb im gbugɛ!»

⁷ Etɛ sos es wɛw es a igb aam gbugɛ. ⁸ Eke bieku a b'ekn low na a, ow am ɔny el erɛn etɛ -n'am kɔklm Nyam, abusu ikɛ na eke n'ɔɛ agɛ a sosisem.

Jesu esɛ Matie eke k'us'r jam

Mark 2.13-17; Luk 5.27-32

⁹ Eke Jesu igb yogɛ aam a, in ec'ec em a, l'ekn egɛ nyam eke wɛl b'esɛ Matie eke sig es wus labm eb usu. Li dad ow nine: «Ùs'm jam.» Etɛ l'igb l'us ow jam.

¹⁰ Sica eke Jesu am ij ob Matie ec'akɛ a, wus labm eb esel nɔnɔ lele sikpl esel ejec'ab ow erɛn Jesu lele in e jam esel ab ab etɛ -l'okr af -n'am ij ob. ¹¹ Farisiel ekn low na etɛ am dad in e jam esel a ese: «Kɔ bla etɛ ɔny eci low yegm es a am ij ob agɛ amua ab ee?» † ¹² Jesu iri el lebl etɛ dad nine: «Agɛ a eke aɛɛ sos tuɔtuɔ em a, ibram sos kok es, kɔ ólu a anake ibrm sos kok es a. ¹³ Ìmn ke wéwar Nyam e sodad amua eke

† 9:11 Ekɛn Luk 15.2 ec'akɛ otar a.

dad a: *Mi b'erur erm mamn owi m'akm ndey em e segb waw.* † Tasi em a, m'owm eke mi k'esn agn eke b'ubr el sosi nenyembri nyam esel a, ko m'ow eke mi k'esn sikpl esel.»

Ob owr lele ob sig ab okrm af

Mark 2.18-22; Luk 5.33-39

¹⁴ Ow e jam a, Jan mij ok nun es eci jam esel a ow egn Jesu etn am ibrm'n ese: «Ko bla etn sakp nɔnɔ ey lele Farisiel ab si b'enn neny etn n e jam esel a ennm ee?» ¹⁵ Etn Jesu dad el nine: «Am tutar ek'agn lawlel eke wel esn mebi ec'es gbebl em a otu eke k'ann sos es ow em eke yow ec a ann el ab ee? Njan! Gbeko legn am ow eke wel b'ow ony yow ec a oc es el ec'aran, ke sica -n'enn neny gon.»

¹⁶ Egn ocm gbad owr lele gbad sig ab obarm gign; anke gbad owr a b'ony gbad sig a agbr em, etn gbad a ec'em agbr a b'ow agb nɔnɔ.

¹⁷ Etn emeny egn ocm mar owr okm marel sig em; eke kok eben a, mar owr a b'ow ony marel sig a ob es; † mar a b'ow ok es etn marel a b'ow un. Tasi em a, mar owr, marel owr em wel b'ok'r etn mar a lele marel ab ab b'ann.»

Jesu ewlm yow nyam etn igbm dedyowli nyam luw em

Mark 5.21-43; Luk 8.40-56

¹⁸ Eke Jesu am dad el sodad amua a, Jwifel ec'es ew es nyam ow. L'ok owrokp wus Jesu ec'any

† **9:13** Ose 6.6. † **9:17** *Marel:* ob eke Jwifel bi gign ndey lel em ann ese ekpr af, eke wel b'ok mij, meny mij lele mar ab em. Mar a b'ann marel ab em ungn a, ow b'odu ndey lel a. Eke ndey lel a ew lisig a, ow b'agbr em nun fen.

af etj li dad nine: «Em jow uw wanci na af ce; gbeko òw itjn in abu, li b'ow l'igb.» ¹⁹ Jesu lele in eci jam esel ab ab igb us'r jam.

²⁰ Kpekj kin yow nyam eke b'ub abu ke mebl a ednm es toj ow ij akpo lew yony. L'escr jam jam eci l'ow li titm Jesu etj l'itjn ow e mob sus em a ec'enyembri a abu, † ²¹ anke n'am dadr in sosi l'ese: «Blèl mi k'itjn in e mob sus em a abu ce, ke m'ewl ñ.» ²² Jesu ewl meny ler'r etj dad'r nine: «Em jow, ermij k'òk'ñ, ñ ec'omn a ewlm'ñ!» † Etj wanci ab af ce yow a ewl.

²³ Sica Jesu im es ew es a ec'akj a. Eke li b'ok yogj a, l'ekn kete afl esel eke bebm sos egj es oc eci lele dedeku a ek'am og ab ab, † ²⁴ etj li dad nine: «Òkr okm anja, dedyowli a, l'uwm, ko memn n'am eru.» Dedeku a am kokr Jesu miyer. ²⁵ Eke wel ogj agj a ok gbenj a, Jesu ey ojli em a, n'ony dedyowli a abu etj ow igb. ²⁶ Amani a eb es wus ab af nimum.

Jesu ewlm ány eflu yony

²⁷ Sica eke Jesu igb yogj aam a, ány eflu yony am us'r jam. -N'am ogr ow -l'ese: «David e lilaw, ikj ey sojn!»

²⁸ Eke Jesu im ey gbugj a, ány eflu a im titm'n etj n'am ibrm wel l'ese: «Kò onyn omn eke

† **9:20** Jwifel ec'ol em a, yow ek'am ekn awl ke itjn egj abu a, egj a el egj ek'uwm anj ij (Ob Ap 15.25-33). † **9:22** ñ ec'omn a ewlm'ñ: odad na Græk em, wel otu ek'itjn ejec'em dad ese ñ ec'omn a soj'ñ. † **9:23** S'uw any eke ow el Jwif ek'uw ec'es oc anke el ec'ol a b'ibrm eke wel ki soj kete afl esel yony lele yow nyam eke b'ikj onj ab labm, ke -l'ow luw gbugj a -n'am afl kete ke -n'am ikj onj.

m'otu eke mi k'ewlm ɔny ee?» -Li dad nine: «Eε, Eɣɣ gbɛl, ɔtu eke k'ewlm εy.» ²⁹ Eɣɣ Jesu itɣɣn εl anyamn abu εɣɣ dad nine: «Nyam ɔɣɣ ɔny low a ek'am ekur ɔmn εm a!» ³⁰ Eɣɣ -n'am εkn es. Jesu dad εl lebl tuɔtuɔ εm nine: «Kì kokr εɣɣ kaka k'úw any.» ³¹ Gbɛkɔ ány eflu a im, εɣɣ wus a nimum af -n'am dad Jesu ec'odad.

Jesu ewlm εbrm nyam

³² Eke ány eflu a b'im a, kpekɣ wel oc εbrm nyam ek'abɣ ɣɣɣ anɣ εm is Jesu. ³³ Sica eke Jesu oɣɣ abɣ ikɣ na a, εbrm a am dad odad. Bieku a low iti any εɣɣ am dad εεε: «Israel wus af anɣ, s'εknm low nɛnɛ lɛɣɣ kaka.» ³⁴ Gbɛkɔ Farisiel a gbɛ am dad εεε: «Abɣ εɣɣɣ ec'es εw εs a anake b'ɔɣ'n abusu l'ogɣ abɣ εɣɣɣ amua a.» †

Jesu b'ɔny agɣ e sɔɣɣ ikɣ

³⁵ Jesu am εc baɣɣn εgbɛl εm lele baɣɣn ekekey εm ab. N'am yɛgm agɣ low εl e Nyam nɣɣ igɣ usu a, n'am ɔb gbɛɣɣɣbi usu a ec'Amani Mamn e kokoba εɣɣ n'am ewlm ɔlu a εl ec'ɔl εɣɣ εɣɣ fɛɣ εm lele εl e dudu fɛɣ ab. ³⁶ Agɣ dedeku a eke n'am εkn a e low ɔny'n sɔɣɣ afɣɣn in es, anke agɣ amua sos kikn es, sos ɔw es εεε mɛcɛb ek'ɔnym ɔsu εs af. ³⁷ Eɣɣ Jesu dad in e jam εsel a nine: «Egb ub a ufu es nɔnɔ, kɔ juma kok εsel εnym. ³⁸ Ìbrmn εgb ɔgm εs a ke l'ém juma kok εsel nɔnɔ im in ec'εgb ub ab εm.»

† 9:34 Ékn Matie 12.24.

10

*Jesu sɔsum erm esel lew yony ot
Mark 3.13-19; Luk 6.12-16*

¹ Jesu esɛn in e jam esel lew yony a etɛn n'ɔn wɛl abusu eke wɛl k'ogɛn abɛn eɛnɛn, ewlm ɔlu lele el eci ɔl eɛn eɛn fɛn em lele el eci dudu fɛn ab. ² Kin erm esel lew yony a ec'en: krekre em a, Simɔ eke wɛl igɛn nin af Pier, † lele lisijim Andre ab; Jak lele lisijim Jan ab, agɛn a yony mum Sebede ec'ey; ³ Filip, Bartelemi, Toma lele Matie ek'el wus labm eb es; Tade † lele Alfe jim Jak ab; ⁴ Simɔ eb dogɛn es lele Judas Iskariot ek'ɔl Jesu ij ab ab.

*Jesu erm in e jam esel lew yony a
Mark 6.7-13; Luk 9.1-6*

⁵ Sica Jesu erm agɛn lew yony amua etɛn am ijl el nɛny dad esɛ: «K'imn agɛn ek'elm Jwifel a eci wus af, etɛn emɛny k'ɛyr Samari eci baɛn fɛn em yeji. ⁶ Ko imn Israel ec'agɛn ek'ann esɛ mɛceb ek'irm af ogɛn. ⁷ Ejagb us em a, obr Amani a dadr esrɛ: “Afr eci es ew a ow titm!” ⁸ Èwlmn ɔlu, igbmn agɛn luw em, èwlmn kokobe esel ayl, ògɛn abɛn eɛnɛn. Ɔfr em eɛnɛn, el yeji ɔnɛn el ɔfr em. ⁹ K'òcr sika, os, deɛn kaka fɛn k'ann ɔny ekpr em. ¹⁰ K'òcr usu im ec'ekpr, k'òcr kotu yony, cɔkrukɔ lele kpama ab. Tasi em a, ob kok es it ob ij ɔn. †

¹¹ Eke okr eb nyam em, ìbrmn eɛnɛn eɛn ek'erur eke k'eb ɔny a, ke ánnɛn eɛn ikɛn na ogɛn toɛn ke ókr ɔkm yogɛn. ¹² Eke b'okr akɛn nyam,

† **10:2** *Pier*:Ow e nyandɛ el *lebn*. Èkn Matie 16.16-18; Jan 1.42.

† **10:3** *Tade*:In e nin yony em ana. In e nin krekre a el Judas. Luk 6.16. † **10:10** Bèbmn 1 Korɛnt 9.14; 1 Timote 5.18.

èshnin el esre: “Erm es ey ánh òny ab.” † ¹³ Eke akh a ec’agh a eb òny a, òny ec’erm es ey a b’ow anh el ab; kò eke -l’ebm òny a, ke òny ec’erm es ey a éwl ow òny ab. ¹⁴ Ek’akh nyam oglog eb nyam em wél eghm ebm òny oglog irim òny ec’odad a, òkr òkm yogh ke cícr òny ec’akr sec a okr el es. † ¹⁵ Low nawre m’am dad òny: jej ok e leggh a, Sodòm lele Gomòr ab † e low nùj e wél ki kok a b’ow òdh tél akm eb na ec’agh ec’a.»

Efi eci gbre ijr owi

Mark 13.9-13; Luk 12.2-7; Luk 21.5-19

¹⁶ «Kin m’am m’erm òny ese meceb af sibotimbo ec’arañ. Èwar ese morhñ af, ke ánhñ fròrò ese kel af. ¹⁷ Òsur sos kò agh b’ow ot im òny jej ok ec’any af etñ -li b’ow -l’òr òny say em Nyam nuñ ign susu. ¹⁸ Em sosiem, wél b’ow ot im òny es ew esel lele éb ebu ab ec’any af, yec’etñ ke el lele Nyam any uwm esel ab ec’any af ijr danju. ¹⁹ Leggh eke wél b’ow ot im òny jej ok ec’any af a, odad yec’a eke ki dadr a, lele lele eke ki dadr ab ab ec’ermij k’ók òny; wanci ab af ce Nyam b’ow dad òny sodad a eke ki dadr a. ²⁰ Sodad a k’ow anm òny em owm, kò òny Ès Nyam ec’Abh a b’ow dad odad òh òny.

† **10:12** *Erm es ey ánh òny ab:*Jwifel ec’eshn ana. † **10:14** *Akr sec eci es cic:*Ow el egh ab ec’ijarm. Jwifel b’ekn Nyam any uwm esel eci sec a ese sikpl ob iy af; ow sosiem -li bi cic akr sec -l’ok es gbun ke -l’ey el eci Israel wus ab af yec’etñ k’ow k’elm sikpl eci wus. Low ikh na bi yegm eke Jwifel e seb a eke b’ign Amani a elu es a, wél b’oc el ese sikpl ec’eb af, ese seb ek’elm Jwifel ec’af. Èkn Ob Kok 13.51; 18.6. † **10:15** *Sodòm lele Gomòr ab:*Èkn Nuñ Òb 18.19.

21 Agñ lisijimel b'ow ot el lisijimel lokm ow ibi eci; ey esel yeji b'ow kok eben el ec'ey e lís, ey yeji b'ow obr el esel any, on wel ibi el. 22 Em sosome agñ a feñ b'ow ifn ony; gbekó eñ eke b'ow inym es kikri ton ow e nuñ edñ em a, b'ow eñ sel. 23 Eke wel am ijr ony gbre eb nyam em a, òkr okm imn eb ejec'em. Low nawre m'am dad ony: k'ow ecmn Israel ec'eb a feñ em uwrn etñ eñ ec'Iy b'ow ow.

24 Low wewr es kaka ágbm akam in e low yeñm es; etñ juma kok es kaka ágbm akam in ec'es ew. 25 Ow it eke low wewr es k'anñ ese in e low yeñm es ab af, ke juma kok es yeji áññ ese in ec'es ew es ab af. Eke wel esñ akñ es a Belsebul, ke sakp abi wel k'ow wewrm akñ a ec'agñ ab ee?

26 Ow sosome k'urur agñ amua. Kó low feñ eke lol es a b'ow ey okm; etñ low feñ ek'el asre em ec'a, wel b'ow uw any. 27 Low yec'eke mi dad ony saw em a, dàdr agñ feñ ec'any af; ke ow eke irir asre ut em a, úyur êl luw af elul lebl agñ iri. † 28 K'urur agñ a eke b'ibi sos megl ke ótum ibim eñ e liy a; kó urur Nyam ek'onny abusu ek'ibi sos megl lele liy ab gbre ij usu a. † 29 Kó wel ólm yay yony ijm lel nyam ee? Eben yeji, yony ab em e nyam éym wus ek'ow elm Nyam ec'erur. 30 Ony ec'a, ony e sin nuñ bobó yeji Nyam awl uw any. 31 K'urur erñ: ony, iil an nono akmn siyay nono!»

† 10:27 *úyur êl luw af elul lebl agñ iri*: Jwifel e mel eke b'us a, af pete; yogn anake -li b'uyu -l'ob eb em ec'amani a. † 10:28 Bèbmn Jak 4.12.

Jesu Krist ec'egbr lel egn eb ab e low

Luk 12.8-9

³² «Eke egn nyam bi dad dedeku feñ ec'any af ek'in el em eci, em yeji, em Es ek'ann afr ec'any af, m'ow mi dad m'ese: "L'el em eci." ³³ Gbeko ek'egn nyam bi dad dedeku feñ ec'any af ek'in uwm im any, † ebem em yeji, em Es ek'ann afr ec'any af a m'ow mi dad m'ese: "M'uwm'n any." »

Jesu sosomec'em bubr owi

Luk 12.51-53; 14.26-27

³⁴ «K'onyn omn eke m'is erm es ey wus af ana. M'owm eke mi k'is erm es ey, ko ar owi. ³⁵ Tasi em a, m'ow eke mi k'obar egn lele es ab nuñ, yowli lele lis ab, yow eke wel ebi ow lele ec lis ab. ³⁶ Ifanin b'ow ann akñ nyam coco ec'agn ec'arañ.† ³⁷ Egn yec'eke b'erur es oglog lis akm'm a, itm eke k'el em e jam us es; egn yec'eke b'erur jim oglog jow akm'm a, in yeji itm eke k'el em e jam us es. ³⁸ Egn ek'abum in obi ec'olikñ usm im jam a, itm eke k'el em e jam us es. † ³⁹ Etn emeny egn eke b'ow osu in e sel a, li b'ow l'irmn; ko egn eke b'ow irmn in e sel a em sosomec a, li b'ow n'eyn.»

Egn ec'eb owi

Mark 9.41

† **10:33** Bèbm 2 Timote 2.12. † **10:36** Mise 7.6. † **10:38** *abu ñ obi ec'olikñ*:Rom eyñ b'at eke agñ a eke wel ob low luw ec'a, k'abu el obi ec'olikñ a toñ im ok ibi usu. Usu a ec'im em a, agñ b'iwr did elul egn ab em ke -n'am kokr ow miyer. Nyandre odad na am yegm ek'egn ki bèbm sos gbre ij eci, miyer kokr eci lele luw ec'ab. Èkn Jan 19.17.

40 «Egɛɛ ek'eb ɔny a, eb'm; eɛɛ egɛɛ ek'eb'm a, eb Nyam ek'erm'm a. 41 Egɛɛ ek'eb kokoba ɔb es, Nyam e kokoba ɔb es ek'ow el a sɔsiem a, b'ow eɛɛn ob ap ek'el Nyam e kokoba ɔb esel ec'a. Eɛɛ egɛɛ ek'eb low nenyembri nyam es, low nenyembri nyam es ek'egɛɛ na el Nyam ec'any af a sɔsiem a, li b'ow n'eɛɛn ob ap a ek'el low nenyembri nyam esel ec'a. 42 Low nawɛ m'am dad ɔny: egɛɛ yec'eke b'ow aw mij dra kpɔk nyam ce ɔɛ em e jam esel ey amua em e nyam, em e jam us es eke iy a el a sɔsiem a, egɛɛ ikɛɛ na b'ow eɛɛn in ec'ob ap.»

11

1 Eke sica Jesu dad ów ɔm e sodad amua ok in jam esel lɛw yony a bake ow uwr a, l'igb yogɛɛ, n'im eke li ki yegm agɛɛ low ke li dád Nyam ec'odad wus ab af e seɛb ab em.

Jan mij ok nun es lele Jesu ab Luk 7.18-35

2 Jan mij ok nun es ek'anɛɛ sobel em a, iri wɛl dad Krist ec'ów eke am kok. L'erm in e jam esel ab em e beb Jesu ogɛɛ 3 eke -li k'ibrm ow -l'ese: «Kɔ ɛ, Mesi a eke in k'ow ab ana, oglog egɛɛ eɛeci el k'eku ee?» 4 Jesu dad el ninɛ: «Imn dadr Jan low yec'a ek'am irir ke am ekan a: 5 ány eflu am ekn es, akr kpɛce esel am an es, kokobe esel yeɛi am ewl, ɔru ablu yeɛi am iri ów, agɛɛ ek'uw a yeɛi am igb eɛɛɛ wɛl am ɔb Amani Mamn a e kokoba

ok ɔgbɔru. † ⁶ Ehe él eɖɖ a eke k'ow irmnm in ec'omn eke n'ony em em a eci.» †

⁷ Kpekɖ eke Jan eci jam esel a im a, Jesu oc Jan e lís e low am ibrm dedeku a ese: «Kɔ loj yogɖ bla imn eke k'ekan ee? Kɔ eɖɖ ek'anɖ ese anany eke lef am ɔny mumu af ee? Njan! ⁸ Ca eke ow elm eɖen a, ke bla im ekan ee? Eɖɖ eke sus mob senyn ee? Njan, aɖɖ eke bi sus mob senyn senyn a, éb ebu e gbugɖ -li b'anɖ. ⁹ Etɖ ca bla tasi im ekan ee? Kɔ kokoba ɔb es nyam ee? Ee, m'am dad ɔny ek'eɖɖ a ek'ekan a agb akm kokoba ɔb es; ¹⁰ anke Nyam Lel em a, Nyam dad Jan e lís e low nine: *Kin, m'am ɔɖ em ec'erm es ikɖ'ɖ anym kók ɖ ec'ejagb a.* † ¹¹ Low nawre m'am dad ɔny: aɖɖ a eke wel ew ab em a, eɖɖ kaka anm agbm akam Jan mij ok nuɖ es; gbekɔ Afr e gbrenɖbi usu a ec'aɖɖ a ek'anɖ a e likekli a agb akm Jan. ¹² Leɖɖ a etɖ eke Jan am ɔb Amani a toɖ ke k'it yefenyina a, Afr e gbrenɖbi usu a e low am ey leɔ, † etɖ ów ganɖan esel a am ɔl ek'oc leɔ em. ¹³ Toɖ k'igɖ Jan e leɖɖ em a, kokoba ɔb esel a feɖ lele Mois ec'ol ab ab ɔb gbrenɖbi usu a ec'amani. ¹⁴ Etɖ ek'erurir ek'ubr'm nawre, ke Jan anake el Eli a eke k'ewl ow a. † ¹⁵ Ek'ɔnyɖ ɔru eke k'irir, k'irir senyn senyn.

† **11:5** Bèbm̄n Esayi 35.5-6; 61.1. † **11:6** *in ec'omn eke n'ony em em a eci.* odad na Grɛk em a, wel ɔtu ek'itɖɖ ejec'em dad ese *in ec'omn eke n'ony em sosisem a eci.* † **11:10** Malaki 3.1. † **11:12** *Afr e gbrenɖbi usu a e low am ey leɔ* odad na Grɛk em a, wel ɔtu ek'itɖɖ ejec'em dad ese *Afr e gbrenɖbi usu a am ekn gbre.* † **11:14** Jwifel am eku kokoba ɔb es nyam ese Eli af eke k'ow gbun ke Mesi a ów (Luk 1.17). Eke Jan kok ow e low a, ów feɖ iy neny eke Jesu el Mesi a. Malaki 3.23; Matie 17.11-12.

16 Κο bwo ec'εγη m'otu eke mi k'oc mi bebmn yefenyana ec'agn ab ab ee? -L'ot etuey ek'anη an ol usu es, ke beb am dad ejeci lebl gege em ese: 17 "S'afl kete ej ub eci s'ok ony, ετη εγηmn eke k'ubr ej! S'εγη s'orη ej s'ok ony ετη εγηmn okmn sabu ermni ikηmn onη!" 18 Kin, Jan ek'ow a, li b'εnη neny, l'εγηm mar, ετη αγη bi dad ek'ow'n ony abη ηηη. 19 Sica εγη ec'Iy ek'ow a, li b'ij ob, li b'εγη mar, ετη αγη bi dad ek'εγη ikη na in el ob iju, mar εγηu, wus labm eb esel lele sikpl esel ab e lawl. Gbeko Nyam eci sεwr a b'ulm es in ec'ow a ec'okm ok em.»

Sεb ek'erurm eke k'ub Jesu nawre

Luk 10.13-15

20 Εμεny Jesu am ενym sεb a eke wεl em li kok in e sakrowa εgbel nono a abr, anke εb eyη a itηnm erm em. Li dad nine: 21 «Korasin ec'agn, gbre εl ony eci! Betsayida ec'agn, gbre εl ony eci! Anke sakrowa a eke wεl kok ony oγη a, blel ow el Tir lele Sidon ab wεl kok ana, ke blel -l'εw s'orη e sos, -li kpakp milakη, -l'ok fandi, erm em itηn eci. † 22 Na sosiem m'am dad ony jej ok e λεγη a, Tir lele Sidon ab e low ηηη eke Nyam ki kok a b'ow onη akm ony ec'a. 23 Ετη η Kapernayum, *am tutr eke any ij em b'ow agb toη bake im titm afr ee? Njan, b'ow is es toη bake igη onnes banη;*†

† 11:21 Tir lele Sidon ab ab Fenisi ec'εb yony eke wεl uw any low ηηη kok owi em. Esayi 23.1-18; Ezekiel 26; Joel 4.4-8; Amos 1.9-10. *fandi*: εkn Jeremi 6.26; Jonas 3.5-8. † 11:23 *onnes banη*: Esayi 14.13-15. Jesu am oc Kapernayum bebmn Babilon ab; Babilon el εb eke sikpl feη e kok owi iy em gbηη. εkn Es εkn 17.5.

an̄ke sakrowa a eke w̄el kok η oḡη a, bl̄el Sod̄om† ana, ke eb̄ ik̄η na án̄η yef̄enyna yēji. ²⁴ Na s̄osiem m' am dad' η, j̄ej ok e l̄eḡη a, Sod̄om e low η̄un̄ eke w̄el ki kok a b'ow ɔd̄η t̄el akm η ec' a.»

Òwr em oḡη ebr erm es ey

Luk 10.21-22

²⁵ L̄eḡη ab em a, Jesu dad̄ nin̄e: «Em Es, η ek'el afr lele wus ab ec'Es K̄ot̄ok̄o a, m' am elu' η bia, ów a ek'ot l̄ol es, es̄ewru lele nun̄ em ɔny es̄el ab ec' any af, ke yeḡm etuey uw any a eci. ²⁶ Ee! Em Es erur eke ow k'el eb̄en.

²⁷ Em Es ocr in s̄osi nimum elul' m̄ abu em. Eḡη kaka uwm Iy ab any eke ow elm Es s̄ony coco ce, et̄η eḡη kaka uwm Es any eke ow elm Iy a s̄ony coco lele aḡη a eke Iy a erur eke k'elu ɔkm yeḡm ab ab.

²⁸ ɔny f̄ej ek' erekp̄ am leg leg ɔny a òwr em oḡη, m'ow m' ɔ̄η ɔny erm es ey. ²⁹ Eḡη em e low ebr, ke yébr mi yeḡm ɔny low an̄ke m'el erm fr̄or̄o, erm nini es; ow em b'ow ējan ɔny obi ec'erm es ey. ³⁰ Em e low a eke m'ow m' ɔ̄η ɔny a ec'osu a, ew fūefue, et̄η erekp̄ eke m'ow m' ɔ̄η ɔny a ewm leg leg.»

12

Eḡη ec' Iy el nen̄eḡη ec' es ew es

Mark 2.23-28; Luk 6.1-5

¹ Eke seḡη beb̄ ec a, nen̄eḡη nyam, Jesu lele in e jam es̄el ab ab am ecr seḡb ɔgm eci. Jam es̄el a namn am ɔny et̄η am bubm eḡbey a ij. ² Eke Farisiel b'ekn a, -li dad̄ Jesu nin̄e: «Ìs any ek̄n, η e

† **11:23** *Sod̄om: èkn Nun̄ ɔb 19.24-28.*

jam esel a am kok low eke ey ec'ol a ɔɔm abusu eke wel ki kok nenegɛ e legɛ!» † ³ Jesu dad el ninɛ: «Awlmn low a eke eb ebu David in obi in obi lele in ec'agɛ ab ab kok legɛ nyam eke namn am ɔny el ab ee? ⁴ L'ey Nyamel em, etɛ in ec'agɛ ab ab -l'ij egb waw e futufutu a; ke -n'ɔnym ow ec'ij ec'abusu kaka. Ey ec'ol a ɔɔɛ abusu eke egb waw esel ɔny coco k'ij. † ⁵ Etɛ emeny awlmn Mois ec'ol ab em eke nenegɛ e legɛ, egb waw esel ek'ɔny juma Nyamel gbɛl ab em a, ɔsum nenegɛ ec'ol a, ke ow elm el ec'ow ɔbr ab ee? † ⁶ Kɔ m'am dad ɔny ek'anya low nyam any ek'ɔny any akm Nyamel gbɛl a! ⁷ Blel uwr Nyam Lɛl a e sodad amua ek'am dad esɛ: *mi b'erur erm mamn owi m'akm ndey em e segb waw* e nyandre any tasi ana, † ke agɛ amua ek'eknm low a, blel ɔbmn el low. ⁸ Tasi em a, eɛɛ ec'Iy anake el nenegɛ ec'es ew es a.»

*Jesu ewlm eɛɛ ek'abu wew es nenegɛ e legɛ
Mark 3.1-6; Luk 6.6-11*

⁹ Eke Jesu ngbon yogɛ im ey el eci Nyam nun igɛ usu a, ¹⁰ eɛɛ nyam ek'abu wew es any yogɛ. Agɛ a ek'any yogɛ a erur eke k'ok Jesu ow af; ow sosiem -l'ibrm ow ninɛ: «Kɔ ey ec'ol a ɔɔɛ abusu

† **12:2** Ek'usu im esel am ecr ɔgm nyam eci etɛ namn am ɔny el a, ol ɔɔɛ abusu eke -li k'ub egbey -l'ij (Ol ɔkn 23.25-26). Kɔ nenegɛ e legɛ gbɛ Jwifel eci low yegm esel a edɛn eke wel ki kok. Eke batɛ ub kɔkɔtu nyam, ke egb ub e juma anake am kok a, etɛ juma kaka feɛ wel edɛn ow e kok nenegɛ e legɛ (ɔkm Ok 34.21). † **12:4** Ekɛn 1 Samiel 21.2-7; Ob Ap 24.5-9. † **12:5** Ekɛn Awl 28.9-10. † **12:7** Ose 6.6.

eke wêl k'ewlm egn nenegn e legn ee?» † ¹¹ Jesu dad el nine: «Ek'ony em ec'egh nyam ony liceb nyam coco etj liceb a ey nomu cron em nenegn e legn a, li k'ow n'iim n'onym l'ocm ow es ee? ¹² Egn il an akm liceb! Ow sosome ey ec'ol a ony abusu eke wêl ki kok low mamn ony egn nenegn e legn.» ¹³ Jesu dad egn a nine: «Ëghm abu es.» L'eghm abu a es etj ow ewl akpl ese yec'ab af. ¹⁴ Ow ony Farisiel a ok okm Nyam nun igj usu a, -n'im -n'am as luku -l'ol elel eke -li k'onyn Jesu bake -l'ibi ow.

Nyam e libowi eke sosome oc

¹⁵ Eke Jesu iri in e luw ec'amani a, n'ngbon yogh etj agh nono am us'r jam. N'am ewlm olu a feñ, ¹⁶ etj n'am ijl wêl neny l'ewar eke wêl k'ulam'n es. ¹⁷ Li kok eben yec'etj ke kokoba ob es Esayi eci sodad amua eke dad a iy neny:

¹⁸ Nyam dad nine: «Kin em e libowi eke mi sosome m'oc ke m'ony in ec'erur etj m'oc em eci sos em ijn m'elu'l em. M'ow m'elu'l em ec'Abñ ab em etj li b'ow l'ewar ebr ebr a feñ em e low nenyembri nyam a.

¹⁹ Li k'ow l'atarm ow es egn kaka feñ ab etj li k'ow l'elum lebl, wêl k'ow irim'n lebl eberñ em.

²⁰ Anany ek'ibn es a, li k'ow n'onym l'ubm es. Kenie ek'in ec'al a am irm es a, li k'ow n'onym l'irmm es.

† **12:10** Jwifel ec'ol a eke ok Mois ec'ab em a ony abusu eke nenegn e legn wêl k'elum egn ce eke luw am ibi a abu.

Li b'ow li kok eben tonj ke low nenyembri
nyam éb es usu a fəŋ;

²¹ Etŋ wus na e ebr ebr a fəŋ b'ow oc el ec'omn
a elu'l em.» †

Jesu in ony agn ec'abŋ

Mark 3.22-30; Luk 11.14-23

²² Sica emeny wel oc any eflu nyam eke el ebrm
yeji, abŋ enjŋ ek'anŋ'n em a sosiem is Jesu. Jesu
ewlm eŋŋ a; ow onj n'am dad ów etŋ n'am ekn
es yeji. ²³ Agŋ a fəŋ low iti any etŋ am dad ese:
«Kó sŋŋ Jesu na David eci lilaw li k'el ee?» ²⁴ Eke
Farisiel iri odad na a, -li dad nine: «Eŋŋ na am
ogŋ abŋ enjŋ anke el ec'es ew es Belsebul anake
am onj'n abusu a.»

²⁵ Jesu uw el e sow tutr ab any etŋ dad el nine:
«Es ew fəŋ eke in ec'agŋ a ubr em a b'uj. Eb
fəŋ, oglog akŋ fəŋ ek'in ec'agŋ a ubr em a, b'uj.

²⁶ Eke sica Satan am ogŋ abŋ ek'el Satan eci, ke
in sosi n'am ogŋn ar a; kó in ec'es ew a otu eke
k'anŋ ee? ²⁷ Am ubr eke m'am ogŋ abŋ enjŋ
Belsebul ec'abusu em; etŋ ony agŋiyel ec'a eke
b'ogŋ a, kó bwo b'onj el abusu ee? El obi el obi -
n'am yeŋm eke onymn low ij!

²⁸ Tasi em a, Nyam
ec'Abŋ em anake m'am ogŋ abŋ enjŋ a; ow am
yeŋm eke Nyam ec'es ew a ow ony ec'araŋŋ ŋ. †
²⁹ Eke wel erur eke k'im ey læc es nyam ec'akŋ
iy'r mil a, ow it ke wel íkŋ anym ony awŋ'n gbuŋ
ke wel ótu ey in ec'akŋ ot in eci mob a fəŋ.

³⁰ Eŋŋ ek'anm em ab a, el em ec'ifnu, etŋ eŋŋ
eke élum im abu s'asm Nyam ec'ey luku a, am

† **12:21** Esayi 42.1-4, Septant em ec'odad eke wel oc. † **12:28**
Jesu fifn Satan ec'es ew ab es. Ekn Luk 10.18.

omun el es. ³¹ Na sostiem a, m'am dad ony: wel otu eke k'oc agn e sikpl owi lele wewr owi eke dad ab ab a ap el; † gbekɔ egn eke dad odad nɔn ok Abn Lala af a, Nyam k'ow ocm apm'n. ³² Egn feɔ eke dad odad nɔn ok egn ec'Iy af a, Nyam b'ow oc ap'r; kɔ egn yec'eke dad odad nɔn ok Abn Lala af a, ke ow el yefenyina, ke ow el efi, Nyam k'ow ocm apm'n.»

Likn lele in ec'ey ab

Luk 6.43-45

³³ «Kòkr likn akpl, in ec'ey a yeji b'ow akpl; kòkr likn el likn nɔn, in ec'ey a yeji k'ow akplm, anke wel b'uw likn feɔ any in ec'ey osu ab em. ³⁴ Ony morɔn, ayaf otur eke ki dadr ów amamn, ony ek'eel agn enɔn ab ee? Low yec'a ek'iy erm em gbɔn a anake neny bi dad elu okm a. ³⁵ Egn mamn, in em ec'ów amamn eke b'anɔn a anake li b'oc l'elu okm a; etn egn nɔn, in em ec'ów enɔn eke b'anɔn a anake li b'oc l'elu okm a. ³⁶ M'am dad ony eke jej ok e lægn a, sodad eke agn dad ese odad ofr ofr af a, -li b'ow -l'awl; ³⁷ anke n ec'odad ebl em wel b'ow jej n e low ok egn'n low oglog ob'n low.»

Farisiel am ibrm eke Jesu ki kok meny ewr nyam

Mark 8.11-12; Luk 11.29-32

³⁸ Etɔ ol e low yegm esel beb lele Farisiel beb ab am dad Jesu ese: «Low yegm agn es, s'am erur eke k'elu meny ewr nyam okm yegm ey.» ³⁹ Jesu

† **12:31** Wewr owi eke dad a:odad na Grɛk em a, wel otu eke k'itn ejec'em dad ese wewr owi eke wel dad ok Nyam af.

dad el ninε: «Yefenyina ec'agη enηη amua ek'ijm neny nyam Nyam ec'any af a, am ibrm meny ewr, † kɔ wɛl k'ow kokm meny ewr kaka ɔɔm el ek'ow elm kokoba ɔb es Jonas ec'a cε. ⁴⁰ Tasi em a εεε elel eke Jonas anη ɔcn gbɛl a lokm ij sɛgη nyahan ncok lele lɛgη owr ab a, εben nyam coco εgη ec'Iy yeji b'ow anη wus em ij sɛgη nyahan ncok lele lɛgη owr ab. ⁴¹ Jɛj ok e lɛgη a, Ninif eyη b'ow igb yefenyina ec'agη ec'any af, εtη b'ow ɔb el low, anke el, eke -l'irir Jonas eci Nyam odad a, -l'itηn erm em. Etη kin εgη anη ek'agb akm Jonas! ⁴² Jɛj ok e lɛgη a, Seba ec'es εw lis a b'ow igb inym es yefenyina ec'agη a ec'any af, εtη b'ow ɔb el low, anke n'anη usu kpekpe l'ow yec'εtη ke l'iri eke li k'iri Salomɔ eci sɛwr e sodad a. † Etη kin, εgη anη ek'agb akm Salomɔ!»

*Abη ηηη ek'ey ɔkm εgη em a ɔtu ek'εwl ow
Luk 11.24-26*

⁴³ «Ek'abη ηηη nyam anη εgη em ey ɔkm a, li b'anη usu wεwε n'am rereb usu a, n'am ɔl usu eke li k'ir. Eke sica n'εηnm a, ⁴⁴ ke n'am dad in em l'εε: “M'ow m'εwl m'im m'ey em ec'akη a eke m'anη m'ey ɔkm a.” Eke li b'εwl meny l'ow a, li b'εkn eke wɛl apl akη ab es ayl, wɛl nyinyimn ow akpl εtη εgη irm em. ⁴⁵ Sica li b'εwl n'im l'εsη lawlɛl abη enηη lɔbη ek'unη akm'n, -li b'okr af -l'ir yogη. Ow e jam a, abη amua b'ijr εgη na gbre akm krekrε ec'a. Yefenyina ec'agη enηη ec'a yeji, εben ow b'ow el.»

† **12:39** Εkn 1 Korɛnt 1.22. † **12:42** Εkn 1 Εb Ebu 10.1-10.

Jesu lis lele lisijimɛl ab e low

Mark 3.31-35; Luk 8.19-21

⁴⁶ Eke Jesu odad anɲ nɛnym am dad agɲ a, kpɛkɲ lis lele lisijimɛl ab ow inym es gbenɲ eke ki dad'r odad. ⁴⁷ Eɣɲ nyam dad Jesu ninɛ: «Kin esɲ lele esɲ jimɛl ab ek'ow inym es gbenɲ. -N'am erur eke -li ki dad'ɲ odad.» ⁴⁸ Jesu dad eɣɲ a ninɛ: «Kɔ bwo el em lis ee? Etɲ kɔ bwo el el em lisijimɛl ee?» ⁴⁹ Etɲ n'am ɔkɲ jam esɛl a abu li dad l'ɛsɛ: «Kin em lis lel em lisijimɛl ab ek'anɲ anɲa, ⁵⁰ anɲke eɣɲ kaka fɛɲ eke bi kok ɛs ek'anɲ afr ec'erur a, el em lisijim, em lisijow lel em lis ab.»

13

Wus akpasu yar e nyandre em odad

Mark 4.1-9; Luk 8.4-8

¹ Lɛɣɲ a cɛ, Jesu anɲ akɲ a † ey ɔkm etɲ im sig es mij saw eke ki yɛgm agɲ low. ² Agɲ nɔnɔ ar elul il em; na sosiɛm l'ey mijetɲ nyam em li sig es. Kɔ bieku a gbɛ inym es mij nɛny a. ³ N'am dad wɛl ów nɔnɔ nyandre em l'ɛsɛ: «Lɛɣɲ nyam, eɣb ewl es nyam im ɔgm am ewl eɣb. ⁴ Eke n'am ufɲ eɣb ey ab es a, † beb ok ebr af etɲ ɔr ow sus ij. ⁵ Beb ok mebn wus af, usu eke sɛc enym. Kpɛkɲ -l'eli, sɛc a ek'enym a sosiɛm. ⁶ Kɔ eke ligbn ow afr a, l'ebal eɣb a eke eli ok ɔkm a etɲ li wɛwr wɛl es anɲke min ɔnym el wus tasi. ⁷ Beb ejeci ok usu eke mirɲ anɲ. Mirɲ a eli ɔny awɲ el es. ⁸ Gbɛkɔ

† **13:1** akɲ a:èkn Mark 2.1 lele akr otar ab ab. † **13:4** Eke eɣb ey a eke Jwifel a k'ewl a ew tɔni tɔni ey a, -l'agbrm ɔmu -l'okm em, kɔ -li b'ufɲ es wus a eke -n'ɔmun ab af.

egb ey a e beb ok wus mamn af etɲ il ewɲ: beb ɔny likɲ lele lew ab, beb ɔny ekɲ nyahan, etɲ ow e beb a, ekɲ yen.» ⁹ Etɲ Jesu igɲ af dad nine: «Eke ɔnyn ɔru eke k'irir, ke irir senyn senyn.»

*Jesu b'oc nyandre odad yegmn agɲ low
Mark 4.10-12; Luk 8.9-10*

¹⁰ Jam esel a ow titm Jesu etɲ am ibrm'n ese: «Kɔ bla etɲ bi dad el odad nyandre em ee?» ¹¹ Li dad wel nine: «ɔny, eɲan Afr eci gbrenɲbi usu a ec'ow a eke lol es a ec'any uw, kɔ el -n'ɛɲnm.

¹² Tasi em a, egɲ ek'ɛɲɲ any uw a, wel b'ow obn'n etɲ ow b'ow ufur es; kɔ egɲ ek'ɛɲnm a, tel a eke ɔtu eke k'anɲ'n a, wel b'ow eb. ¹³ Ow sosiem mi b'oc nyandre em mi dad el odad, anke -li bi ler kɔ -l'ɛknm, etɲ ow b'ok el ɔru em yeji kɔ -l'irimn, etɲ ow okm el es sos em. ¹⁴ Eɛen eke Nyam ec'odad eke dad el Esayi eci kokoba ɔb em a, ey ɔkm sodad amua em ana:

Ow b'ow ok ɔny ɔru em senyn senyn, kɔ k'ow irimn;

b'ow leɛr senyn senyn, kɔ k'ow ɛknm.

¹⁵ Tasi em a, agɲ amua na itɲn ew tuɔtuɔ;

-li babl ɔru es,

-li bubur anyamn

yec'etɲ ke el ec'anyamn k'ɛknm,

ke el ec'ɔru a k'irim ow,

el eci nuɲ em ɔny a k'anm es,

-l'ewlmn -l'owmn em ogɲ bake m'ewlm el. †

¹⁶ ɔny ec'a, sos em ɔtu eke k'ihɲ ɔny anke ɔny ec'anyamn am ɛkn es etɲ ɔny ec'ɔru am iri ow!

¹⁷ M'am dad ɔny nawre em: kokoba ɔb esel nonɔ

† **13:15** Esayi 6.9-10, Septant em ec'odad eke wel oc.

lele agɲ ek'ij neny nyam Nyam ec'any af ab a erur eke k'ekn low na eke am ekan a, kɔ -l'eknm, iri low na ek'am irir a, kɔ -l'irim.» †

Wus akpasu yar a ec'akr otar

Mark 4.13-20; Luk 8.11-15

¹⁸ «Irir egb ewl es ec'odad a e nyandre. ¹⁹ Ebr ab af a eke egb a ok a, el agɲ a eke b'iri wɛl am dad gbrenɣbi usu a ec'odad ke éwm erm af a, agn low ɲɲ es b'ow oc yec'a eke wɛl ewl el ec'erm em a. ²⁰ Mebn wus a eke egb a ok a, el agɲ a eke b'iri Nyam ec'odad ke kpɛkɲ b'eb'r sos em inɲ em a. ²¹ Gbɛkɔ -li yɛbmn odad a okm min el em, -li b'ew erm af tɛl cɛ. Eke sica sos es ɔw owi oglog gbre ij owi b'ow Nyam odad a sosiem a, -li b'egbr ɔmn a fafa. ²² Wus a eke mirɲ nɔnɔ anɲ af ke egb a ok af a, el agɲ a eke b'iri Nyam ec'odad, ke emeny b'eb'r wus na ec'ów a e low ermij a. -Li b'ɔl ob ɔny es. Ermij owi amua b'ɛju el, b'awɲ odad ab es, etɲ ow ósum ey kaka. ²³ Wus mamn a, el agɲ a eke b'iri Nyam ec'odad ke b'ew erm af a. -Li b'ɔsu ey: bɛb ec'a likɲ lele lɛw ab oglog ekɲ nyahan etɲ bɛb ec'a ekɲ yen.»

Nyandre em odad suw enɲ eci

²⁴ Jesu am dad el nyandre em odad ejeci ese: «Kin Afr eci gbrenɣbi usu a eci elel eke anɲn: eɣɲ nyam ewl egb amamn in ec'ɔgm a. ²⁵ Ncok nyam, eke agɲ a fɛɲ am eru memn a, in ec'ifnu nyam ow ewl suw enɲ egb ab em etɲ im. ²⁶ Eke egb a eli bake il ewɲ a, suw enɲ a yeji eli ok

† 13:17 Bèbmn 1 Pier 1.10-12.

ɔkm. † 27 Ɖgm es a eci juma kok esel a ow am dad'r esε: "Egɛn gbɛl, kɔ ow elm egb amamn ewlm ɲ ec'ɔgm a ee? Etɲ kɔ bogɲ suw eɲuɲ amua anɲ ow ee?" 28 Li dad wɛl ninε: "Ifnu nyam e low eke kok ana." Juma kok esel a ibrm'n ninε: "Erur eke si k'im s'iri suw eɲuɲ ab es ee?" 29 Li dad ninε: "Njan, anke ow eci es iri εm a, ɔtur eke k'irir egb amamn ab es. 30 Yɛbr el -l'okr af -l'agb toɲ ke ow it egb ub e lεɲ a, ke sica yogɲ, m'ow mi dad egb ub esel a m'esε: Ɔkɲn anym irir suw eɲuɲ ab es awɲ es eku eku ofɲn, ke sica ókr egb a, εm ec'egbɛl ab εm." »

Likɲ e liy ec'odad nyandɛ εm

Mark 4.30-32; Luk 13.18-19

31 Jesu am dad el nyandɛ εm odad εjɛci: «Afr eci gbɛɲɲgbi usu a anɲ esε likɲ e liy nyam ek'igɲ nyam oc ewl in ec'ɔgm af. 32 L'el egb ey a fɛɲ εm eci likekli tasi; kɔ eke l'ɛli a, l'el egb ewlu ab εm e likɲ ligbɛl tasi. L'el likɲ toɲ batɲ ɔr b'ow us mel in ec'ál ab εm.»

Nyandɛ εm odad ek'el lijru eci

Mark 4.33-34; Luk 13.20-21

33 Jesu am dad el nyandɛ εm odad εjɛci: «Afr eci gbɛɲɲgbi usu a anɲ esε lijru eke yɔw nyam oc wuwlm ma † toy likɲ lele yen ab toɲ bake ma a nimum inɲ eb es ab af.»

34 Jesu am dad dedeku a ów amua fɛɲ nyandɛ εm; li dádɛm wɛl low ek'ow elm nyandɛ εm. 35 Li bi kok εbɛn yec'etɲ ke kokoba ɔb es ec'odad a íy

† 13:26 Eke egb amamn a b'il ewɲ a, suw eɲuɲ amua ab -li b'otarir es. † 13:33 ma:Grɛk εm odad a eci iri tasi a el *farin*.

nɛny: *M'ow mi dad el odad nyandre em, m'ow m'ɔŋ el ów eke lol es wus eci nuŋ ɔb em etŋ a ec'amani.†*

Jesu am otar nyandre em odad a ek'el suw enuŋ a e low akr

³⁶ Sica Jesu elu bieku ab es etŋ im akr. In e jam esel a im titm'n etŋ am ibrm'n esɛ: «Òtar nyandre em odad a ek'el suw enuŋ ek'anŋ ɔgm a e low akr ok ey.» ³⁷ Jesu dad ninɛ: «Egŋ ec'Iy anake ewl egb amamn a; ³⁸ ɔgm a, ke wus na nimum ana; egb amamn a el agŋ a eke b'elum gbrenɣbi usu a eci low; suw enuŋ a, el agŋ a eke b'elum agn low ŋuŋ es e low a; ³⁹ ifnu a eke am ewl suw enuŋ a, ke agn ana; egb ub a, ke jɛj ok e lɛgŋ ana; etŋ egb ub esel a ke afr erm esel ana. ⁴⁰ Esɛ elel eke wɛl am iri suw enuŋ es eke wɛl k'owl al em a, ebɛn eke ow b'ow el jɛj ok e lɛgŋ ec'ab ana: ⁴¹ egŋ ec'Iy b'ow erm in ec'afr erm esel a, -li b'ow -n'ɔny agŋ a fɛŋ eke b'irmn el lawlɛl ec'ɔmn a lele ów enuŋ kok esel ab ab -l'ot es gbrenɣbi usu a, ⁴² ke -l'ot -l'owl wɛl al gbɛl ab em; yogŋ anake ɔŋn ikŋ lele an em sasagr ab b'ow anŋ a. ⁴³ Kɔ sica agŋ a eke ij nɛny nyam Nyam ec'any af a, b'ow jɛjn esɛ ligbn af el Es eci gbrenɣbi usu a. Ek'ɔnyn ɔru eke k'irir, ke írir sɛnyn sɛnyn.»

Nyandre em odad ek'el ob ɔny a eke lol es a eci

† 13:35 Selu 78.2.

44 «Afr eci gbrenḡbi usu a anḡ eṣe ob ɔny eke lol es ɔgm nyam af. † Eḡḡ nyam iwṛ ob ɔny na es eṭḡ eḡeny oc lol'l es ɔgm a. Sos em iḡn'n toḡ batḡ n'im l'ol ob feḡ eke n'ɔny a l'ij, eṭḡ l'ewl l'ow l'ol ɔgm a.»

Nyandre em odad ek'el miyob eci

45 «Afr eci gbrenḡbi usu a anḡ eṣe an ɔlu nyam ek'am ɔl miyob amamn es af. 46 Eke n'ehḡ an gbɛl e miyob nyam a, n'im l'ol ob feḡ eke n'ɔny a l'ij, eṭḡ l'ol miyob a.»

Nyandre em odad ek'el muw eci

47 «Eḡeny Afr eci gbrenḡbi usu a anḡ eṣe muw eke wɛl ok ke ɔny ɔcn eḡḡ eḡḡ feḡ af. 48 Eke ow b'iy a, mij juma kok eṣel a b'odu ow'r ákpaf ke ok es am jɛj ɔcn ab es: -li b'ok amamn a mulu em, ke -l'owl yec'eke akplm a. 49 Jɛj ok e lɛḡḡ a, ebɛn ek'ow b'ow el ana: afr erm eṣel b'ow ow kpab aḡḡ eḡḡ a es, amamn a e lís, 50 ke ɔwl el al gbɛl ab em. Yogh anake ɔḡḡ iḡḡ lele an em sasagr ab b'ow anḡ a.»

Ob ɔny owr lele ob ɔny sig ab

51 Jesu ibrm el ninɛ: «Kɔ irir ów a feḡ ee?» -L'ɛḡḡ ninɛ: «Eɛ.» 52 Eṭḡ ca li dad wɛl ninɛ: «Ebɛn eke ol eci low yeḡm es feḡ ek'am el Afr e gbrenḡbi usu a ec'ɛḡḡ a, anḡ ana. N'anḡ eṣe akḡ es nyam eke b'elu in ec'ob ɔny ɔkm low yeḡm owr em lele low yeḡm esig em ab af.»

† 13:44 Jesu eci lɛḡḡ ab em a, sakp nɔnɔ aḡḡ b'agbr nɔmu el ec'ɔgm a ok el ec'ob ɔny em, yec'eṭḡ ke eḡḡ k'íym. Sakp oglog -li b'ijl usu a eke ob ɔny a anḡ ab es. Musu em aḡḡ eḡḡ b'uyum ab ot. Jwifel ec'ol em a, ob ɔny feḡ eke lol es eḡḡ ec'ɔgm a, el ɔgm es a eci.

*Nasarət barη eyη úbm Jesu nawrε
Mark 6.1-6; Luk 4.16-30*

⁵³ Eke Jesu dad nyandre em odad amua bake ow uwr a, l'igb yogη ⁵⁴ n'im εb ab em eke n'ann l'agb a. N'am yεgm agη low yogη eci Nyam nun igη usu a tonη agη a fεη ek'ann yogη a low iti any afηn es. -N'am dad -l'εsε: «Bogη nun em ony na ann ow'r ee? Ayaf l'otu eke li ki kok sakrowa amua ee? ⁵⁵ Kō ow elm oγog es odu es a ec'iy ab ee? Kō ow elm Mari elm lis ee? Kō Jak, Josef, Simō lele Jud ab elm lisijimel ee? ⁵⁶ Kō lisijowel fεη irm ey ab ee? Kō abusu ikη na bogη n'εη ee?» ⁵⁷ Etη ów amua fεη óom abusu eke -li k'onny omn Jesu em. Etη Jesu dad el ninε: «Usu a fεη wel b'onny kokoba ob es ec'elum, ek'ow elm in ec'εb ab em lele in ec'akη ab cε wel onym in ec'elum.» † ⁵⁸ Yogη eci sakrowa a eke Jesu kok a tel cε, el eci omn a eke -n'onnym a sosiem.

14

*Jan mij ok nun es e luw owi
Mark 6.14-29; Luk 9.7-9*

¹ Lεgη ab em a, Galile eci es εw es Erōd Antipas am iri Jesu eci nin ek'am il e low. ² Li dad in eci juma kok esel a ninε: «Egη a Jan mij ok nun es! L'igb luw em, na sosiem anake n'am ony abusu li kok sakrowa a.»

³⁻⁴ Kin elel eke Jan mij ok nun es a e luw owi a εcr: Erōd Antipas oc lisijim Filip e yow Erodiad, etη Jan im dad Erōd ninε: «Ow itm eke k'oc esη

† **13:57** Bèbmn Luk 4.24, Jan 4.44, lele Jan 6.42 ab ab.

jim e yow.» † Etn ow sosiem Eröd òn abusu wêl òny Jan ok ngbraka elu sobel em. ⁵ Eröd am erur eke k'ibi Jan, kò n'am uru Jwifel a, anke -li b'oc Jan ese kokoba òb es af.

⁶ Gbêkò sica Eröd e mew ec'es gbegbl e lægn ab em a, Erodiad jow ub ej etu a eke wêl esn a ec'any af. In e low inn Eröd sos em ⁷ ton l'egn l'eb eke li k'òñ ow ob feg eke ow b'ow ibrm a. ⁸ Erodiad ec'ów òm ebl em, jow dad Eröd nine: «Òc Jan mij ok nun es eci nun a wayas em is'm an!»

⁹ Eb ebu a sos ow es; gbêkò eke l'ij neny etu a ec'any af a, l'elu abusu es eke li k'òñ ow. ¹⁰ N'òñ egñ im sobel em ubr Jan mij ok nun es nun. ¹¹ Wêl oc nun a wayas em ow òñ dedyowli a etn l'eb n'òñ lis. ¹² Ek'ów a ec eben a, Jan eci jam esel a ow oc in e sos megl a im oc es, etn im ewl Jesu amani low na ek'ey a eci.

Jesu iyr agñ ek'afñ fandi yen es lok

Mark 6.30-34; Luk 9.10-17; Jan 6.1-14

¹³ Eke Jesu iri Jan e low na a, l'igb yogñ mijetn em eke li k'im in sony usu saw em, kò agñ a uw any; -l'ok òkm sêb a ek'anñ yogñ ab em, etn mij neny a -n'am us Jesu jam lakr em. ¹⁴ Mijetn a b'itr es eke Jesu b'us es a, l'ekn agñ nòkò; wêl e low òny'n sòrñ etn kpèkñ n'am ewlm el ec'ólu a.

¹⁵ Eke lægn ew es a, in e jam esel a ow titm'n etn am dad'r ese: «Lægn ec, etn emeny usu na yeji ew usu saw em. Òk agñ ab es ím bañn bañn ek'anñ

† **14:3-4** Jwifel ec'ol em a, ek'esn jim anñ owr, ow itm eke k'eb in e yow el ñ eci. Èkn Ob Ap 20.21.

saw saw aṅa a yec'etṅ ke -l'ól ob ij.» ¹⁶ Jesu dad el ninε: «Ow itm eke -li k'im; ɔny obi, ɔṅṅ el ob -l'ij!» ¹⁷ -Li dad ow ninε: «Futufutu yen lele ɔcn yony ab cε anake s'ɔnym ab aṅa a.» ¹⁸ Jesu dad el ninε: «Òtr isr'm aṅa.»

¹⁹ Etṅ emeny li dad agṅ a eke k'ok es suw ab af; sica l'oc futufutu yen a lele ɔcn yony ab ab, l'igbl any ogṅ afr etṅ l'elu Nyam bia. Li bubr em n'ɔṅ jam esel a etṅ -li cεc -n'ɔṅ agṅ a. ²⁰ El fεṅ -l'ij ob lok iy el etṅ emeny ow wal es. Jam esel a ot ekpr a eke wal es a as luku, etṅ ow iy mulu lεw yony. ²¹ Agṅ a fεṅ ek'ij ob a ɔtu eke k'ij agṅ fandi yen; wεl awlm ɔyɔw lel ey ab. †

Jesu am an es mij lekpl ab af

Mark 6.45-52; Jan 6.15-21

²² Kpekṅ eke ow b'uwṛ a, Jesu ɔṅ jam esel a ok mijetṅ ab em eke k'ikṅ anym im mij lekpl a e jam a, ke n'áṅṅ in obi l'afḷ agṅ ab es. ²³ Eke l'afḷ wεl es a, l'uyu lafeny ab af eke li ki ṅɔṅṅ Nyam. Eke lεṅ ew es a, n'ann yogṅ in ɔny. ²⁴ Mijetṅ a gbε, wus ab a, n'im kpekpe, mra am elul il anke lεf am elu ɔbr'r. ²⁵ Eke lεṅ am eny ow a, Jesu am an es mij ab af im εṅṅ in e jam esel a. ²⁶ Eke -l'εkan Jesu am an es mij af a, -li kpikprṃ es etṅ -li dad ninε: «Na ɔṅnabṅ!» Etṅ -n'am ɔg erṅṅ ebl em. ²⁷ Gbεkɔ kpekṅ Jesu dad el ninε: «Erm úsu ɔny lokm! Erṅṅ k'óny ɔny! Kɔ em!» ²⁸ Pier ɔdu odad eb etṅ dad'r ninε: «Egṅ gbεl, eke ow el ṅ tasi, ke ɔṅ abusu m'an es mij ab af m'ow m'εṅṅ'ṅ.» ²⁹ Jesu εṅṅ dad ninε: «Òw!» Pier εy ɔkm mijetṅ

† **14:21** ɔyɔw a lel ey ab ab ok es saw em; etṅ egṅ a yeji ok es saw em.

ab em etɲ am an es mij ab af im eɲn'n. ³⁰ Gbeko eke l'ekn lef a e læc ek'am elu ɔkm a, erɲn ow'r sos etɲ n'am emn. L'elu lebl li dad nine: «Egɲ gbɛl, èb elu'm es!» ³¹ Kpekɲ Jesu egɲm abu es ɔny'n, etɲ dad'r nine: «Ɔmn ew'ɲ fuɛfuɛ tasi! Kɔ bla etɲ bebar ee?» ³² El yony mum -l'ok mijetɲ ab em etɲ lef a irm es. ³³ Ow ɔɲ jam esɛl a ek'anɲ mijetɲ ab em a, ok ɔwrɔkp wus Jesu ec'any af etɲ am dad esɛ: «Iɲ gbɛ Nyam ec'Iy tasi!»

*Jesu ewlm ólu Genesarɛt wus af
Mark 6.53-56*

³⁴ Eke Jesu lele in e jam esɛl ab ab ubr mij lekpl a e jam a ke -l'itar es Genesarɛt wus af a, ³⁵ yogɲ ec'agɲ a uw Jesu any etɲ ewl susu a feɲ in ec'ow ec'amani. Etɲ wɛl ot ólu feɲ is'r. ³⁶ -N'am ɲɔɲn ow eke ow ki yeɓ wɛl itɲn in e mob sus em a ec'enyembri a cɛ abu, etɲ agɲ a feɲ ek'am itɲn in e mob sus em a abu a, am ewl.

15

*Ey lagɲɛl ec'ɛb ir owi
Mark 7.1-13*

¹ Sica Farisiɛl lele ol eci low yeɲm esɛl ab anɲ Jerusalem ow eɲn Jesu etɲ am ibrm'n esɛ: ² «Kɔ bla etɲ ɲ e jam esɛl a éluam ey lagɲɛl ec'ɛb ir owi

a † ek'ɔŋ ɛy a ee? Tasi em a, low yegm a am ibrm eke wɛl ki yɔg sabu gbun ke ij ob, kɔ -li kokmn.»
 3 Jesu dad el ninɛ: «Ɛtɛn kɔ ɔny, bla sɔsiem ɛtɛn ɔny ec'ɛb ir ec'ɔw a sɔsiem ɛluamn Nyam ec'ol ab ee? 4 Tasi em a, Nyam dad ninɛ: *Ɛlum asɛ lele esɛ ab*, ɛtɛn emeny: *ɛgɛn eke bi yayr es lele lis ab a, l'it eke wɛl k'ibi'r.*† 5 Kɔ ɔny, ɔny e low yegm ab em bi dadr ɛsrɛ: ek'ɛgɛn nyam in dad ow ɛs oglog ow lis in ɛsɛ: “Ob a eke mi k'ɔŋ'ɛn ɛc'abu ɛlum ec'a, m'oc m'ɛw es Nyam ec'egb wawr eci,”
 6 ke ɛgɛn ikɛn na, ɔny ec'a, yec'eke li k'ɔŋ ɛs a, † n'ɛgɛbɔn ow e low em ɛn.† Ɛben eke b'isr Nyam ec'odad ab es ɔŋn ɔny ec'agɛn em ec'ɔw a usu ana! 7 Ɔny, agɛn ɛnyembri yony yony ɛsɛl! Nawrɛ tasi, Esayi dad ɔny e lis e low na in e kokoba ɔb

† **15:2** *Ɛy lagɛl ec'ɛb ir owi:*eke Jwifel ok ɔkm madu ɔkr em a, el ec'ɛb ir a titɛn nɔnɔ. Ow ɔŋ ol e low yegm ɛsɛl a ɔb nun am obn Mois ec'ol a ek'ow k'okr af ɛb ir owr na ab. Sol a eke -l'oban a lele Mois ec'ol ab ab ɔny any nyam coco. *Yɔg sabu:* ow elm mij ok a eke b'ɔny ɛgɛn eci sos af e sibr a oc es a, kɔ mij ok a eke b'ayal ɛgɛn abɛn em Nyam ec'any af a. Nun ɔb em a, mij ok na ow el ɛgb waw ɛsɛl ɛɛ ki kok (Ɔkm Ok 30.18-21). Gbeko Farisiel b'erur ek'ow k'el Nyam nun igɛn ɛsɛl a fɛŋ ki kok ɛben. † **15:4** Ɔkm Ok 20.12; Ol Ɔkn 5.16; Ɔkm Ok 21.17; Ob Ap 20.9. † **15:6** *yec'eke li k'ɔŋ ɛs a:*Matie eci silɛl ɛsig oglog em a, *yec'eke li k'ɔŋ ɛs oglog lis a.* † **15:6** Eke ɛgɛn nyam bi dad lis lele ɛs ab ɛsɛ: “Ob na, Nyam ec'ob ap,” ke ow ec'iri a ok sakp yony ɛn: 1) Nyam ec'ob eke n'am ɔŋ, oglog 2) ow ɛw ɛsɛ ob eke n'ɔŋ Nyam af ɛn; tasi em a, ow elm Nyam n'ɔɔm, kɔ ɛs lele lis ab k'ɔtum ɛɛnm ij. Ol e low yegm ɛsɛl ɛɛb ec'a, low eke ɛgɛn eb a, ek'ow el nyamb owi yeji, ow it eke ki kok (Ol Ɔkn 21.21-23). -Li bi tutr eke neny ij na agb akm ɛgɛn ɛs lele ɛgɛn lis ab ec'elum (Ɔkm Ok 20.12). Tasi em a, agɛn bi wewlm ol mɛny el eci sel es okr eci.

ab em:

⁸ Nyam dad eke:

“Aḡḡ amua na neny em ɔfr ɔfr -n’am kɔklm im, kɔ el ec’erm a kpab es em e lís.

⁹ Nuḡ ɔfr ɔfr aḡḡ amua am iḡḡ’m, aḡke aḡḡ em ec’ów anake -li b’oc -li yeḡmn aḡḡ low a.” »†

Ów eke b’ɔḡ eḡḡ úwm aḡḡ

Mark 7.14-23

¹⁰ Sica Jesu esḡ dedeku a etḡ am dad el esε: «Ìḡḡḡ lɔru es irir low na senyn senyn: ¹¹ ow elm ob eke b’ey eḡḡ nenym a, ɔɔm eḡḡ uwm aḡḡ, kɔ low eke b’aḡḡ eḡḡ nenym ey ɔkm a, low na anake b’ɔḡ eḡḡ úwm aḡḡ a.»

¹² Low na af jam esel a ow eḡḡ Jesu etḡ am dad’r esε: «Odad na eke dad Farisiel iri a, kɔ uw any ek’ow ey el sos em ee?» ¹³ Li dad nine: «Likḡ fεḡ ek’elm em Es ek’aḡḡ afr eci likḡ ek’ewl a, li b’ow l’iri ow es. † ¹⁴ Eḡbr el es, -l’el ány eflu ek’am nyimn ány eflu! Ek’any eflu nyam am nyimn any eflu ejeci nyam, el yony mum -li b’ow -l’ok nɔmu nyam em.»

¹⁵ Pier ɔdu odad eb etḡ am dad’r esε: «Òtar nyandre em odad na e low akr ok ey.» ¹⁶ Jesu dad nine: «Kɔ ɔny bɔbɔ yeji, k’irimn low na eci nyandre ab ee? ¹⁷ Kɔ uwmn any eke ob fεḡ eke b’ey eḡḡ nenym a, b’im ey lokm, ke sica n’aḡḡ lokm a l’ey ɔkm ee? ¹⁸ Low eke b’aḡḡ nenym ey ɔkm a, erm em ow b’aḡḡ ow; etḡ low na anake

† **15:9** Esayi 29.13, Septant em ec’odad eke wεl oc. † **15:13** Sakp nɔnɔ, Nyam b’oc likḡ dadr odad nyandre em ok Israel af. Selu 1.3; Esayi 60.21.

b'ɔŋ eɣŋ uwm aŋŋ a. ¹⁹ Tasi em a, sow tutr enuŋ eke b'ɔŋ eɣŋ ibi eɣŋ, erum yɔw eɣec'ab, ij nfaci, iy mil, ij danƙu yaɗŋ ke dád sodad enuŋ ok aɣŋ af a, erm em -li b'anŋ -l'ow. ²⁰ Ów amua anake b'ɔŋ eɣŋ uwm aŋŋ a! Ij ob ke kí yɔgm abu a óom eɣŋ uwm aŋŋ.»

Utuyɔw nyam ɔny ɔmn Jesu em

Mark 7.24-30

²¹ Eɗŋ Jesu igb yogŋ im Tir lele Sidɔn ab eci wus ab af. ²² Kpekŋ kin Kana wus af e yɔw nyam † ek'ir wus ikpr ab af a, ow eɣŋ'n eɗŋ am elu lebl dad ese: «Eɣŋ gbɛl, David e lilaw, ikŋ'm sɔŋŋ! Kɔ abŋ ŋuŋ am ijr em jɔw gbre, ow k'akplm kaka!» ²³ Gbɛkɔ Jesu cicm sar okm'n es. In e jam esɛl a ow titm'n eɗŋ am dad'r ese: «Ògŋ'n † kɔ n'am us ey jam l'ɔgr ey nɔɔɔ.» ²⁴ Jesu dad nine: «Nyam erm'm Israel ec'agŋ a ek'anŋ ese mɛceb ek'irm af a eci cɛ.» ²⁵ Kɔ yɔw a ow ok ɔwrɔkp wus in ec'any af eɗŋ dad'r nine: «Eɣŋ gbɛl, ikŋ'm sɔŋŋ!» ²⁶ Jesu dad nine: «Ow itm eke wɛl k'oc etuey ec'ob ij ɔŋ mɔwr.» † ²⁷ Yɔw a dad nine: «Eɣŋ gbɛl, tasi, gbɛkɔ mɔwr yeji, el eci es ew esɛl eci ob ij a ec'ekpr a eke b'anŋ tabl af ok wus a, -li b'ij.» ²⁸ Ow ɔŋ Jesu dad'r nine: «Oy! ɔmn agb'ŋ gbɛ! B'ow eɣŋ low a ek'am erur a.» Eɗŋ wanci ab af cɛ, yɔw a ec'iy a ewl.

Jesu ewlm ólu nɔɔɔ

† **15:22** Yɔw a, Israel ec'efnu esig ab em ec'egŋ: ow elm Kana ek'anŋ Galile a e yɔw. † **15:23** Ógŋ'n:odad na Grɛk em a, wɛl ɔtu ek'itɗŋ eɣec'em dad ese Óŋ'n ob a eke n'am ibrm a. † **15:26** mɔwr:Ƶwifel b'oc aɣŋ ek'elm Ƶwifel a ese mɔwr af.

²⁹ Sica Jesu igb yogŋ im ey Galile eci mij lekpl a ogŋ. † L'uyu ligigl nyam af li sig es. ³⁰ Agŋ nɔnɔ ow eŋn'n. -L'ism akr kpece esel, ány eflu, sos éyru, ebrmél, lele ólu ejeci nɔnɔ ab. -L'ok wél es Jesu ec'any af etŋ l'ewlm wél. ³¹ Eke -l'ekan ebrmél dad ów, sos éyru ewl, akr kpece esel an es lele ány eflu ek'ekn es ab ab a, agŋ a low iti any afŋn es etŋ -n'am kòklm Israel e Nyam a.

Jesu iyr agŋ fandi yar lok

Mark 8.1-10

³² Emeny Jesu esŋ in e jam esel a etŋ dad nine: «Agŋ amua e low am ɔny'm sɔrŋ, anke kin seŋŋ emum nyahan eke -n'anŋn em ab ke -n'ɔnym ob kaka eke -li k'ij. M'erurm eke mi k'ɔŋ el -n'im namn; ejagb -l'ɔtu eke -li k'eŋn es abur.» ³³ Jam esel a dad'r nine: «Kɔ usu saw em aŋa, bogŋ s'ɔtu eke si k'eŋn ob ij s'ɔŋ agŋ amua ij lok iy ee?» ³⁴ Etŋ Jesu ibrm el nine: «Kɔ futufutu abi ɔnymn ab ee?» Etŋ -li dad nine: «Futufutu lɔbŋ lele ɔcn ekekey abi ka ab.» ³⁵ Ca li dad agŋ a eke k'ok es wus. ³⁶ Etŋ l'ot futufutu lɔbŋ a lele ɔcn ab ab, l'elu Nyam bia, li bubr em n'ɔŋ in e jam esel a, etŋ -li cec agŋ a feŋ. ³⁷ El feŋ -l'ij lok iy el. Jam esel a ot ekpr a eke wal es a as luku, etŋ ow iy mulu egbel lɔbŋ. ³⁸ Agŋ a ek'ij ob a ij agŋ fandi yar, wél awlm ɔyɔw lele etuey ab. ³⁹ Eke sica Jesu ɔŋ bieku a im a, l'ey mijetŋ ab em etŋ n'im Magadan † eci wus ab af.

† **15:29** *Jesu igb yogŋ im ey Galile eci mij lekpl a ogŋ*:ow am yegm eke n'im l'ey Nyam any uwm esel eci wus ab af. Mark 7.31. † **15:39** Ekŋ Mark 8.10 ec'akr otar a.

16

Farisiel lele Sadusiel ab am ibrm eke Jesu ki kok meny ewr nyam

Mark 8.11-13; Luk 12.54-56

¹ Farisiel lele Sadusiel ab ow eηη Jesu eke k'ebm'n. -L'ibrm ow nine: «Èlu meny ewr nyam òkm yegm ey ek'ow el Nyam erm'η.» ² Kò Jesu dad el nine: [«Lεγη es ew em bi dadr εsrε: “Efi e λεγη a b'ow akpl, anke afr ebl es.” ³ Ετη ibribr fafa, eke afr b'ibr es a, bi dadr εsrε: “Yefenyana nyam b'ow an.” Lεγη eci elel eke b'anηη a b'uwr any, kò seγη amua eci meny ewr a, ótumη uwmη any!† ⁴ Yefenyana ec'agη eηηη amua eke íjm neny nyam Nyam ec'any af a am ibrm meny ewr; kò wel k'ow kokm meny ewr kaka òm el ek'ow elm Jonas ec'a cε.» † Ετη l'elu wel es n'im.

Jam esel a low a k'okm es sos em kaka

Mark 8.14-21

⁵ Eke jam esel a im ok mij lekpl a e jam a, -l'ijl es eke -li k'oc futufutu. ⁶ Jesu dad el nine: «Èwr erm! Ósur sos Farisiel lele Sadusiel ab eci lijru a e lís.» ⁷ Jam esel a am dadarir el òfr ese: «Eke s'ocm futufutu a sosiem anake n'am dad ów amua a.» ⁸ Jesu uw odad a eke -n'am dad ab any ετη li dad wel nine: «Bla sosiem ετη am dadr òny òfr em εsrε: “Eke s'ebm futufutu a sosiem ee?” Kò k'irimη cε ee! ⁹ Ow k'okm òny es sos em cε ee? Futufutu yen a eke mi bubr em, m'òη agη fandi yen lele ekpr a eke wal es eci mulu abi a eke

† **16:3** Matie eci silel esig nòcò em, wel éηnm sodad ek'anη ob na [...] ec'araηη em a. † **16:4** Bèbmn Matie 12.39-40.

otr immn a, kɔ k'ɔknmn ow e low ee? † ¹⁰ Etn kɔ futufutu lɔbn̄ a eke mi bubr em m'ɔn̄ agn̄ fandi yar a, lele ekpr a eke wal es a eci mulu egb̄el abi a eke otr immn a, k'ɔknmn ow e low ee? † ¹¹ Ɔsur sos Farisiel lele Sadusiel ab e lijru a e lís. Kɔ ayaf ɔtur eke k'uwmn any ek'ow elm futufutu ec'odad mi dadm̄ ɔny ee?» ¹² Ca jam esel a iri ek'ow elm lijru a eke w̄el b'oc kokr futufutu a ec'odad Jesu dadm̄ el, kɔ Farisiel lele Sadusiel ab e low yegm̄ a e low.

Pier dad eke Jesu in el Mesi

Mark 8.27-30; Luk 9.18-21

¹³ Jesu im ey Sesare Filip ec'eb em. N'am ibrm in e jam esel a l'ese: «Ayaf agn̄ bi dadr egn̄ ec'Iy e lís ee?» ¹⁴ -Li dad nine: «Agn̄ beb bi dad ese η Jan mij ok nuñ es, beb bi dad ese η Eli, etn̄ agn̄ likpr ec'a, -li b'oc'η ese Jeremi oglog kokoba ɔb es ejeci nyam af.» ¹⁵ Etn̄ Jesu ibrm el nine: «Kɔ ɔny obi ɔny obi a, ayaf b'ocar'm ee?» ¹⁶ Simɔ Pier dad nine: «Ij Mesi a, Nyam a ek'ann̄ owr ec'Iy.» ¹⁷ Ca Jesu dad'r nine: «Simɔ Jonas jim, † ehe él η eci, an̄ke nawr̄e ikn̄ na, ow elm egn̄ elum ɔkm dadm'η, kɔ em Es ek'ann̄ afr a. ¹⁸ Sica em, m'am dad'η m'ese: η Lob, † etn̄ lob ikn̄ na af, m'ow m'us em e Nyamel a.† Luw ec'abusu a k'ɔtum ɔnym l̄ec in af. ¹⁹ M'ow m'ɔn̄'η Afr e gbren̄gbi usu a eci sisafue a: low f̄en̄ eke b'ow

† **16:9** Ekn̄ Matie 14.15-21. † **16:10** Ekn̄ Matie 15.32-38.

† **16:17** *Simɔ Jonas jim*: Pier es e nin a, Jan (Jan 1.42) kɔ Jonas el in ec'esn̄ likpr em Grek em. † **16:18** Pier e nin a e nyandr̄e el lob. † **16:19** *m'ow m'us em e Nyamel a*: odad na em, Nyam ec'agn̄ e low w̄el am dad, kɔ ow elm él. Bèbmn Efes 2.20.

ign wus af anja a, Afr b'ow ign; low fɛɲ eke b'ow eb wus af anja a, Afr yeji b'ow eb.» † ²⁰ Jesu ijl in e jam esel a neny dad nine: «Ki dadr eɣɲ kaka eke m'el Mesi a.»

Jesu am ewar in e luw lele in e luw em anɲ igb ab e low

Mark 8.31-9.1; Luk 9.22-27

²¹ Lɛɣɲ a cɛ, Jesu ɔb nuɲ am dad ulm in e jam esel a es esɛ: «Ow it eke mi k'im Jerusalem ke yogɲ m'ij gbre nɔnɔ, aɣɲ ekpekp, egb waw esel eɣbel, lel ol e low yeɣm esel ab ab ec'abu em. Wel b'ow ibi'm etɲ seɣɲ nyahan m'ow m'igb luw em.» ²² Eɓen a, Pier oc'r ab im saw em etɲ am enym'n abr dad esɛ: «Eɣɲ gbel! Nyam óny oc'ɲ es em! Low na k'ow eɲnm'ɲ lɛɣɲ kaka!» ²³ Gbɛkɔ Jesu ewl sos meny etɲ am dad Pier esɛ: «Satan, kpàb'm es lís! N̄ el em ec'ejagb us e lirikip, anke ɲ e tutr a elm Nyam e tutr, kɔ aɣɲ em eci.» ²⁴ Emeny Jesu am dad in e jam esel a esɛ: «Ek'ɛɣɲ nyam am erur eke k'us'm jam a, ow it ke li kí tutrm in e lís owi, l'ábu in obi ec'olikh a, † ke l'ús'm jam. ²⁵ Tasi em a, eɣɲ yec'eke b'ow erur eke ki dogɲɲ in e sel a, b'ow irmn. Gbɛkɔ eɣɲ yec'eke b'ow irmn in e sel a em sosiem a

† **16:19** ... *ign...eb*: Grek em odad eci iri tasi a el...awɲ es...mɔmu es. Ol e low yeɣm esel e dad em a, es awɲ lele es mɔmu ab e nyandɛ el: ign low oglog éb low. Jwifel e Nyam nuɲ ign em a, ol e low yeɣm esel a ɔny abusu ikɲ na, etɲ -li tutr eke ol eke -li b'ony -l'ew a, Afr yeji b'ɛɣɲ eb. Sica Jesu eb ol e low yeɣm esel ec'usu a esɛ Nyam nuɲ ign em ec'es ew es af, etɲ n'am ɔɲ Pier abusu na. Etɲ ow e jam a, n'ɔɲ jam esel a yeji (Matie 18.18; Jan 20.23). † **16:24** *l'ábu in obi ec'olikh a*: èkn Matie 10.38 ec'akr otar a.

b'ow εηη. ²⁶ Eke batη εηη nyam ɔny wus ec'ob fεη εηη l'irmn in e sel a, ke bla ow b'ow eel il ab ee? Kɔ bla ob iy εηη ɔtu eke k'oc sɔgr in e sel ab ee? ²⁷ Tasi εm a, εηη ec'Iy b'ow ow εs ec'anygbel ab εm lele in ec'afr erm εsel ab ab, εηη εηη εηη in eci es an ab εm, li b'ow li sɔg ow labm. ²⁸ Low nawrε m'am dad ɔny: aηη amua ek'anη aηa a e beb b'ow εkn εηη ec'Iy ow εse εb ebu af gbuη ke -l'uw.»

17

Jesu itηn sos

Mark 9.2-13; Luk 9.28-36

¹ Eke seηη nɔhɔn ec a, Jesu εση Pier, Jak lele Jan ek'el Jak lisijim ab εηη -li kpab es -n'im saw εm el sony lafeny gege nyam af. ² Jesu itηn sos el ec'any af: any am jεjn'n εse ligbn af εηη in e mob sus εm a ufu pum pum pum anη εse usuayl af. † ³ Εηη kin, jam εsel nyahan a εkn Mois lele Eli ab ek'ilm any am dad ów Jesu ab. ⁴ Εηη Pier dad Jesu ninε: «Εηη gbεl, ow akpl eke si k'anη aηa! Ek'erur, aηa m'ɔtu eke mi k'us nuη igη usu nyahan: η e nyam, Mois e nyam lele Eli e nyam ab.»

⁵ Odad anη Pier nεnym am dad εηη kpεkη kin jru ek'am jεjn ow ubur el es. Lebl nyam anη jru ab εm am ikη dad εse: «Εηη na el εm ec'Iy eke m'erur tasi; m'oc εm eci sos εm iηn fεη m'elu'l εm. Ìrir in e low!» † ⁶ Eke jam εsel a iri lebl ikη na a, erηη ɔny el afηη es εηη -li bubu any es wus. ⁷ Jesu im titm el, itηn el abu εηη dad el

† **17:2** Bèbmn 2 Pier 1.16-18. † **17:5** Bèbmn Matie 3.17; Selu 2.7; Esayi 42.1.

nine: «Ìgbr, k'ùrur ernn.» ⁸ -Li gbigbl any ogn etn -l'eknm egn kaka ek'ow elm Jesu sony cɛ.

⁹ Eke -n'annn lafeny ab af -n'am us es a, Jesu am ijl el neny dad εε: «Low na ek'ekan a, ki dadr kokr egn kaka ton bake egn ec'Iy ígb agn ek'uw ab em.» ¹⁰ Etn jam esel a am ibrm Jesu εε: «Dàd εy, kɔ bla sosiem etn ol e low yegm esel a bi dad ek'Eli in k'ow gbuñ ke Mesi in ow ee?» † ¹¹ Jesu dad el nine: «Tasi em a, Eli eke li k'ow ke ni nyímn ów a feñ. ¹² Gbɛkɔ m'am dad ony ek'Eli ow legñ a etn, agn egnm ebm'n etn kok'r low yec'eke -l'erurir a. Eɛen eke -li b'ow -li kok egn ec'Iy sos keskes ana.» ¹³ Sica jam esel a iri eke Jan mij ok nun εs ec'odad anake Jesu am dad el a.

*Jesu ewlm iy nyam ek'abñ ñun b'ijr gbre
Mark 9.14-29; Luk 9.37-43a*

¹⁴ Eke Jesu lele in e jam esel ab ab ow ok yogñ a eke bieku a anñ a, egn nyam ow titm Jesu, ok ɔwrɔkp wus in ec'any af ¹⁵ etn dad'r nine: «Egn gbɛl, ony em ec'iy a eci ɔɔñ ñkñ. L'el krokro εs etn ol a b'ijr'r gbre ton sákp nɔnɔ ec'a li b'ey alm, oglog mij em. ¹⁶ M'oc'r m'is ñ e jam esel a kɔ -l'ɔtum -l'ewlam ow.» ¹⁷ Jesu igbl lebl ogn dad nine: «Wew! Ony eel agñ enñ eke ɔmn anm em tasi! Emeny sɛgn abi m'it eke mi k'anñ ony ab ee? Etn emeny sákp abi ow it eke mi k'egñ low na m'eb ee? Òcr iy a isr'm aña.» ¹⁸ Jesu ɔɔr abñ ñun a abr εy ɔkm iy ab em etn l'ewl wanci ab af cɛ.

† **17:10** Ekn Matie 11.14 ec'akr otar a.

19 Jam esel a im titm Jesu saw em etj ibrm'n nine: «Kɔ bla etj ey s'otum s'onym abusu s'oghm abj na ee?» 20 Jesu dad el nine: «Ony ec'omn a ufum es. Low nawre m'am dad ony: blel onyn omn ew likekli ese likj e liy af, otur eke ki dadr ligigl na esre: "Igb anja im yogj a", li b'ow n'im. Low kaka k'ow otum akam ony. [21 Abj akpasu na, Nyam njohn lele neny enj em ab ce wel otu eke k'ogj'n.]» †

Emeny Jesu am ewar in e luw lele in e luw em anj igb ab

Mark 9.30-32; Luk 9.43b-45

22 Legj nyam, jam esel a fej enjanin Galile, etj Jesu am dad el ese: «Wel b'ow ony egj ec'Iy elu agj abu em, 23 ke -l'ibi ow; gbekɔ segj nyahan, li b'ow l'igb luw em.» Ow sosiem jam esel a sos ow es nonɔ.

Wus labm e sog

24 Eke Jesu lele in e jam esel ab ab ow ok Kapernayum a, Nyamel gbɛl a eci wus labm eb esel a ow enj Pier etj am ibrm'n ese: «Kɔ ony eci low yegm es a, n'am sogm Nyamel gbɛl a eci wus labm ee?» † 25 Pier dad nine: «Njanj, li bi sog.»

Wanci ab af a eke Pier am ey akj a, Jesu ikj anym eb odad etj dad'r nine: «Simɔ, kɔ ayaf am tutar ee? Wus na eci eb ebu a, kɔ bwo ki sog

† 17:21 Matie eci silel esig oglog em a, wel ejnm sodad ek'anj ob na [...] ec'aranj em a. † 17:24 Egj ign ek'el Jwif fej k'ij akpo likj afj es a, it eke Nyamel gbɛl ab em k'okl os lakpo lakpo fej (Okm Ok 30.11-16). Ow bebmn juma kok es nyam eci legj ikpr e labm sog ab.

wus labm ɔŋ el ee? El ec'eb eyŋ a, kɔ etu agŋ ab ee?» ²⁶ Pier dad nine: «Etu agŋ a cɛ.» Af yogŋ Jesu dad Pier nine: «Eb eyŋ a ɔnym labm sɔg ij. ²⁷ Gbɛkɔ s'erurm eke si k'ebal agŋ amua erm es. Na sɔsiem im mij lekpl ab em ɔwl ew; ɔcn krɛkrɛ a eke b'ow ɔny a, fig in e nɛny a, b'ow eŋŋ os eke b'ow ebm ŋ lele em ab eci wus labm a eci sɔg. Ɔc os a ow sɔg el ey ec'a.»

18

Egŋ ligbɛl ec'el

Mark 9.33-37; Luk 9.46-48

¹ Wanci ab af a, jam esɛl a ow eŋŋ Jesu etŋ am ibrm'n esɛ: «Afr eci gbrenɣbi usu yogŋ, kɔ bwo ec'egŋ el ligbɛl ee?» ² Jesu esŋ iyli nyam ow, n'inymn ow es el ec'araŋŋ ³ etŋ li dad nine: «Low nawrɛ m'am dad ɔny: eke itŋnmn ɔnymn erm esɛ etuey af, k'ow ɔtumɛn eymn Afr eci gbrenɣbi usu a. ⁴ Gbrenɣbi usu a ec'egŋ ligbɛl a, in l'el egŋ a eke b'is es ke b'ɛwl anŋ esɛ iy na af a.»

Ɔw erm ke k'ɛym sikpl em

Mark 9.42-48; Luk 17.1-2

⁵ «Eke egŋ eb ey amua em e nyam em sɔsiem a, ke em anake l'eb'm a. ⁶ Gbɛkɔ egŋ eke b'ow ɔny egŋ ek'ɔny ɔmn em em esɛ iy na af elu wus a, low ŋŋŋ a eke li k'eŋŋ a agb nɔnɔ. Eke wɛl oc meb ucun lob ligbɛl ucu'r emn, etŋ ɔny eman in okij a, ow akpl akm low ŋŋŋ a eke wɛl ki kok'r a. ⁷ Bogŋ e gbre ana! Wus na af, ów nɔnɔ anŋ low ŋŋŋ kok eci! Tasi ów amua b'ow anŋ sɛgŋ fɛŋ eci, gbɛkɔ gbre b'ow el egŋ a eke b'ow kok ów amua a eci! ⁸ Eke batŋ ow el ŋ ec'abu a oglog ŋ e

lakr a anake b'ɔŋ ey sikpl owi em a, ke ùbr'r es oc ɔwl'l kpekpe; ow akpl η eci eke k'ey sel eŋn tasi ab em abu nyam coco ab oglog lakr nyam coco ab, ow a eke k'eli sabu yony lele akr yony ab, ke wel óc ɔwl'η al a ek'iram es ab em a. ⁹ Eŋ ek'ow el η e nyamn a anake b'ɔŋ ey sikpl owi em a, ɔkr ɔny oc es oc'r ɔwl'l kpekpe; ow akpl η ec'eke k'ey sel eŋn tasi ab em nyamn nyam coco ab, ow a eke k'eli anyamn yony, ke wel óc ɔwl'η gbre ij usu ec'al ab em a.»

Liceb ek'irm ke wel eŋn

Luk 15.3-7

¹⁰ «Èwr erm em e jam esel ey amua em e nyam ec'ifn owi em; tasi em a, m'am dad ɔny eke el ec'afr erm esel b'ann seŋŋ feŋ em Es ek'ann afr a ec'any af. † [¹¹] †

¹² Kin low nyam, ɔny e tutr el bogŋ ec'ee? Eke eŋŋ nyam ɔny mæceb ekŋ yen, eŋŋ el em eci nyam irm a, kɔ li k'ow l'igŋm ekŋ yar læw libarm a l'elum es lafeny af yogŋ, n'iim l'ɔlm yec'a ek'irm a l'ocm ee? ¹³ M'am dad ɔny, eke n'eŋn ow, li b'ow n'ɔny sos em inŋ liceb na e nuŋ af l'akm ekŋ yar læw libarm a ek'iram a. ¹⁴ Eβen ek'ɔny Es ek'ann afr a erurm eke em e jam esel ey amua em e nyam k'irm ana.»

Eke Krist em ec'esŋ jim nyam kok'η low ηŋ

† **18:10** Jwifel eci tutr em a, eŋŋ eŋŋ feŋ ɔny in eci afr erm es eke b'ɔsu'r, eŋŋ aŋŋ ek'ɔny any a cɛ eci afr erm esel a anake b'im Nyam ec'any af a. Kɔ Jesu am elu ɔkm yegm eke jam esel ekekey amua ɔny any Nyam ec'any af. Èkn akr 1. † **18:11** Matie eci silɛl esig beb em a, wel eŋŋ akr 11: *Eŋŋ ec' Iy ow sog yec'a ek'irm a eb elu es.*

15 «Eke esɲ jim nyam kok low ɲuɲ [ɲ e lís], † ke ìm eɲn'n ɲ sɔny, ke dád'r in e low ɲuɲ a eke li kok a. Eke l'iri ɲ ec'odad a, ke esɲ jim a l'el ɲ ec'ɲ. 16 Kɔ eke l'ɛɲɲm l'irim ɲ ec'odad a, òc ɛɲɲ eɲeci nyam oglog aɲ yony ab im, yec'ɛɲ ke, ɛsɛ elɛl eke Nyam Lɛl a am dadr ab af a: *odad fɛɲ eci nyinyimn em, adan̄ku yony oglog nyahan áɲɲ em.*† 17 Gbɛkɔ eke l'ɛɲɲm l'irim wɛl ec'odad a, dád ok Nyamel; ɛɲɲ eke l'ɛɲɲm l'irim Nyamel ec'odad a, òc'r ɛsɛ Nyam any uwm ɛs af oglog wus labm eb ɛs af.

18 Low nawre m'am dad ɔny: low fɛɲ eke b'ow igrɲ wus af aɲa a, Afr b'ow igrɲ; low fɛɲ eke b'ow ebr wus af aɲa a, Afr yeɲi b'ow eb. † 19 ɛmɛny m'am dad ɔny, eke wus af aɲa, ɔny ɛm ec'agrɲ yony okr af eke k'ibrm low kaka fɛɲ jɛj ok owi ec'a, ɛm ɛs ek'anɲ afr a b'ow ɔɲ el. 20 Tasi ɛm a, yogɲ ek'agrɲ yony nyahan as luku ɛm e nin ɛm a, m'anɲ el ec'araɲn.»

Nyandre em odad ek'el juma kok ɛs a ek'ocm apm a eci

21 ɛɲɲ Pier ow titm Jesu ɛɲɲ am ibrm'n ɛsɛ: «ɛɲɲ gbɛl, ek'em lisijim bi kok'm low ɲuɲ, ke sakp abi mi k'oc m'ap'r ee? Kɔ sakp lɔbɲ ee?» 22 Jesu dad'r ninɛ: «Njan, mi dadm'ɲ m'ɛsmɛ toɲ sakp lɔbɲ, kɔ toɲ sakp ekɲ nyahan lele lɛw ab

† **18:15** Matie eci silel esig oglog ɛm a, wɛl ɛɲɲm sodad ek'anɲ ob na [...] ec'araɲn a. † **18:16** Ol ɔkn 19.15. † **18:18** Bèbm̄n Matie 16.19 lele Jan 20.23 ab.

ton sakp lobɔ. † ²³ Na sosiem, kin Afr e gbrenɔbi usu a ec'eled ek'anɔn: eb ebu nyam erur eke k'ub in ec'ob a ek'in eci juma kok esel a onym'n ab a.

²⁴ Eke l'ob nuɔ n'am kok ow e low a, wel oc juma kok es nyam ek'onym'n os bubute gbɛl ab is'r.

²⁵ Eɔɔ a onym ob kaka eke k'oc soɔr in e labm a; ow sosiem eb ebu a on abusu eke wel k'ol'l ij'r esɛ aduign af, ke wel ol in e yow, in ec'ey lele ob feɔ eke n'onny ab ab ij yec'etɔ ke l'otu li soɔ labm a. ²⁶ Juma kok es a ok owɔɔkp wus eb ebu a ec'any af etɔ am dad'r esɛ: "Erm ey'ɔ es, eku beb, m'ow mi soɔ'ɔ feɔ!" ²⁷ Eb ebu a soɔn ony nɔnɔ: l'oc labm a l'ap ow etɔ l'elu ow es ow im.

²⁸ Juma kok es a ec'im em a, l'obr lawl juma kok es nyam ek'onym'n os tel ab. N'onny ow emn emn n'am bɔbrm ow l'atr ow sel li dad l'esɛ: "Soɔ em ec'os a ek'onym ab a!" ²⁹ Lawl a ok owɔɔkp wus in ec'any af etɔ am nɔn'n esɛ: "Erm ey'ɔ es, eku beb, m'ow mi soɔ'ɔ!" ³⁰ Gbeko l'egɔm; n'onny l'elu ow sobel em ek'ow k'anɔ em ton ke ow soɔ'ɔ labm a.

³¹ Eke juma kok esel ejec'a ekn low a ek'ey a, sos ow el es senyn senyn etɔ -n'im -l'awl ow a feɔ -l'ok eb ebu a. ³² Af yonɔ, eb ebu a on wel esɔ juma kok es a ow etɔ li dad ow nine: "Juma kok es nɔn! M'oc n e labm a feɔ m'ap'ɔ eke nɔn'n a sosiem. ³³ N yeji, blel onny awl'ɔ a eci soɔn ikɔ esɛ eled eke m'onny n e soɔn ikɔ ab af."

† **18:22** *sakp ekɔ nyahan lele lew ab ton sakp lobɔ*: odad na Gɔk em a, wel otu ek'itɔn ejec'em dad esɛ *sakp ekɔ nyahan lele lew lobɔ ab*. Jwifel e low yegm em a, wel otu eke k'oc low ap eɔn ton sakp nyahan.

34 Eb ebu a erm ebl afɪn es etɪ n'ony juma kok es a l'elu sobel em milɔlu kokr eci toɲ ke li sɔg labm a fɛɲ.» 35 Etɪ Jesu igɪ af dad ninɛ: «Eben eke em Es ek'anɲ afr a b'ow kok ɔny ana, ek'ony em ec'egɪ nyam nyam ocm low ɲɲ eke lisijim kok'r a apm'n erm nyam em.»

19

Igɲnin owi

Mark 10.1-12

1 Eke sica Jesu dad ów ɔm odad bake ow uwr a, l'igb Galile etɪ n'im Jude wus af e mij jam ek'el Jurden a. 2 Agɲ nɔnɔ am us'r jam etɪ l'ewlm el em ec'ólɔ a.

3 Farisiel beb ow titm Jesu eke k'uk'r meb odad ebl em. -L'ibrm ow ninɛ: «Kɔ low kaka fɛɲ em, ey ec'ol a ɔɲ abusu eke egɪ k'ogɲ in e yɔw ee?»

4 Jesu dad ninɛ: «Kɔ awlmn low yec'a eke Nyam Lel dad ab ee? Nuɲ ɔb em a, Nyam *kok igɲ lele yɔw ab*, 5 etɪ li dad ninɛ: *Na sosiem anake igɲ b'ow ɲgboɲ es lele lis ab ec'akɲ, ke l'ókr af in e yɔw ab ab -l'el sos megl nyam a.*† 6 Ca -l'elm agɲ yony ij, kɔ sos megl nyam. Ke egɲ k'ónym yec'eke Nyam ɔny okr af a kpabm es.» 7 Emɛny Farisiel am ibrm'n esɛ: «Kɔ egɲ am ow ogɲ in e yɔw a, bla sosiem etɪ Mois b'ibrm eke wɛl k'ɔɲ ow igɲnin e lel ee?» † 8 Li dad ninɛ: «ɔny ec'erm tuɔtuɔ a sosiem anake Mois ɔɲ ɔny abusu eke k'ogɲɲ ɔny ec'ɔyɔw a. Kɔ nuɲ ɔb em a, ow elm eben ow εcrm. 9 M'am dad ɔny: igɲ fɛɲ eke elu

† 19:5 Nuɲ ɔb 1.27; 2.24; 5.2. † 19:7 Ol ɔkn 24.1-4. Ekn Matie 5.31 lel ow ec'akr otar ab ab.

in e yow es, ke ow elm egn ot owi em, ke im ebi yow ejec'a, l'ij nfaci η.»

¹⁰ In e jam esel a dad'r nine: «Ek'ow el eben tasi egn k'ann in e yow ab a, ke ow akplm ek'egh k'ebi yow.» ¹¹ Jesu dad el nine: «Agn a feh k'otum eghm odad na ebm ek'ow elm agh a ce eke Nyam b'onj ow ec'abusu a. ¹² Ów nɔnɔ anj eke b'edjn agh yow ec'ebi agh: beb ec'a, mew em etj -l'ijm ow e lec; beb ec'a egn agbru, agh onj -n'onym ow ec'abusu; sica beb ec'a, Afr eci gbrenghi usu e juma kok sosiem -l'erurmn eke -li k'ebi yow. Ke egn yec'eke k'egh low yegm na eb a, l'égn l'eb!»

Jesu edj etuey owro

Mark 10.13-16; Luk 18.15-17

¹³ Sica agh ot etuey am is Jesu eke li k'at wel abu nun ni njon Nyam n'onj wel, ko jam esel a am enym agh a abr. ¹⁴ Gbeko Jesu dad nine: «Yèbr etuey ow em ogn! Egn k'édn el, anke tasi em a, Afr e gbrenghi usu a el agh a ek'ann ese el af a eci.» ¹⁵ L'at wel abu nun l'edj wel owro etj l'igb yogh n'im.

Ígn feh elu es ke ús Jesu jam

Mark 10.17-31; Luk 18.18-30

¹⁶ Etj kin egn nyam ow egn Jesu etj am ibrm'n ese: «Low yegm agh es, ko bla low mamn iy m'otu eke mi ki kok ke m'éjn sel ek'onym uwr ee?» ¹⁷ Jesu dad'r nine: «Ko bla sosiem etj am ibrm im low yec'a eke k'akpl ab af ee? Nyam sony coco ce akpl. Eke batj am erur eke k'ey sel ek'onym uwr em a, èlum sol a.» ¹⁸ L'ibrm nine:

«Kɔ bogɲ eci sol ee?» Jesu dad nine: «*K'ibim eɣɲ, k'iyɲ nfaci, k'iyɲ mil, k'iyɲ danɲu yadɲ em eɣɲ e nuɲ af;* ¹⁹ *èlum asɲ lele esɲ ab, ke éruɲ eɣɲ kaka fɛɲ esɛ ɲ obi af.*»[†] ²⁰ Nɣbafɲeli a dad'r nine: «Mi b'elum sol amua fɛɲ. Emɛny bogɲ ec'anake anɲ ab ee?» ²¹ Jesu dad'r nine: «Ek'am erur eke k'anɲ esɛ elɛl eke Nyam am erur ab af a, ke ìm ɔl ɲ ec'ob a eke ɔny a ij, òc ow ec'os a ɔɲ ɔɣbɔru, [†] ke b'ow eɲɲ ob ɔny afr; ca éwl mɛny ow ke ús'm jam.» ²² Nɣbafɲeli a b'iri low na a, n'aam sos es ɔw em anɲke tasi em a, n'ɔny ob nɔɔ.

²³ Eɲɲ sica Jesu dad in e jam esɛl a nine: «Low nawɲɛ m'am dad ɔny: ow ew tuɔtuɔ eke gbɲɛɲɣbi k'ey Afr eci gbɲɛɲɣbi usu a. ²⁴ Eɲɲ emɛny, kin low nyam eke m'am dad ɔny: gbɲɲkɔ kedebnam eci fɛfn ɔmu em eke k'ecr a ew fuɛfuɛ akm gbɲɛɲɣbi eci Nyam e gbɲɛɲɣbi usu a ec'em ey a.» ²⁵ Eke jam esɛl a iri ów amua a, low iti el any eɲɲ -n'am dad -l'esɛ: «Ke sica bwo ec'egɲ ɔtu eke k'eɲɲ sel ee?» ²⁶ Jesu lɛɲ el eɲɲ dad el nine: «Aɲɲ ec'any af a ow ew tuɔtuɔ, kɔ ow elm Nyam ec'any af gbɛ, anɲke Nyam ec'a, fɛɲ ew fuɛfuɛ!»

²⁷ Ca kin Pier eb odad eɲɲ dad'r nine: «ɲ obi yeji èkn! Ey, s'igɲ fɛɲ s'ok es eɲɲ s'us'ɲ jam. Kɔ ey ec'a, ayaf ow b'ow ecr ab ee?» ²⁸ Jesu dad el nine: «Low nawɲɛ m'am dad ɔny: lɛɲɲ a eke eɲɲ ec'Iy b'ow sig es in ec'anygbɛl ec'atufu lɛkpɲ af, eb owr ab em yogɲ a, ɔny lɛw yony a ek'usr'm

[†] **19:19** ɔkm Ok 20.12-16; Ol ɔkn 5.16-20; Ob Ap 19.18. [†] **19:21** òc ow ec'os a ɔɲ ɔɣbɔru: Jwifɛl ec'eb ir em a, -l'egɲ -l'eb eke wel k'ap ɔɣbɔru yej'ob. Gbɛkɔ eke cɛc ob a ek'ony a sakp yen a, el ec'ol a eɲɲɲ eke k'apm ob afɲm akp nyam es.

jam a, ɔny yeji b'ow sigr es atufu mekpn af, ke jéjr Israel ec'eb læw yony a ec'ów okr. ²⁹ Etn agn a fəŋ ek'ign el ec'akn oglog el lisijimel oglog el lisijowel, el esel, el lisel, el ec'ey, el e sɔgm ok es, em e nin a sosiem a, -li b'ow -n'əŋn sakp ekn yen ok af etn -li b'ow -n'əŋn sel ek'ɔnym uwr. ³⁰ Kɔ agn nɔnɔ a eke caca em el ányumu a, b'ow el ajamu etn agn nɔnɔ a eke caca em el ajamu a, b'ow el ányumu.»

20

Viny ɔgm a eci juma kok esel

¹ «Tasi em a, kin elel eke Afr eci gbrenɔbi usu a anɔn: gbrenɔbi nyam ey ɔkm ibribr fafa eke k'eb juma kok esel in e viny ɔgm a eci, etn n'əŋn.

² Neny okr el af juma kok esel ab ab os nyam, ek'el læŋ nyam e labm sɔg eci, etn l'ot wɛl n'im in ec'ɔgm a. ³ Wanci libarm em a, l'ey ɔkm etn l'ekn beb ek'anɔ eberɔ em ke ɔnym low kaka eke ki kok. ⁴ Li dad wɛl ninɛ: “ɔny yeji ìmn em ec'ɔgm a kòkr juma, m'ow m'ɔn ɔny labm sɔg ek'it a,”

⁵ etn -n'im ɔgm a. Læŋ b'uyu nuɔ, emeny ɔgm es a ey ɔkm ot agn etn emeny ncebles eci wanci nyahan em yeji, l'ey ɔkm li kok eben.

⁶ Sica ncebles eci wanci yen em a, l'ey ɔkm etn emeny l'ekn agn ejeci ek'anɔ eberɔ em yɔŋ. L'ibrm wɛl ninɛ: “Kɔ bla etn læŋ mum a b'anɔn ɔfr ɔfr nɛnɛ ee?” ⁷ -Li dad ninɛ: “Egɔ kaka ebm ey juma.” Li dad wɛl ninɛ: “Ek'ow el eben, ke ɔny yeji, ìmn em eci viny ɔgm a kòkr juma.”

⁸ Eke læŋ ew es a, ɔgm es a dad in ec'ob awl es a ninɛ: “Esn juma kok esel a ke sɔg egɔ egɔ e

labm a. B'ow ɔb nuŋ ajamu ab em toŋ ke úwar ányumu ab em." ⁹ Agŋ a ek'ɔb juma nuŋ ncebles eci wanci yen em a ow, etŋ eŋŋ eŋŋ eŋŋ in ec'os nyam a. ¹⁰ Eke sica ow igŋ agŋ a eke wɛl ikŋ anym eb a ogŋ a, -li tutr eke -li b'ow -n'eŋŋ ow afŋ es; gbekɔ el yeji, wɛl ɔŋ el eŋŋ eŋŋ os nyam. ¹¹ Os a ec'eb em a, -n'am eny abr -l'ok ɔgm es ab af ¹² -li dad -l'ese: "Juma kok esel amua eke wɛl anŋ jam eb a, wanci nyam eci juma ce -li kok etŋ sɔg el labm ese ey eke legŋ mum a s'ij gbre ligbn kpaŋ kpaŋ na em ab af!" ¹³ Gbekɔ ɔgm es a dad el em ec'eŋŋ nyam nine: "Lawl, mi kokm enyembri yony owi ŋ e lís. Neny okr ey af os nyam ek'el legŋ nyam juma eci, kɔ yadŋ ee? ¹⁴ Èb ŋ e labm sɔg a ke ím. M'erur eke eŋŋ na eke wɛl anŋ jam eb a, m'ón'ŋ os a ese ŋ ec'ab af. ¹⁵ Kɔ m'onym abusu eke em ec'os a, mi ki kokr low yec'eke m'erur ab ee? Kɔ em ec'erm mamn a e low a, nyamn eyr ow am ɔny'ŋ ee?" » ¹⁶ Etŋ sica Jesu igŋ af dad nine: «Agŋ ek'el ajamu a b'ow el ányumu, etŋ agŋ ek'el ányumu a, b'ow el ajamu.»

Jesu am ewar sakp nyahan em in e luw lele in e luw em anŋ igb ab

Mark 10.32-34; Luk 18.31-34

¹⁷ Jesu lele in e jam esel ab ab am uyu im Jerusalem. Es an im em a, l'ot jam esel lew yony ab ab n'im saw em, etŋ n'am dad wɛl l'ese: ¹⁸ «Ìsr any ekan, kin Jerusalem anake s'am uyu s'im a; yogŋ, eŋŋ ec'Iy b'ow ey egb waw esel egbel lel ol e low yegm esel ab ab ec'abu em. -Li b'ow -l'ɔb ow low luw eci, ¹⁹ etŋ -li b'ow -l'oc ow -n'ɔŋ

Nyam any uwm εσελ eke ki kokr'r miyer, ɔr'r say εm, εw'r oliκη af luw eci. Eke ow b'ow kok σεγη nyahan a, li b'ow l'igb luw εm.»

Jak lele Jan ab ec'el lis e low ek'ibrm

Mark 10.35-45

²⁰ Sica Sebede ec'ey yony a ec'el lis † a ow titm Jesu, l'ok ɔwɔkɔp wus ow ec'any af ετη n'am ibrm ow ob. ²¹ Jesu ibrm'n ninε: «Kɔ bla low iy am erur ee?» Li dad ow ninε: «Ξγη eb eke εm ec'ey yony amua b'ow ok es susu amamn λεγη eke b'ow eb η ec'eb eb e λεκɔn a; nyam άνη lidr ogog ke nyam άνη nεmn ogog.» ²² Jesu dad εl ninε: «Low yec'a ek'am ibrmn a, k'uwmn any. Kɔ ɔtur eke k'εγηη gbre eci mij κɔk a † eke m'ow m'εγη ab ee?» -Li dad ow ninε: «Ξε, s'ɔtu.» ²³ Jesu dad εl ninε: «Tasi εm a, b'ow εγηη εm e mij κɔk a. Gβεkɔ εm e lidr abu af ec'es sig a, lele nεmn abu af ec'ab ab a, ow elm εm m'ɔm εγη; susu amua, εm εs kok agη a eke li βεbm sos a eci.»

²⁴ Eke jam εσελ agη λεw a iri low na a, -l'εbl εrm -l'ok agη lisijimεl yony ab af. ²⁵ Ow sosiεm Jesu εση εl φηη ετη dad εl ninε: «Εkan eb ec'es εw εσελ a, -li b'εw εb ab es abusu ɔny εm, ετη εl εm ec'agη any εσελ ek'annah a b'εlu εl ec'abusu ɔny a ɔkm dedeku a e nuη af. ²⁶ Gβεkɔ ɔny ec'araηη ec'a, ow k'εcr εβεν. Eke batη ɔny εm ec'εγη kaka φηη am erur e k'el ɔny ec'es εw εs a, ke l'εl ɔny a φηη ec'ob oc ɔη εs; ²⁷ ετη εμεny ek'ɔny εm ec'εγη

† **20:20** Yɔw a, Salome; l'ɔtu eke li k'el Jesu lis lisijow. Bεbm Matie 27.56 lele Mark 16.1 ab ab. † **20:22** Εkn Mark 10.38 ec'akr otar a.

kaka feŋ am erur eke k'el ɔny ec'anymu a, ke l'él ɔny a feŋ ec'adu. ²⁸ Eβen nyam coco eɣŋ ec'Iy yeji owm ek'agŋ ki kok in e lís e low, kɔ l'ow eke li ki kok agŋ e lís e low, ke l'óc in e sel a l'ew awoba li sɔgr agŋ nɔnɔ.» †

Jesu ewlm ány eflu yony

Mark 10.46-52; Luk 18.35-43

²⁹ Eke -l'okr ɔkm Jeriko a, agŋ nɔnɔ am us Jesu jam. ³⁰ Kpekŋ kin, ány eflu yony eke sig es ejagb saw, -l'iri eke Jesu am ec. -N'am elu lebl -li dad -l'ese: «Eɣŋ gbɛl, David e lilaw, ìkŋ ey sɔrŋ!» ³¹ Dedeku a am enym el abr eke -li ki yewal, gbɛkɔ ca -n'am elu lebl tuɔtuɔ -li dad -l'ese: «Eɣŋ gbɛl, David e lilaw, ìkŋ ey sɔrŋ!» ³² Jesu inym es etŋ esŋ el am ibrm el ese: «Kɔ bla low iy am erurir eke mi ki kok m'ɔŋ ɔny ee?» ³³ -Li dad ow ninɛ: «Eɣŋ gbɛl, kòk ke ey ec'anyamn a ékn es.» ³⁴ El e low ɔny Jesu sɔrŋ etŋ l'itŋn wɛl ec'anyamn a abu; kpekŋ agŋ a yony mum am ekn es, etŋ -n'am us Jesu jam.

21

Jesu am ey Jerusalem

Mark 11.1-11; Luk 19.28-40; Jan 12.12-19

¹ Sica Jesu lele in e jam esɛl ab ab im titm Jerusalem. Eke -li titmn Betfaje baŋŋ, Olivie lafeny af a, † Jesu erm jam esɛl yony. ² Li dad wɛl ninɛ: «Ìmn baŋŋ a ek'annɔ ɔny any af ab em; kpekŋ yogŋ b'ow eŋan gbaŋkɔ kpetɛŋ yɔw nyam

† **20:28** Bèbm Mark 14.24; 1 Timote 2.6. † **21:1** Ékn Mark 11.1 lele akr otar ab ab.

eke wɛl ucɛr es ke in e liy a anɲ in ab. Mɔmun in es otr el isr'm. ³ Eke batɲ eɲɲ b'ibrm ɔny low, dàdr ɛsrɛ: "Eɲɲ gbɛl a ɔny ow ec'es abur." Eɲɲ kpekɲ wɛl b'ow elu el es ɔɲ ɔny.» ⁴ Low na ey yec'ɛɲɲ ke kokoba ɔb ɛs eci sodad amua eke dad a íy nɛny:

⁵ Dàdr Sion ec'agɲ a:

kin ɔny ec'ɛb ebu a am ow ɔny oɲɲ a frɔrɔ ɛm, l'uyu gbanɲkɔ yow lele in e liy ab af. †

⁶ Jam ɛsel yony a im, ɛɲɲ kok yec'a eke Jesu dad el a. ⁷ -L'ot gbanɲkɔ kɛɛɛɲɲ yow a lele liy ab ab -l'ow, -l'ot el e sigbad a -l'ok wɛl af ɛɲɲ Jesu sig es af. ⁸ Agɲ nɔnɔ gbɛl ot el e sigbad a faf ejaɲb, bɛb am bubr ekɲ ál ok ejaɲb. † ⁹ Agɲ a ek'anɲ'n anym a lele bɛb a ek'anɲ'n jam ab ab am ɔɲ dad ɛsɛ: «Hosana! Anygbɛl él David e lilaw eci. *Ke Nyam éɲɲ eɲɲ ek'am ow ɛs Kɔtɔkɔ e nin ɛm a ɔwrɔ! Anygbɛl él Nyam ek'anɲ afr kpekpe a eci!*» †

¹⁰ Eɲɲ eke n'am ey Jerusalem a, bieku a fɛɲ am bɔbar. Wɛl am ibrm ɛsɛ: «Kɔ bwo el eɲɲ na ee?»

¹¹ Agɲ a am dad ɛsɛ: «Eɲɲ na, kokoba ɔb ɛs Jesu, Nasaret ek'anɲ Galile wus af a ec'eɲɲ.»

*Jesu anɲ Nyamel gbɛl a e gbugɲ a
Mark 11.15-19; Luk 19.45-48; Jan 2.13-22*

† **21:5** Esayi 62.11; Zakari 9.9. Eke ɛb ebu nyam yu gbanɲkɔ kɛɛɛɲɲ yow af, ke ow el ɛrm es ey lele es is ab e meny ɛwr. † **21:8** ɛb ebu eke wɛl b'elum a ec'ów eke wɛl bi kok in ec'ɔbr eci (2 ɛb Ebu 9.13). † **21:9** Tasi ɛm a, *Hosana* e nyandre el òw *elum* ey *abu*. Selu 118.25-26. Wɛl bi dad odad na kɔklm owi ɛm. Pak ec'es gbɛɲɲ e legɲ a, wɛl b'oc eɲɲɲ ɛɲɲ eb etu a ek'am ow Jerusalem a.

12 Sica Jesu im ey Nyamel gbɛl a e gbugɛ a, ɛtɛ ogɛ agɛ a fɛɛ ek'am ɔl mob ij a, lele agɛ a ek'am ɔl mob ab ab gbugɛ yogɛ. N'ony jɛtɛ titɛn ɛsɛl a e sitabl a lele prɛndrɛ ɔl ij ɛsɛl a e mɛkɛn ab ab l'ok wus. † 13 ɛtɛ li dad wɛl ninɛ: «Nyam Lɛl ɛm a Nyam dad ninɛ: *Wɛl b'ow ɛsɛl ɛm ɛc'ɛl a, Nyam ɛtɛn ɛc'ɛl.*† Kɔ ony, am ocr kokr *ɛlu ɛc'ɛnɛn in usu.*»

14 Any eflu lele akr kɛɛɛ ɛsɛl ab ow titm Jesu Nyamel gbɛl a e gbugɛ a ɛtɛ l'ewlm wɛl. 15 Egb waw ɛsɛl ɛgbɛl a lele ol e low yɛgm ɛsɛl ab ab ɛkn ɔw any iti owi † eke n'am kok, -l'ɛkn etuey ek'am ɔg Nyamel gbɛl ab ɛm dad ɛsɛ: «Anygbɛl ɛl David e lilaw ɛci!» ɛrm ebl ɛl, 16 ɛtɛ -li dad Jesu ninɛ: «Kɔ am iri odad a eke -n'am dad ab ee?» Jesu dad ɛl ninɛ: «ɛɛ, m'am iri kɔ lɛɛɛ kaka awlmn Nyam Lɛl ɛm ɛc'odad na ek'el: *Kok ɛlel eke toɛ etuey lele ɛy mɛny nɛnym ab bobɔ yeji kɔklm'ɛ ab ee?*»† 17 ɛtɛ l'ɛlu wɛl es l'ɛy ɔkm ɛb ab ɛm, n'im Betani l'ɛru.

Jesu ofn babm ikɛ nyam

Mark 11.12-14, 20-24

18 Lɛɛɛ b'ɛny akr af ɛc'ibribr fafa a, eke Jesu am ewl ow ɛb ab ɛm a, namn ow'r sos. 19 L'ɛkn

† **21:12** Jɛtɛ titɛn ɛsɛl a b'eb usu im ɛsɛl ɛc'os a itɛn Nyamel gbɛl ab ɛm ɛc'os ab ab, yec'ɛtɛ ke -l'ɔtu -li sɔg wus labm, ke -l'ap ob yeji. Mindey tasi ek'el egb wawr ɛc'a, ob ɔl ij ɛsɛl a b'ot ɔɛ usu im ɛsɛl a ol iju. -Li b'ok mob a an ɛm afɛn es. † **21:13** Esayi 56.7. † **21:15** any iti owi:ow elm án ɔlu a ɛɛ eke Jesu ogɛ a e low elm any iti owi, kɔ li yɛb any eflu lele akr kɛɛɛ ɛsɛl ab ok Nyamel ab ɛm. Low na, Jwifɛl ɛci low yɛgm ɛsɛl ɛci ol a ɛdɛn. † **21:16** Selu 8.3, Septant ɛm ɛc'odad eke wɛl oc.

babm ikɲ nyam † ek'inym es ejagb saw etɲ n'im l'ey ow ec'ew a; gbekɔ n'eynm ob kaka ek'ow elm suw a ce. Li dad babm ikɲ a nine: «Lɛɲ kaka k'ow ɔsum liy ij!» Kpekɲ wanci ab af ce babm ikɲ a inym es uw es. ²⁰ Jam esel a b'ekɲ ebɛn a, low iti el any afɲ es, etɲ -n'am ibrm Jesu -l'ese: «Kɔ ayaf etɲ babm ikɲ na inym es kpekɲ uw es ee?» ²¹ Jesu dad el nine: «Low nawre m'am dad ɔny: eke ɔnyn ɔmn etɲ bebar anm ɔny em a, ɔtur eke ki kokr low na eke mi kok babm ikɲ na a. Ow elm low na ɔny ce, kɔ ɔtur yeji eke ki dadr ligigl na esre: “Ngbonɲ aɲa, ke im ey okij em,” etɲ ow b'ow el. ²² Eke ɔnyn ɔmn, b'ow eɲan low feɲ eke b'ow ibrmn Nyam ɲɔɲ em a.»

Jesu ec'abusu ɔny

Mark 11.27-33; Luk 20.1-8

²³ Jesu ewl ow Nyamel gbɛl a e gbugɲ a etɲ am yegm agɲ low. Egb waw esel egbɛl lele Jwifel ec'agɲ ekpekɲ ab ab ow eɲn'n etɲ am ibrm'n ese: «Kɔ bogɲ ec'abusu em bi kok ów amua ee? Etɲ kɔ bwo b'ɔɲ'ɲ ow e kok ec'abusu ee?» ²⁴ Jesu dad el nine: «Em yeji m'am ow m'ibrm ɔny low nyam ce; eke dadr'm a, em yeji mi b'ow mi dad ɔny abusu yec'em eke mi bi kok ów amua a. ²⁵ Kɔ bwo ɔɲ Jan abusu ow ok agɲ mij nuɲ ee? Kɔ Nyam oglog agɲ ee?» Etɲ ow ew el ów es atar el ɔfr etɲ -n'am dad -l'ese: «Eke si dad eke Nyam

† **21:19** *babm ikɲ nyam*: Babm ikɲ b'efi gbuɲ ke suw ám ok'r okm. Tasi em a, eke suw anɲ'n em, ke l'efi ɲ. Babm ikɲ na eke suw iy em gbɔɲ ke ey anm em a, bebmn agɲ enyembri yony yony esel ese Jwifel ec'es ewel ab af.

ɔŋ'n abusu l'ow, li b'ow l'ibrm ey l'ese: "Kɔ bla sosome etŋ ubmn in nawre ee?" ²⁶ Etŋ eke si dad eke agŋ ɔŋ'n abusu l'ow yeji, ow it eke si k'ony dedeku a e muru, anke tasi em a, agŋ a feŋ b'oc Jan ese kokoba ɔb es af.» ²⁷ Etŋ sica -li dad Jesu nine: «S'uwm any.» Etŋ Jesu yeji dad el nine: «Eke ow el ebeŋ a, em yeji mi k'ow mi dadm ɔny abusu yec'em eke mi bi kok ów amua feŋ a.»

Ey yony a e lís eci nyandre em odad

²⁸ Jesu usr af dad nine: «Kɔ ayaf am ekanin low na ee? Eŋŋ nyam ɔny ey yony. Leŋŋ nyam, li dad iy kpekp a nine: "Em jim, yefenyana ìm ɔgm kok juma." ²⁹ Li dad nine: "M'iim", gbekɔ ow b'inŋŋ ebr a, l'itŋŋ odad ebl etŋ n'im ɔgm a. ³⁰ Odad nyam a ce, iy es a dad ok jam es a. Iy a dad es nine: "M'ow m'im," gbekɔ n'iim. ³¹ Agŋ yony na, bogŋ ec'anake kok es ec'erur ab ee?» -Li dad nine: «Iy kpekp a.» Etŋ Jesu dad el nine: «Low nawre m'am dad ɔny: wus labm eb esel lele afacyow ab b'ow ikŋ ɔny anym Nyam e gbrenŋbi usu a. ³² Tasi em a, Jan mij ok nuŋ es ow ɔny ogŋ low nenyembri nyam e yeŋm eci, etŋ ubmn in nawre; gbekɔ wus labm eb esel lele afacyow ab ub'r nawre. Etŋ emeny ów amua bɔbɔ ek'ekan a yeji, itŋnmn erm em ubmn in nawre.»

Viny ɔgm e juma kok esel eŋuŋ eci odad nyandre em

Mark 12.1-12; Luk 20.9-19

³³ «Ìrir nyandre em odad ejeci na: leŋŋ nyam, ɔgm es nyam ewl viny in ec'ɔgm a. N'awŋ lakp l'elul em, li kok usu eke wel k'ifi egb ey ab es,

ετη λι kok usu gege eke wel k'annah osu ogm a. †
 Ετη l'oc egb ogm a l'abul ogm juma kok esel etη
 l'eb ejagb n'im usu. ³⁴ Eke egb ub e lakpo ow
 a, l'erm in ec'abu elum esel a im ogm juma kok
 esel a oγη eke li k'ēηη in ec'egb eke k'ēbm'n a.
³⁵ Ogm juma kok esel a ony in ec'abu elum esel
 a, or nyam, ibi yec'a, etη nyahan em ec'a, -l'ibi
 ow mebn em. ³⁶ Sica ogm es a erm in ec'abu
 elum esel a im nōnō em akm krekre em ec'a, kō
 ogm juma kok esel a kok el low nyam ce. ³⁷ Ow
 e jam a, l'erm in ec'iy a etη n'am tutr l'ese: "-Li
 b'ow -n'onny em jim ec'elum." ³⁸ Gbēkō eke ogm
 juma kok esel a ēkn iy a, -n'am dadarir el ofr em
 -l'ese: "Kin eγη a eke godo godo b'ow el aja ij es
 a! S'imn, s'ibir ir ke egb ogm a el ey eci!" ³⁹ -
 N'onny iy a, -l'oc -n'im -l'owl ow ogm a e lakp jam
 a etη -l'ibi ow.»

⁴⁰ Jesu ibrm el nine: «Ετη sica legη eke egb ogm
 es a b'ow ow a, bla lowi li b'ow li kok ogm juma
 kok esel ab ee?» ⁴¹ -Li dad ow nine: «Aγη ibiu
 amua ec'a, sōρη ikη k'ow anm em, li b'ow l'ibi
 wel, l'ēb ogm a l'abul ogm juma kok esel ejeci.
 Eke egb ub e legη a b'ow ow a, wel b'ow oη'n
 in ec'egb ek'it a.» ⁴² Ετη Jesu dad el nine: «Kō
 awlmm legη kaka Nyam Lel ec'odad eke dad ab
 ee?

Lebn a eke el us esel a oc owl a,

ewl el el loy em e lebn tasi.

Na low ek'annah Nyam oγη ow

ke el low sobo ey ec'any af.» †

† 21:33 Εkn Mark 12.1 ec'akr otar a. † 21:42 Selu 118.22-23.

⁴³ Jesu ign af dad nine: «M'am dad ony, na sosisem wɛl b'ow eb ony Nyam e gbrenḡbi usu a abu em on ebr nyam ec'agn a eke b'ow kok ow e low a. [⁴⁴ Egn eke b'ow ey lebn na af a, b'ow kikh es, etn egn fɛn eke lebn a b'ow ey af a, b'ow pipm em el siflefl.])» † ⁴⁵ Egb waw esel eḡbel lele Farisiel ab iri Jesu eci sodad a, etn -l'uw any eke ow am dad el ec'odad. ⁴⁶ -N'am ol akunda yec'em eke -li k'edn Jesu, gbekɔ -n'am uru dedeku a, anke agn amua b'oc Jesu ese kokoba ob es af.

22

Mɛbi ec'es gbɛḡbl ec'ob ij a eci nyandɛ em odad

Luk 14.15-24

¹ Emeny Jesu oc nyandɛ em odad am dad ok agn a ek'ow low iri em a. N'am dad wɛl l'ese: ² «Kin Afr eci gbrenḡbi usu a ec'eled eke anhn: es ew es nyam kok ob ij, jim e mɛbi ec'es gbɛḡbl a eci. ³ L'erm in eci juma kok esel a im eke k'esn agn a eke l'ew abu ob ij na ec'a, kɔ -l'egnm -l'owm. ⁴ Emeny l'erm juma kok esel ejeci etn li dad wɛl nine: "Dàdr agn a eke m'ew abu a: Sica wɛl iny ob ab n̄, wɛl ibi em eci sed a, mindey sobɔ fɛn iy neny. Òwr mɛbi a ec'es gbɛḡbl a ec'ob ij ab em!" ⁵ Gbɛkɔ agn a eke wɛl ew abu a tutrm ow e low etn im el ec'ow em: nyam ec'a, in ec'ogm owi em, yec'a, in ec'an ol owi em; ⁶ beb ony juma kok esel a, ijr gbɛ etn ibi el. ⁷ Es ew es a erm ebl: l'erm in ec'ar esel a im ibi agn ibiu amua

† **21:44** Matie eci silel esig oglog em a, wɛl éhnm sodad ek'ann ob na [...] ec'aran em a. Ékn Luk 20.18.

ετη ετου ελ εκ'εβ α. ⁸ Sica li dad juma kok esel a nine: "Μεβι α εκ'εσ gbεgbl εκ'ob ij a βεβmn ab, gbεkα αγη α eke m'εw abu a itm. ⁹ Ίmn σεβερη εμ, ke έwr αγη εκ'otur eke k'εηnan α abu ob ij a eci." ¹⁰ Juma kok esel a im σεβερη ab εμ, as αγη α fεη eke -n'am εηη α luku, amamn lele εηηη ab, ετη es gbεgbl usu α αγη iy gbοη.

¹¹ Es εw εs α εγ ακη eke k'εkn αγη α eke wεl im ot ow α, ετη l'εkn εγη nyam εκ'εwm es gbεgbl α εκ'ob sos. ¹² Li dad ow nine: "Lawl, kα ayaf εyr ακη αηα, ετη εwm es gbεgbl α εκ'ob sos ee?" Εγη α yewal τηη. ¹³ Ετη es εw εs α dad juma kok esel α nine: "Άwηη in sabu lele akr ab, ke όcr οwal il gbεη ncebη ab εμ. Yογη anake οηη ikη lele an εμ sasagr ab b'ow ανη α." » ¹⁴ Jesu ign af dad nine: «Tasi εμ α, wεl εw nοnα abu, kα tel ce wεl sοsum ot.»

Kα wεl sόg wus labm ee?

Mark 12.13-17; Luk 20.20-26

¹⁵ Sica ow οη Farisiel α im ut asre. -N'am βεβm elel eke -li k'uk Jesu meβ ke -n'ony ow odad ebl εμ. ¹⁶ Ow b'uwr α, -l'εrm εl e jam esel ab εμ εκ'αγη βεβ lele Erαd εκ'ogog εκ'αγη ab im dad Jesu nine: «Low yeγm αγη εs, s'uw any eke η bi dad low nεnyembri nyam: Nyam εκ'elel eke am ibrm eke si k'iir εb α, bi yeγm ow εκ'εjagb α κρηη. Ώnym εγη kaka e muru; η εκ'α, αγη α fεη el αγη nεnyembri nyam. ¹⁷ Dàd εγ yec'ek'am tutr odad na af α: kα εγ εκ'ol ab εμ abusu εru es eke si

ki sog wus labm s'ɔŋ Sesar ee?» † 18 Gbɛkɔ Jesu uw ɛl eci sow tutr ɛɲɲ ab any, ɛtɲ li dad wɛl ninɛ: «ɛNyɛmbri yony yony ɛsɛl, kɔ bla sɔsiɛm ɛtɲ am ukr'm meb ee? 19 Yɛgmɲ'm os a eke wɛl b'oc sɔgr wus labm a.» -L'oc os deɲ nyam -l'ow -li yɛgm ow, 20 ɛtɲ Jesu ibrm ɛl ninɛ: «Mɛny ɛwr na lele nin na eke wɛl nɔn os na af a, bwo ec'ɛgɲ ec'ow el ee?» 21 -Li dad ninɛ: «Sesar eci.» ɛtɲ Jesu dad ɛl ninɛ: «Eke ow el ɛbɛn a, ke ɔŋn Sesar yec'ek'el Sesar ec'a, ke ɔŋn Nyam yec'ek'el Nyam ec'a.» 22 Eke -l'irir odad a, low iti ɛl any afɲn es, ɛtɲ -l'ɛlu ow es -n'im.

Luw ɛm anɲ igb

Mark 12.18-27; Luk 20.27-40

23 Lɛgɲ a cɛ, Sadusiel bɛb ow ɛɲn Jesu. (Ke Sadusiel anake bi dad ɛsɛ luw ɛm anɲ igb in anm a.) -N'am ibrm Jesu low na 24 -l'ɛsɛ: «Low yɛgm agɲ ɛs, kin Mois ec'elɛl eke dadr: *Eke ɛgɲ nyam uw ɛtɲ l'ewm ey a, ow it eke lisijim k'ɛbi iɲɲɔw a ew ey in ab ɛw'r nin es.*† 25 Kin ɛy ɛm ec'agɲ lisijimɛl lɔbɲ e low ek'ɛɲn: likpekɲ a ɛbi yɔw, ewm iy kaka toɲ ɛtɲ l'uw. Eke l'ewm iy a, l'ɛlu lisijim iɲɲɔw ab es. 26 Lisijim yony ɛm a yeɲi ɛbɛn, nyahan ɛm ec'a yeɲi ɛbɛn; ɛtɲ ɛl lɔbɲ mum ec'a, ow el ɛbɛn. 27 Eke ɛl fɛɲ -l'uwr a, yɔw a yeɲi uw. 28 Sica lɛgɲ eke agɲ ek'uw a b'ow igb luw

† 22:17 Tasi ɛm a, Erɔd ec'ogog ec'agɲ lele Farisiel ab ɪrirm. Erɔd ec'agɲ a b'erur Rom eyɲ ec'es ɛw a, ɛtɲ -li bi tutr ek'ow it eke wɛl ki sog wus labm. Farisiel bi tutr eke Nyam anake el ɛl ec'ɛb ebu a; ke sɔg wus labm ɔŋ Sesar a, ow am yɛgm eke wɛl am eb in ec'es ɛw a, ke ɪgɲ Nyam ec'a ɛlu es. -Li tutr ek'ow ɔtu eke k'is gbɛɛ ɛɲɲ ɛɲɲ Israel ɛb ɛm. † 22:24 Ol ɔkn 25.5-6.

em a, agn lisijimel lɔbɔn a, bwo ec'egɔn anake yow a b'ow el in ec'ab ee? Anke el feɔn -l'ebi ow, ow el el e yow!»

²⁹ Jesu dad el ninɛ: «Ony, ek'am irmn, anke uwmn Nyam Lel a eke wɛl nɔn a ab any, etɔ Nyam ec'abusu a yeji uwmn any. ³⁰ Tasi em a, legɔn ek'agn ek'uw a b'ow igb a, egɔn lele ɔyow ab k'ow ebirm okm es ij, kɔ -li b'ow -l'ir eb esɛ el el eke afr erm esɛl anɔn afr ab af. ³¹ Yec'a eke k'el agɔn eke k'igb luw em a, kɔ awlmn legɔn kaka low yec'a eke Nyam dad ony ab ee? Li dad ninɛ: ³² *Em m'el Abraham e Nyam, Isak e Nyam, lele Jakob e Nyam ab.*»† Etɔ Jesu usr af dad ninɛ: «Kɔ agɔn ek'uw a e Nyam li k'el ee? Njan, l'el agɔn ek'uw ke anɔn owr a e Nyam.» ³³ Eke dedeku a iri low na a, ow ɔr el.

Ol ab em eci ligbel tasi a

Mark 12.28-34; Luk 10.25-28

³⁴ Eke Farisiel iri eke Jesu abl Sadusiɛl nenɔy es odad ebl em a, -l'ut asre. ³⁵ Etɔ el em ec'ol e low yeɔm es gbɛl nyam erur eke k'ebm Jesu. L'ibrm ow ninɛ: ³⁶ «Low yeɔm agɔn es, kɔ ol a feɔn em e ligbel el bogɔn ec'ee?» ³⁷ Jesu dad'r ninɛ: «*B'ow erur Asɔn Kɔtɔkɔ n e Nyam n ec'erm feɔn em, n ec'abɔn feɔn em, lele n e tutr pupukpaɔn ab.*»† ³⁸ Na anak'el ol ab em e ligbel lele ow eci tasi ab a. ³⁹ Etɔ kin yony em ec'eke akpl ot krekre ec'ab es:

† **22:32** ɔkm Ok 3.6. Abraham, Isak lele Jakob ab uw ow ij akpo ekɔ yen yen sakp yen gbun etɔ Nyam am dad Mois odad na. Bɛbɛm Luk 20.37. Ow am yeɔm eke Abraham, Isak lele Jakob ab a, eke -l'uw yeji, -n'anɔn owr etɔ legɔn nyam -li b'ow -l'igb luw em.

† **22:37** Ol ɔkn 6.5.

b'ow erur egn kaka fegh esse η obi η obi af. † ⁴⁰ Mois ec'ol a fegh lele kokoba ob esel eci low yegm ab ab anη ol yony na em.»

*Mesi a lele David ab e low
Mark 12.35-37; Luk 20.41-44*

⁴¹ Farisiel as luku etη Jesu am ibrm el low na:
⁴² «Tutr eke onyn Mesi a e lís el bogη ec'ee? Bwo e lilaw eel ee?» -Li dad ow ninε: «L'el David e lilaw.» ⁴³ Jesu dad el ninε: «Etη kō sica ayaf David ek'Abη Lala nyimn a otu esη'n "Es Kōtōkō" ee? Ke David dad ninε:
⁴⁴ Es Kōtōkō Nyam dad em Es Kōtōkō ninε:
Òw sig es em e lidr abu af
tonη bake m'ót η ec'efnu a m'ok η ec'akr ew. †
⁴⁵ Eke sica David b'esη'n "Es Kōtōkō", ke ayaf Mesi a otu eke k'el David e lilaw ee?» † ⁴⁶ El em ec'egη kaka otum pigm neny dadm odad nyam coco yeji, etη ow e legη a etη a, egη kaka úsm ibram'n low ij.

23

Kì kokr esse Farisiel lel ol e low yegm esel ec'ab af

Mark 12.38-39; Luk 11.43-46; 20.45-46

¹ Sica Jesu am dad bieku a lel in e jam esel ab ab esse: ² «Wel abul ol e low yegm esel a lele Farisiel ab ab Mois ec'ol a ec'akr otar. ³ Ow sosiem èlumn el, ke kókr low yec'a eke -li bi dad ony a, gbekō k'èbr el ec'es an a e lakr, anke low a eke -li

† **22:39** Ob Ap 19.18. † **22:44** Selu 110.1. † **22:45** Jwifel am eku Mesi a eke k'el egη ow esse Mois af ke sóg el Rom ec'es ew a ec'abu em (Ol Òkn 18.15). Jesu am yegm el eke Mesi a b'ow el egη ke l'él Nyam yeji.

bi yeḡm aḡḡ a, -li kokmn. ⁴ Ow b'el eḡekp leg leg eke -li b'awḡ -l'itm aḡḡ obi af, kō el obi em a, -l'eḡḡmn -l'ocmn abuli em -l'eluanm aḡḡ abu uyum serekp leg leg amua. ⁵ El ec'ow feḡ e kok em, -li b'erur ek'eḡḡ ki ler el. Ow em a, Nyam odad a eke -li b'oc -l'ucu el e sos a, b'ew low agbr em. Etḡ emeny el eci mob af ew a ec'enyembri a eke -li bi giḡḡ a yeḡi b'ar es afḡḡ es. † ⁶ Ek'ow el ob ij ec'es gbegbl em yeḡi, -li b'erur susu amamn, etḡ Nyam nuḡ iḡḡ susu a, -li bi dogḡḡ mekpḡ anym es; ⁷ -li b'erur eke dedeku em wel k'esḡḡ el elum em, etḡ emeny -li b'erur ek'aḡḡ k'esḡḡ el "Low yeḡm aḡḡ es". † ⁸ Gbekō ony, k'ōḡḡ aḡḡ k'esḡḡ ony "Low yeḡm aḡḡ es", aḡke eḡḡ nyam coco ce bi yeḡm ony low etḡ ony feḡ eel aḡḡ lisijimel ofr. ⁹ Wus af aḡḡ, k'ēsḡḡ eḡḡ kaka ey "Es", aḡke eḡḡ Es nyam coco onyn, in a ek'anḡ afr a. ¹⁰ Etḡ emeny k'ōḡḡ eḡḡ k'esḡḡ ony "Es Ew Es", aḡke Es Ew Es nyam coco onyn, in l'el Mesi a. ¹¹ Ow it ek'onyn em ec'eḡḡ ligbel a k'él ony ec'ob oc oḡ es. ¹² Eḡḡ eke b'ow igbl'l in sosi oḡḡ a, wel b'ow is'r es, gbekō eḡḡ eke b'ow is es a, wel b'ow igbl'l oḡḡ.»

† **23:5** Nyam nuḡ iḡḡ em, Jwifel amamn bi non Mois ec'ol a ok ndey lel em ok meb oc ucu anyafḡ, oglog ucu nemn abu (Okm Ok 13.9,16; Ol Okn 6.8; 11.8). -Li b'oc ob ese truku ec'enyembri af -l'ew el eci mob af ew a ec'esr em a, el eci sol a ec'okn sosiem eci (Awl 15.37-41; Ol Okn 22.12). Nyam erur eke aḡḡ ki kok eben kō Farisiel ec'a, -li b'ew low agbr em yec'etḡ ke aḡḡ úw any eke -li b'iḡḡ Nyam nuḡ -l'akm aḡḡ ejeci. † **23:7** Jwifel ec'ol em a, eke am esḡḡ eḡḡ ek'el low yeḡm aḡḡ es a, ow it eke ki dad ese "Low yeḡm aḡḡ es" elum sosiem. Eke ow elm eben, b'ow eḡḡ abr enym tuotuo.

Jesu am edhɛn ol e low yegm esel lele Farisiel ab ec'enyembri yony yony owi a

Mark 12.40; Luk 11.39-52; 20.47

¹³ «Ol e low yegm esel lele Farisiel ab, ɔny agɛɛ enyembri yony yony esel, gbre ɛl ɔny eci! Anke b'abal Afr eci gbrenɛgbi usu a e lisany a agɛɛ ec'any af. ɔny obi okmn em etɛɛ agɛɛ a eke b'erur eke k'ok em a, ɛgɛɛmn -l'okmn em. [¹⁴] † ¹⁵ Ol e low yegm esel lele Farisiel ab, ɔny, agɛɛ enyembri yony yony esel, gbre ɛl ɔny eci! Anke b'ɛcar mij af eci, wus wewe af eci imn susu fɛɛ eke k'ɛɛɛn ɛgɛɛ nyam coco eke k'us ɔny jam; eke b'ɛɛɛn in a, bi kokar ir l'ot gbre ij usu ec'ɛgɛɛ es sakp yony l'akm ɔny.

¹⁶ Nyimn esel ek'any efl, gbre ɛl ɔny eci! ɔny bi dadr esrɛ: “Ek'ɛgɛɛ nyam ij nɛny Nyamel gbɛl a e nin em, ke n'anm nɛny ij ab em; kɔ eke l'ij nɛny sika a ek'anɛ Nyamel gbɛl ab em a e nin em, ke n'anɛ nɛny ij ab em.” ¹⁷ ɔny anyamb agɛɛ! Any eflu! Kɔ bogɛɛ ec'ob anake ɔny any ab ee? Sika a, kɔ Nyamel gbɛl a eke b'ɔɛ sika a ɔny any ab ee? ¹⁸ ɛmɛny bi dadr yɛji esrɛ: “Ek'ɛgɛɛ ij nɛny egb waw usu e nin em, ke n'anm nɛny ij ab em; kɔ eke l'ij nɛny ob ap a ek'anɛ egb waw usu a e nin em a, ke n'anɛ nɛny ij ab em.” ¹⁹ Any eflu! Bogɛɛ ec'ob anake ɔny any ab ee? Ob ap a, kɔ egb waw usu a eke b'ɔɛ ob ap a ɔny any ab ee? ²⁰ ɛgɛɛ

† **23:14** Matie eci silel esig beb em a, wel ɛɛɛn akr 14. [Ol e low yegm esel lele Farisiel ab, ɔny enyembri yony yony esel, gbre ɛl ɔny eci! B'ufɛɛn ɛɛɛɛw eb es, etɛɛ bi kokr nyandre ɔfurir Nyam nɔɛɛn yec'etɛɛ ke wel ot ɔny agɛɛ amamn. Na sɔsiem anake ɔny e jej ok a b'ow ew tuotuo a.]

ek'am ij neny egb waw usu a e nin em a, am ij neny egb waw usu a lel ob feḡ ek'annḡ egb waw usu ab ab e nin em. ²¹ Eḡḡ ek'am ij neny Nyamel gbɛl a e nin em a, am ij neny Nyamel gbɛl a lele Nyam ek'ir em ab ab e nin em. ²² Eḡḡ ek'am ij neny afr e nin em a, am ij neny Nyam e lekpn a lele Nyam eke sig es af ab ab e nin em.

²³ Ol e low yeḡm esɛl lele Farisiel ab, ɔny aḡḡ enyembri yony yony esɛl, gbɛɛ ɛl ɔny eci! Anke b'ɔḡḡ Nyam ɔny ec'ob ek'ewal a eci sakp lɛw em toḡ mob sɔsḡḡ ob ab yeji, † gbɛko b'igḡḡ low yeḡm amamn a ek'el ol a ec'a ɛlul es, esɛ jɛj ok nyim nyim, sɔḡḡ ikḡ lele neny nyam ij ab. Ke tasi em a, low na anake wɛl ki kok a, ke ow e likpr a yeji, wɛl k'igḡḡm ɛlum es. ²⁴ Nyimn esɛl ek'any efl! B'ɔsr mij es eke k'ɔnyn kpikpi ek'annḡ em a ocr es, † ko b'ɛman gbḡḡko kedebnam! ²⁵ Ol e low yeḡm esɛl lele Farisiel ab, ɔny aḡḡ enyembri yony yony esɛl, gbɛɛ ɛl ɔny eci! Anke ɔny e mij kpɔk lel ɔny e kpokpo ab ab e jam jam a, b'ɛtḡḡ es, ko ow e lokm a, ów enḡḡ b'iy em: sos es ɔnyn anm ɔny em, b'erurir ob ɔny toḡ ɛl ɔny mil. ²⁶ Farisiel ek'any efl, tɛtḡḡ mij kpɔk a e lokm ab es ye, ɛtḡ ow e jam jam a yeji b'ow ayl.

²⁷ Ol e low yeḡm esɛl lele Farisiel ab, ɔny aḡḡ enyembri yony yony esɛl, gbɛɛ ɛl ɔny eci! Anke

† **23:23** Moiss ec'ol a b'ibrm eke eḡḡ ek'ɔḡ Nyam wus juma eke wɛl kok a ec'egb a eci sakp lɛw em (Ol ɔkn 14.22; Ob Ap 27.30), ko Farisiel b'oc ol na ɛw low agbr em, toḡ ke -l'ot egb ek'itm yeji -l'ok em. † **23:24** Tasi em a, Jwifel b'ɛkn mɔyu esɛ sikpl ec'ob af (Ob Ap 11.20-23). Farisiel b'ɔs ob feḡ ek'el mij ob iy eke -li b'egḡ ab es yec'ɛtḡ ke -li k'emnmn lɔyu. Eke -n'emn a, -li bi tutr eke -l'uwm annḡ Nyam ec'any af ij.

ɔny b'otr suwomu eke wel ufur es; † ow ec'af a b'akpl, kɔ ow e lokm a, agɲ ek'uw ec'ew lele kpɔtɔm owi ab b'anɲ. ²⁸ Eɓen nyam coco ɔny yeji, sos af a, bi yeɓmn agɲ ek'ijr nɛny nyam Nyam ec'any af, kɔ ɔny e lokm a, ów enyembri yony yony lele ów enɲɲ ab iy em gbɔɲ.

²⁹ Ol e low yeɓm esel lele Farisiel ab, ɔny agɲ enyembri yony yony esel, gbre él ɔny eci! Anke bi kokr kokoba ɔb esel eci suwomu a akpl, etɲ b'ijr mɛwl nɛny nyam esel ec'ab af, ³⁰ etɲ bi dadr esrɛ: "Blɛl ey lagɲɛl e lɛɲɲ ab em s'anɲ ana, ke blɛl nɛny okrm ey af s'ibim kokoba ɔb esel a." ³¹ Eɓen a, ɔny obi em uwar ɔny sosi any eke eel agɲ a ek'ibi kokoba ɔb esel a ec'alaw. ³² Sica ɔny ec'a, abu áɲɲ ɔny em! Ûwarir low yec'a eke ɔny lagɲɛl ɔb nuɲ a! ³³ ɔny morɲɲ kpu ec'eb amua, ayaf ɔtur eke k'ánmn gbre ij usu ee? ³⁴ Na sosiɛm kin, m'ow m'erm kokoba ɔb esel, agɲ nuɲ em ɔny esel lele low yeɓm esel tasi ab ɔny oɲɲ. ɔny b'ow ibir beb, ɛwr beb ol likɲ af. ɔny e Nyam nuɲ iɲɲ usu a, b'ow ɔɔr beb say em, etɲ b'ow oɲɲɲ el es eb eb em. ³⁵ Ow em a, b'ow eɲan low nɛnyembri nyam esel eci low ɲɲɲ a eke wel kok a ec'abr enym ek'it a. Ow ɔb nuɲ nɛny nyam es Abel eci low ɲɲɲ a eke wel kok ab em, etɲ ow im toɲ edɲ nuɲ Zakari Baraki jim ec'ab em. Ibir ir eɓb waw

† **23:27** Lakpo fɛɲ, gbuɲ ke Pak éy Jerusalem a, agɲ b'ufur suwomu a, ow yeɓm usu im esel a eke k'itɲnm abu. Eke -l'itɲn abu, ke -l'uwm anɲ Nyam ec'any af nɛnɛɲ gbɛr nyam eci, etɲ ow k'ow ɔɔm el abusu -n'anmn es gbɛɓl ab em ij.

usu a lele usu lala ab ab ec'arañn a. † ³⁶ Low nawrɛ m'am dad ɔny: ów enunɔ a ec'abr enym a ek'it a b'ow ey yefɛnyana ec'agn a e nunɔ af!»

Jesu am dad Jerusalem eci es ufɛn owi

Luk 13.34-35

³⁷ «Jerusalem Jerusalem, η eke b'ibi kokoba ɔb ɛsel ke b'or agn eke Nyam b'erm ow η ogn a mebn em a! Sakp abi m'erur eke mi k'as η ec'ey luku em e lís, ɛsɛ elɛl eke ηɔs ey lis b'as in ec'ey luku ɔw éw ab af, ɛtɛn égnm! ³⁸ Ow sosiem kin, *Nyam b'ow dign ɔny ec'akɛn a ɛlu es foɛn.* † ³⁹ Tasi em m'am dad ɔny: k'ow ɛknm m'tonɔ ba ke lɛgn a ow; yogn anake b'ow dadr ɛsrɛ: “*Ke Nyam édn ɛgn ek'am ow ɛs Kɔtɔkɔ e nin em a ɔwrɔ a!*” » †

24

Nyamɛl gbɛl a e ηunɔn

Mark 13.1-2; Luk 21.5-6

¹ Jesu ey ɔkm Nyamɛl gbɛl ab em ɛtɛn aam. In e jam ɛsel a im ɛɛn'n eke ki yɛgm'n Nyamɛl gbɛl a ec'elɛl eke wɛl usr a. ² Jesu ɔdu odad eb ɛtɛn am dad ɛl ɛsɛ: «Am ɛkan ów amua fɛn ee? Low nawrɛ m'am dad ɔny: anɔa lebn kaka k'ow usrm lawl lebn af anm, fɛn b'ow ɛr ok wus.»

Lɛgn es abal el e gbɛr a

Mark 13.3-13; Luk 21.7-19

† **23:35** Abel lele Zakari ab usr agn a fɛn ek'eknm low ke wɛl ibi a usu Ebre em e Bibl ab em, anke -l'el agn krekrɛ lele es abal el ab ek'eknm low ke wɛl ibi. Bibl na ɛdn nunɔ Ów e Wɛl Non e lel em; ow elm Malaki em. Nunɔ ɔb 4.8; 2 Ów e Wɛl Non 24.20-22.

† **23:38** Jeremi 22.5. † **23:39** Selu 118.26.

³ Eke Jesu sig es Olivie lafeny af a, jam esel a im eɲn'n in sɔny em etɲ am ibrm'n esε: «Dàd ey ɔ! Kɔ bogɲ lɛɲɲ iy low na b'ow ey, etɲ bogɲ eci meny ewr b'ow yegm ɲ e mowrer lele wus na e nuɲ edɲ ab ee?» ⁴ Jesu dad el ninε: «Èwr erm! Kì yebr eɲɲ k'irmn ɔny. ⁵ Tasi em a, aɲɲ nɔnɔ b'ow ow em e nin em dad esε: “Em Mesi a”, etɲ -li b'ow -l'irmn aɲɲ bubute. ⁶ B'ow irir ar ek'am ey aɲa e likekr lele ar owi eke b'ow ey akpoj a ec'amani ab; kì yebr erɲɲ k'ɔny ɔny. Ow it ek'ow amua k'ey, kɔ ow k'elm wus na e nuɲ edɲ. ⁷ Tasi em a, ebr nyam ec'aɲɲ b'ow im eɲn ebr ejeci nyam ogɲ ar; es ew nyam b'ow im eɲn es ew ejeci nyam ar ogɲ eci; lek b'ow ey etɲ wus b'ow umu susu susu af. ⁸ Ów amua feɲ b'ow ew esε iy ɔnyɲ eci dudu krekrε ab af.

⁹ Ow sosiem aɲɲ b'ow ot im ɔny gbre ijr eci etɲ -li b'ow -l'ibi ɔny. Em sosiem ebr ebr a feɲ b'ow ifn ɔny. ¹⁰ Etɲ ow e lɛɲɲ ab em a, aɲɲ nɔnɔ b'ow irmn el ec'ɔmn; -li b'ow -l'ejurir etɲ -li b'ow -l'ifanin el ɔfr yeji. ¹¹ Etɲ emeny kokoba ɔb esel ayadɲu nɔnɔ b'ow ok ɔkm etɲ b'ow irmn aɲɲ nɔnɔ. ¹² Low ɲɲɲ kɔk b'ow eɲy eb es toɲ ke aɲɲ beb ec'erur ek'ɔny a írm. ¹³ Gbekɔ eɲɲ eke b'ow inym es kikri toɲ ow e nuɲ edɲ em a, b'ow eɲn sel. ¹⁴ Wel b'ow ɔb gbrenɲɲbi usu a ec'Amani Mamn na wus na nimum af, yec'etɲ ke ebr ebr a feɲ íj danɲu; ke sica ow él ow e nuɲ edɲ gɔɲ.»

Musue ob iy

Mark 13.14-23; Luk 21.20-24

¹⁵ «Sica b'ow ekan ob yec'a eke wel b'esɲ “Musue ob iyr” eke kokoba ɔb es Daniel dad ow

ec'odad a. † *Wel b'ow ew'r usu lala a.* (Ke egn eke b'ow awl ów amua a, íri senyn senyn!) ¹⁶ Ke kpekñ agñ a eke b'ow anñ Jude wus af a, ow akpl ke -l'uru es -n'im mafeny em; ¹⁷ egn eke b'ow anñ in ec'êl af e lef eb usu a, † k'úsm es eym akñ ocm ob; ¹⁸ etñ egn eke b'ow anñ ògm a, k'éwlm iim jam ocm in e mob af ew a ij. ¹⁹ Segn amua b'ow ew tuçtuç molok ab lisel lel el ek'am òñ ey meny ab ab eci. ²⁰ Nõñan Nyam yec'etñ ke es uru ikñ na k'éym nyam es us em, oglog nenegñ e legñ! ²¹ Tasi em a, ow e legñ ab em, *gbre ij a b'ow ew tuçtuç afññ es. Ow b'ow akm gbre ij fññ eke wel ekñ wus e nuñ òb em toñ ke k'it yefenyña ec'a.* † Legñ kaka, gbre ij ikñ na k'ow anm ij. ²² Etñ blel Nyam egnm isrm segn amua em, ke egn kaka blel çtum anm owr. L'isr segn amua em agñ a eke li sçsum l'ot a sosiem eci. ²³ Eke batñ egn nyam bi dad çny ese: “Èkan, Mesi a anñ aña!” oglog: “N'anñ yogñ a!” k'ùbr egn a nawre. ²⁴ Tasi em a, mesiel ayadñu lele kokoba òb esel ayadñu ab b'ow ok çkm. -Li b'ow -li kok meny ewr egbel lele ów any iti owi ab agñ ec'irmn eci, etñ ek'ow it yeji, -l'çtu -l'irmn agñ a eke Nyam sçsum ot a. ²⁵ Kin, ìrir! M'ikñ anym m'ewar çny.

²⁶ Eke batñ wel bi dad çny ese: “Èkan, n'anñ loj yogñ!” k'imn. Oglog ek'egñ bi dad çny ese: “Èkan, n'am lol es aña!” k'ùbr ir nawre. ²⁷ Eße el el eke afr b'egñ ke b'ayal yogñ a eke ligbn b'igb, toñ ok yogñ a eke ligbn b'èru es a, eßen eke egn

† **24:15** Daniel 9.27; 11.31; 12.11. † **24:17** Jwifel e mel eke b'us a, ow ec'af a b'ew pete. -Li b'anñ yogñ -l'eb sel. † **24:21** Daniel 12.1.

ec'Iy b'ow owr ana. ²⁸ Yogŋ eke sos megl ugŋn anŋ a, yogŋ anake sikaka b'as luku a.» †

Ɛgŋ ec'Iy eci mower

Mark 13.24-27; Luk 21.25-28

²⁹ «Kpɛkŋ eke sɛgŋ ab em eci gbɛɛ ij owi a b'oc es a, *ligbn b'ow irm es etŋ awl yeji k'ow afŋm ij, mɪlél b'ow anŋ afr ok wus etŋ afr ec'abusu owi fɛŋ b'ow wuwal.* † ³⁰ Ɛtŋ sica ɛgŋ ec'Iy e mɛny ɛwr a b'ow ɛy ɔkm afr; *etŋ wus na nimum ec'ɛbr ɛbr a fɛŋ b'ow ikŋ ɔŋn kok sɔrŋ, -li b'ow -l'ɛkn ɛgŋ ec'Iy eke b'ow anŋ afr e jru em am ow abusu fɛŋ lel anygbɛl ab.* † ³¹ *Krɔkr gbɛl a b'ow ikŋ, etŋ li b'ow n'ɔŋ in ec'afr erm ɛsɛl a im wus na eci ɔy yar ab em as agŋ a eke li sɔsum l'ot a luku; ow b'ow ɔb nuŋ ogog nyam toŋ ogog yec'a.* †

Low yɛgm eke babm e likŋ a am ɛlu ɔkm

Mark 13.28-31; Luk 21.29-33

³² «Kin low yɛgm ek'el babm e likŋ a eci eke k'irir: kpɛkŋ eke in ec'ál a b'ɛw wrɔwrɔ, ke n'am gign ɔdɔdɔ a, kpɛkŋ b'uwr any eke mewij ow titm ŋ. ³³ Ɛbɛn nyam coco, eke b'ɛkan ów amua ow a, ke kpɛkŋ úwr any eke low a titm, etŋ ow b'ow ɛy. ³⁴ Low nawrɛ m'am dad ɔny: yɛfɛnyana ec'agŋ a fɛŋ k'ow uwm uwrɛ etŋ ów amua b'ow ɛy. ³⁵ Afr lele wus ab b'ow ɛc, gbɛkɔ lɛgŋ kaka ɛm e sodad a k'ow ɛcm.»

† **24:28** Akɛ 28 ec'iri a ɛw tuɔtuɔ; gbɛkɔ ek'akɛ 26, 27 am ayal a, wɛl ɔtu eke k'iri nɛnɛ: ɛsɛ elɛl eke sikaka ɛkɛm sos megl ugŋn eke -n'iim ow e saw a (Job 39.30), ɛbɛn nyam coco agŋ b'ow ɛw Krist ec'ow e lɛgŋ a ɛrm. † **24:29** Bɛbɛmn Ɛsayi 13.10; 34.4; Ɛzekiel 32.7; Joel 2.10; 3.4. † **24:30** Daniel 7.13. † **24:31** Ol Ɔkn 30.4; Zakari 2.10; Nehemi 1.9; Ɛzekiel 37.9.

*Nyam sony coco uw legɲ a e nuɲ eɗɲ ab any
Mark 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36*

³⁶ «Gbɛkɔ ɔw a e legɲ lele wanci ab ab eke b'ow ey a, eɲɲ kaka uwm any: afr erm esel yeji uwm any, eɲɲ ec'Iy bɔbɔ yeji uwm any, † ek'ow elm em Es sony coco ce. ³⁷ Low yec'a ek'ey Noe e legɲ ab em a, legɲ ek'eɲɲ ec'Iy b'ow ow a, ow b'ow el ebɛn. ³⁸ Tasi em a, ow e legɲ a, gbuɲ ke mij gbɛl a ek'an a eci legɲ ɔw a, aɲɲ am ij etɲ am eɲɲ ese seɲɲ feɲ ec'ab af. -N'am ebi ɔyɔw, -n'am ebir el ec'ey ɔyɔw eɲɲ toɲ batɲ it legɲ a eke Noe ey mijɛtɲ gbɛl ab em a; † ³⁹ -l'ewm ow e low erm toɲ ow it legɲ a eke mij gbɛl a an ot el feɲ ab im a. Legɲ ek'eɲɲ ec'Iy b'ow ow a, ebɛn ek'ow b'ow ecr ana. ⁴⁰ Ow em a, ek'agɲ yony anɲ ɔgm, wɛl b'ow oc nyam ke wɛl iɲɲ nyam elu es. ⁴¹ Ek'ɔyɔw yony am bɛbm sos ob iny eci, wɛl b'ow oc nyam ke wɛl iɲɲ nyam elu es. ⁴² Ɔsur, anke uwmn legɲ a eke ɔny Es Kɔtɔkɔ b'ow ow ab any. ⁴³ Ɔrir low na ow ɔk ɔny es sos em sɛnyn sɛnyn: blel akɲ es b'uw ncok e wanci ek'ulu k'ow ab any ana, ke blel n'ann any owr yec'etɲ ke li kɪ yeɛm ow epirm eym'n akɲ. ⁴⁴ Na sosiɛm, ɔny yeji, bɛbm sos, anke eɲɲ ec'Iy b'ow ow wanci af eke k'ow ɔmmn a.»

*Juma kok es mamn lele juma kok es nuɲ ab
Luk 12.41-48*

⁴⁵ «Bwo ec'eɲɲ el juma kok es mamn lele nuɲ em ɔny es ab ee? Kin eɲɲ nyam eke in ec'es ew es a ɔɲ abusu eke k'ekn juma kok esel ejec'a e lɪs

† **24:36** *Eɲɲ ec'Iy bɔbɔ yeji uwm any:* Matie eci silel esig oglog em a, wɛl eɲɲm odad ikɲ na. † **24:38** Ɔkn Nuɲ Ɔb 6.9-7.6.

e low, n'ón wél ob ij wanci a ek'ow b'it a. ⁴⁶ Ehe él juma kok es ikn na eci, eke in ec'es ew es a e meny ewl ow em, b'ow enan am kok juma a! ⁴⁷ Low nawre m'am dad ony: es ew es a b'ow afl in ec'ob ony a feñ es elul il abu em. ⁴⁸ Gbeko ek'ow el juma kok es ñuñ, li b'ow li dad in ec'erm em l'esé: "Em ec'es ew es a k'ow owm caca." ⁴⁹ Eñ li b'ow l'ob nuñ n'am or in e juma em e lawlél a, n'am ij ke n'am eñ, mar eñ esel ab ab. ⁵⁰ Ko es ew es a b'ow ewl ow leñ nyam eke li k'ow n'omnm, wanci nyam af eke li k'ow l'uwm any. ⁵¹ Li b'ow l'ogñ juma kok es a † ke n'ón ow enyembri yony yony esel eci gbre ij a; yogñ anake onñ ikn lele an em sasagr ab b'ow anñ a.»

25

Edeyow oto lew a eci nyandre em odad

¹ «Afr eci gbrenjbi usu a anñ ese ededyow oto lew a e low ab af. -L'ot el e mun al a eñ -l'ok okm -n'aam -l'obr mebi es a. † ² El em a, yen éwm low erm eñ yen a gbé b'éw low erm. ³ El a eke éwm low erm a, ot el e mun al a, ko -l'ocm mun kaka -l'akñam abu ab. ⁴ Eñ el a eke b'éw low erm a, ot el e mun al a lele mun ek'anñ mun kpar em ab im. ⁵ Eke mebi es a ec'ow a am ibn, oyow oto a feñ memn eb sos, eñ am eru memn.

† **24:51** *Li b'ow l'ogñ juma kok es a:odad na Gkek em a, wél otu ek'itñ ejec'em dad ese li b'ow li kok juma kok es a low ñuñ afñ es.* † **25:1** *Jwifel eci mebi es gbegbl em a, ncok em, yow éc a lele lawlél ab b'im oc yow a ke -l'osñ es n'am ow gbugñ. Yow a e lawlél a b'obr el ejagb ke el yeji ok el em. Agñ a feñ eke b'osñ es a b'onym mun al ab ow yegm eke el yeji -n'anñ es gbegbl ab em.*

⁶ Eke lægŋ usu a, lebl nyam ikŋ dad ninε: “Kin mɛbi εs a! Òkr òkm òbar ir!” ⁷ Ededyow oto læw a ufŋm es igb εtŋ am bɛbm εl e mun al a sos. ⁸ Low erm éwm lisel a am dad likpr a εsε: “Òŋn εy òny e mun a tɛl, kò εy e mun al a am irm es.” ⁹ -Li dad wɛl ninε: “Njan, anke ow εnym eke ow b’ow εbm εy bake ow εbm òny. Ìmn òl ij usu a, ke òòl òny eci.” ¹⁰ Low erm éwm lisel a im am òl mun, εtŋ wanci ab af cɛ mɛbi εs a ow. Ededyow oto yen a eke bɛbm sos a ok es gbɛgbl usu a in ab εtŋ wɛl abl êl a safuε em. ¹¹ Eke ow ibn tɛl a, òyow oto εjec’a yɛji ow, εtŋ am elu lebl dad εsε: “Ègŋ gbɛl, εgŋ gbɛl, fìg εy lisany!” ¹² Kò mɛbi εs a dad ninε: “Low nawrε m’am dad òny: m’uwm òny any.” » ¹³ Jesu igŋ af dad ninε: «Òsur anke uwmn lægŋ a lele wanci ab ab any.»

Òc os òòl an
Luk 19.11-27

¹⁴ «Tasi em a, Afr eci gbrenɔgbi usu a anŋ εsε εgŋ nyam ek’am ow im usu af. L’εsŋ in eci juma kok εsɛl a εtŋ l’abul wɛl in ec’ob òny a. ¹⁵ N’òŋ nyam sika em os † yen, yec’a yony, εtŋ nyahan em ec’a nyam. Ègŋ εgŋ eci læc oŋŋ eke b’im ok a, ow em li cɛc wɛl os a, εtŋ n’im. ¹⁶ Kpɛkŋ juma kok εs a ek’εŋn yen a oc im òòl an εtŋ εŋn sika em os εjeci yen. ¹⁷ Yec’a ek’εŋn yony a yɛji kok εbɛn, εtŋ εŋn sika em os εjeci yony. ¹⁸ Gbɛkò

† 25:15 Sika em os nyam bɛbmɛn juma kok εs nyam ec’akpo læw yen eci labm sɔg ab.

yec'a ek'eh̄n ek̄n nyam a im ur n̄omu l̄ol in egh̄
gbeliy ec'os ab es em. †

19 Eke ow kok segh̄ n̄on̄o a, juma kok esel a
ec'es ew es a ow, et̄h̄ wel ab n'am ub ob. 20 In
a eke egh̄n sika em os yen a, eri ow et̄h̄ ok ejeci
yen okm et̄h̄ dad nin̄e: "Es ew, ɔh̄'m sika em os
yen. M'eh̄n ek̄n ejeci yen: kin ow." 21 In eci
es ew es a dad'r nin̄e: "Ow akpl, η juma kok es
mamn n̄eny nyam es. Ij n̄eny nyam ów ekekey
em, m'ow m'abul'η ów egh̄el. Ów kok sos em
ijn̄ em ab." 22 Juma kok es a eke egh̄n sika em
os yony a yeji ow dad nin̄e: "Es ew, ɔh̄'m sika
em os yony. M'eh̄n ejeci yony: kin ow." 23 In
ec'es ew es a dad'r nin̄e: "Ow akpl, η juma kok
es mamn n̄eny nyam es. Ij n̄eny nyam ów ekekey
em, m'ow m'abul'η ów egh̄el. Ów kok sos em ijn̄
em ab."

24 Sika juma kok es a ek'eh̄n sika em os nyam
a eri ow et̄h̄ dad nin̄e: "Es ew, m'uw any eke
η ew tuɔtuɔ: yoḡh̄ eke ewlm a, b'ow, yoḡh̄ eke
elum egh̄ n̄omu em a yeji b'ub. 25 Er̄h̄n ɔny'm
et̄h̄ m'oc η ec'os a mi l̄ol es n̄omu em: kin ow." 26
In ec'es ew es a dad'r nin̄e: "N̄ juma kok es
η̄h̄, ɔr̄h̄! Uw any eke mi b'ow egh̄ yoḡh̄ eke
m'ewlm a, et̄h̄ mi b'ub egh̄ yoḡh̄ eke m'elum egh̄
n̄omu em. 27 Blel óc em ec'os a ew es ob es ew
usu, ke em eci m̄eny ewl ow em a, m'oc em ec'ob
a lele ow eci mij ab ab. 28 Èbr ir sika em os nyam
a abu em, ke ócr ɔh̄n egh̄ a ek'ony sika em os l̄ew

† 25:18 Jwifel em a, eke wel abul'η os, et̄h̄ agbr n̄omu elu em a,
eke ulu ow iy, ke ow elm η e low ij. Egh̄ na erurm eke l̄eḡh̄ nyam
wel k'ok'r ów af, na sosiem anake l'agbr n̄omu l'elu em a.

a. ²⁹ Tasi em a, egn feg ek'onym ob ab a, wel b'ow obn'n etn ow b'ow ufu'r es, ko egn ek'onym ob kaka a, tel a eke n'ony a yeji, wel b'ow odu eb'r abu em. ³⁰ Juma kok es keskes na ec'a, onyn owal il gben ncebn ab em, yogh anake onn ikn lele an em sasagr ab b'ow anη a." »

Jej ok es abal el

³¹ «Legn ek'egn ec'Iy b'ow ow in ec'anygbel ab em afr erm esel feg ab a, li b'ow li sigr in ec'eb ebu el e lekpn a. ³² Wus na nimum eci ebr ebr a feg b'ow as luku in ec'any af, etn li b'ow l'ok agn a sakp yony ese eled eke mebob osu es b'ok meceb ogog ke b'ok sican ogog ab af. † ³³ Li b'ow l'ok meceb in e lidr ogog a, ke l'ok sican in e nemn ogog a. ³⁴ Etn eb ebu a b'ow dad agn a ek'anη in e lidr ogog a ese: "Ony a eke em Es edn owro a, òwr ke ijr gbrenghi usu a eke wel kok ew es wus e nunj ob em etn a ec'aja. ³⁵ Tasi em a, namn ony'm etn onn'm ob m'ij; mijamn ony'm etn onn'm mij m'egh; m'el utuegh etn ebr elul'm akn; ³⁶ m'anη sos ofr etn ewr'm ob sos; m'anη ol em, etn kokr'm sos; m'anη sobel em, etn owr ekan'm." ³⁷ Etn agn a eke kok Nyam ec'erur a b'ow ibrm'n ese: "Es Kotoko, ko bogh e legn s'ekn'η namn ab etn s'on'η ob ij, oglog mijamn em etn s'on'η mij egn ee? ³⁸ Ko bogh e legn s'ekn'η ese utu af, etn s'eb s'elu'η akn, oglog sos ofr etn s'ew'η ob sos ee? ³⁹ Ko bogh e legn

† 25:32 Jwifel ogn a, segh feg mebob osu esel b'ok meceb saw etn -li b'ok sican yeji saw. Legn owr em a, -li b'osu wel usu nyam. Legn b'uk a, meceb a b'erur eke k'eru gben, ko sican a gbe b'erur eke k'anη el em.

s'ekn'η ɔl em oglog sobel em etη s'ow s'ekn'η ee?" ⁴⁰ Eb ebu a b'ow dad el ese: "Low nawre m'am dad ɔny: sakp sakp feη a eke kokr ów amua ɔηn em lisijimel ey amua em e likekli nyam a, ke em anake kokr ɔηn a."

⁴¹ Etη eb ebu a b'ow dad agη a ek'ann'η n nemn ogog a ese: "ɔny agη eke wel ofη, kpàbr'm es lís imn kpekpe. Ìmn al a ek'iram es ab em, al a eke wel kok ew agη lele in ec'erm esel ab ab es a.

⁴² Tasi em a, namn ɔny'm etη ɔomn'm ob m'ijm; mijamn ɔny'm etη ɔomn'm mij m'egηm; ⁴³ m'el utuegη, etη ebmn'm; m'annη sos ɔfr, etη ewmn'm ob sos; m'annη ɔl em, m'annη sobel em, etη kokmn em e lís e low kaka." ⁴⁴ Etη -li b'ow -l'ibrm ow -l'ese: "Es Kɔtɔkɔ, kɔ bogη e legη s'ekn'η namn, mijamn, oglog utuegη, oglog sos ɔfr, oglog ɔl em, oglog sobel em, etη s'eluum'η abu ee?" ⁴⁵ Eb ebu a b'ow dad el ese: "Low nawre m'am dad ɔny: sakp sakp feη eke kokmn ów amua ɔomn em e jam esel ey amua em e nyam a, ke em anake kokmn ɔomn a." ⁴⁶ Etη -li b'ow -n'im gbre ij ek'ɔnym uwr ab em, ke agη a eke kok Nyam ec'erur a ím sel eηn ek'ɔnym uwr ab em.»

26

Es ew esel am ut Jesu ec'ibi a ec'asre

Mark 14.1-2; Luk 22.1-2; Jan 11.45-53

¹ Eke Jesu dad ów ɔm eci sodad amua bake ow uwr a, li dad in e jam esel a ninε: ² «Uwr any eke ow anη seη yony ke Pak ec'es gbεgbl a ów. Wel b'ow ɔl eη ec'Iy ij yec'etη ke wel ób'r ecigbro oliκη af.»

³ Ke eβen a, egb waw eβel egbel lele Jwifel em ec'agn ekpekp ab ab as luku egb waw es ligbel Kayif e gbugn a; ⁴ el feη -l'okr af -l'egη -l'eb eke ew ew em -li k'ony Jesu ke -l'ibi ow. ⁵ -N'am dad -l'ese: «Ow itm eke si k'ony'n es gbegbl na em; ek'ow el eβen, bobar owi b'ow ey bieku ab em.»

*Yow nyam ok Jesu mijey nun
Mark 14.3-9; Jan 12.1-8*

⁶ Jesu im Betani baηn, Simo a eke leηn anym em kokobe ok a ec'akη. ⁷ Eke Jesu anη ob ij lofu lis a, yow nyam ow titm'n. N'onym an gbēl e mijey kōk nyam eke wēl kok lebn em ab; lebn na, wēl b'esη'n albatr. L'ewl mijey a feη l'ok Jesu nun. † ⁸ Eke jam eβel a b'ekn eβen a, ow e low ebl el erm etη -n'am dad -l'ese: «Kō bogη ec'ob ηunη el na ee? ⁹ Kō ow itm eke mijey ikη na, wēl k'ol ij an tuotuo oc ow ec'os a oη ogboru ee?» ¹⁰ Jesu iri low na eke -n'am dad a, etη li dad wēl nine: «Kō bla etη am ijar yow na gbre ee? Low na eke li kok em e lis a el low mamn. ¹¹ Tasi em a, ogboru ec'a, -n'anη ony ab seηη a feη; † kō em, mi k'ow m'anm ony ab seηη a feη. ¹² L'ok'm mijey na sos yec'etη ke ow bēbm im sos uwomu em eci. † ¹³ Low nawre m'am dad ony: wus na nimum af

† **26:7** Mijey a ec'an a el juma kok es nyam eci lakpo mum e labm sog. Low ikη na, low yeηm eβel ek'ony any a anake sakp oglog wēl bi kok oη any gbeη a. † **26:11** Ekη Ol Okn 15.11. † **26:12** Jwifel eci low yeηm em a, ów amamn feη e kok em a, eke kok eηη ek'uw a sos in ec'uwomu em im elu ec'a, ow ony any akm ogboru ec'ob eke wēl k'oη a. Etη emeny Rom eyη ec'ol a eδηη eke wēl ki kok low ηun ηs eke wēl ibi a sos es oc eci. Gbēko Jesu ec'a, Nyam ikη anym kok ow e low a feη yow ab em gbuη etη wēl ibi'r.

ec'usu kaka fəŋ eke wəl b'ow ɔb Amani Mamn a eci kokoba a, wəl b'ow ɔkn yow na e low, ke wəl dád low a eke li kok a yeji.»

Judas am bəbm eke b'ow ɔl Jesu ij

Mark 14.10-11; Luk 22.3-6

¹⁴ Jam esel ləw yony ab em ec'egŋ nyam eke wəl b'əsŋ Judas Iskariot, im eŋŋ egb waw esel egbel a ¹⁵ etŋ dad el ninε: «Kɔ eke m'ony Jesu m'ɔŋ ɔny, ke bla b'ow ɔŋŋ'm ee?» Agŋ a awl os likŋ lele ləw ab ɔŋ'n. † ¹⁶ Wanci ab af cε, Judas am ɔl akunda sɛnyn yec'em eke k'ony Jesu ɔŋ el.

Pak ec'ob ij a eci sos bəbm

Mark 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Jan 13.21-30

¹⁷ Futufutu ek'ejrɔ ánm em ec'es gbɛgbl e lɛŋŋ krɛkrɛ a, jam esel a ow am ibrm Jesu εsε: «Kɔ bogŋ am erur eke si k'im si bəbm Pak eci ob ij a eci sos ee?» ¹⁸ Jesu dad el ninε: «Ìmn εb ab em, ey ec'egŋ a ogŋ ke dádɔr ir εsrε: “Low yɛgm agŋ εs ninε in eci wanci a in bəbm ab; ŋ ogŋ a anake in eci jam esel ab ab, el b'ow el kok Pak a.” » ¹⁹ Jam esel a kok yec'a eke Jesu dad el a, etŋ -li bəbm Pak ec'ob ij a eci sos.

²⁰ Eke lɛŋŋ ew es a, Jesu lele in e jam esel ləw yony ab ab sig es ob ij lofu lís. ²¹ Eke -n'am ij ob a, Jesu dad ninε: «Low nawrε m'am dad ɔny: ɔny em ec'egŋ nyam b'ow ɔl ij'm.» ²² Jam esel

† **26:15** *os likŋ lele ləw ab:*Adu ec'an eke b'il (Matie 27.28). Ow bəbm juma kok es nyam eci sɛŋŋ ekŋ nɔhɔn eci labm sɔg ab. Nyamel gbɛl ab em eci sikpl oc ap ec'os anake wəl oc ɔɔl Jesu a. -L'uwm any eke Jesu el ey e sikpl ec'egb waw es abal el.

a sos ɔw es afɪn es, etɪ eɣɪ eɣɪ am ibrm'n esɛ: «Eɣɪ gbɛl, kɔ ow ɔtu eke k'el em ee?» ²³ Jesu dad el ninɛ: «Eɣɪ a eke em ab us abu lɔfu nyam em a, in anake li b'ow l'ɔl l'ij'm a. ²⁴ Eɣɪ ec'Iy b'ow uw esɛ elɛl eke Nyam Lɛl ɛwar in e lɪs ab af; † gbɛkɔ gbɛrɛ ɛl eɣɪ a ek'am ɔl ij'r a eci! Eɣɪ ikɪ na, blɛl wɛl ewm'n bɔbɔ yɛji!» ²⁵ Judas a ek'am ɔl ij'r a am ibrm'n esɛ: «Low yɛgm aɣɪ es, kɔ ow ɔtu eke k'el em ee?» Jesu dad'r ninɛ: «Ŋ obi dad.»

Ob ij lala

Mark 14.22-26; Luk 22.15-20; 1 Korɛnt 11.23-25

²⁶ Eke -n'am ij ob a, Jesu oc futufutu, l'ɛlu Nyam bia, l'ubr em n'ɔɪ in e jam esɛl a, etɪ li dad ninɛ: «Èbr ke ijɪr, na el em e sos meɣl.» ²⁷ Ɛmɛny l'oc mij kpɔk eke mar anɪ em; eke l'ɛlu Nyam bia a, n'ɔɪ in e jam esɛl a, etɪ li dad ninɛ: «Èɣɪn ɔny fɛɪ, ²⁸ anke na el em e mebl, Nyam e sinm a e mebl ek'am ow ok es aɣɪ nɔnɔ e sikpl oc ap eci. † ²⁹ M'am dad ɔny ek'igɪ yɛfɛnyina a, mi k'ow m'ɛɣɪm mar na sakp ɛjɛci tɔɪ ke ow ít lɛɣɪ a eke ɔny ab, em Ɛs e gbɛrɛɣbi usu a, m'ow m'ɛɣɪ mar owr a.» ³⁰ Sica -l'ɛɣɪ es gbɛɣbl a ec'ɛj † ba ow b'uwr, etɪ -n'im Olivie lafɛny af.

Piɛr b'ow ɛɣbr Jesu

Mark 14.27-31; Luk 22.31-34; Jan 13.36-38

³¹ Sica Jesu dad in e jam esɛl a ninɛ: «Ncok na cɛ, low a eke b'ow ɛɪn'm a b'ow ok ɔny ec'ɔmn

† **26:24** Selu 22.2-19; Esayi 53. † **26:28** Ɔkm Ok 24.8; Jeremi 31.31-34. † **26:30** Jwifel ec'ol em a, eke Pak ec'ob ij a b'uwr a, -li b'ɛɣɪ selu esɛ Selu 113-118 af.

a wus. Tasi em a, Nyam Lel ab em wel non: *M'ow m'ibi mēceb ɔsu es a, etɔ mēceb a feɔ b'ow ɔmu es.*† ³² Gbəkɔ em eci uwɔmu em anɔ igb em a, m'ow m'ikɔ anym m'im Galile m'eku ɔny.» ³³ Pier dad ninɛ: «Eke aɔɔ a feɔ igɔ elu'ɔ es yeɔi, em gbɛ lɛɔɔ kaka mi k'ow m'igɔm m'elum'ɔ es.» ³⁴ Jesu dad'r ninɛ: «Low nawrɛ m'am dad'ɔ: ncok na cɛ, gbunɔ ke ɔɔɔ ikɔ a, b'ow ɛgb'r'm sakp nyahan dad eke uwm im any.» ³⁵ Pier dad'r ninɛ: «Eke ow it ɔ ab eci luw bɔbɔ yeɔi, mi k'ow mi dadm m'ɛsmɛ m'uwm'ɔ any.» Etɔ jam esel ejec'a yeɔi dad eben.

Jesu am ɔɔɔ Nyam Jɛsemane
Mark 14.32-42; Luk 22.39-46

³⁶ Etɔ sica Jesu lele in e jam esel ab ab ow ok usu nyam eke wel b'ɛsɔ Jɛsemane, † etɔ n'am dad wel l'ɛsɛ: «Eke m'aam yɔɔɔ a mi ɔɔɔ Nyam a, òkr es aɔa.» ³⁷ L'oc Pier lele Sebede ec'ey yony ab ab l'igɔ sos af n'im. Sos ɔb nuɔ am ɔw'r es, etɔ ermij yeɔi am ok'r afɔ es. ³⁸ Li dad wel ninɛ: «Sos es ɔw ek'el luw eci afɔ em ec'abɔ ab es; òkr es aɔa ke ɔsur em ab.» ³⁹ L'eri n'im kpekpe tɛl, l'ok ɔwrɔkp wus l'ubu any es etɔ n'am ɔɔɔ Nyam li dad sodad amua: «Em ɛs, ek'ow it tasi, ke ɔny gbɛ eci mij kpɔk na kpab'm es lís. Ke feɔ em a, ow k'él yec'a eke m'am erur a, kɔ yec'a eke ɔ am erur a.»

⁴⁰ Jesu ɛwl ow jam esel nyahan a ogɔ a, etɔ n'ɛɔan wel eke wel am eru mɛmn. Li dad Pier ninɛ: «Kɔ wanci nyam bɔbɔ yeɔi, ɔtumn ɔsumn

† **26:31** Zakari 13.7. † **26:36** *Jɛsemane*:nin eke Arame ɛbr em ow e nyandrɛ el “mun es ifir ob”.

em ab ee? ⁴¹ Ànḡn any owr ṣsur ke ḡḡḡan, yec'etḡ ke k'ḡymn ebm ekn owi em. Ḣny ec'abḡ a gbḡ inym es low feḡ e kok eci, kḡ ḡny e sos meḡl a gbḡ ijm lḡc.» ⁴² N'im akpoj sakp yony em etḡ n'am ḡḡḡn Nyam li dad sodad amua: «Em ḡs, eke mij kpḡk na k'ow ocm im es lís eke mi k'ḡḡḡm ow e mij a, ke kḡk ḡ ec'erur a!»

⁴³ Eke emeny l'ḡwl meny l'ow in e jam ḡsel a oḡḡ a, n'ḡḡan wḡl mḡmn eru em; mḡmn am bḡbm el anyamn. ⁴⁴ Emeny Jesu elu el es im akpoj etḡ am ḡḡḡn Nyam sakp nyahan em. N'am ebr sodad nyam coco ab em. ⁴⁵ Emeny l'ḡwl l'ow jam ḡsel a oḡḡ a etḡ n'am dad wḡl l'ḡse: «Aḡ! Am erur mḡmn a cḡ ebr sel ee? Kin, wanci a eke wḡl b'ow ḡl ḡḡḡ ec'Iy ij sikpl ḡsel ec'abu em a ow ḡḡ. ⁴⁶ Ìḡbr s'imn! Kin, ḡḡḡ a eke am ḡl ij'm a ow titm ḡḡ!»

Jesu ec'ḡny

Mark 14.43-50; Luk 22.47-53; Jan 18.3-12

⁴⁷ Jesu odad aḡḡ nḡnym k'uwrḡm etḡ kpḡkḡ Judas, jam ḡsel lḡw yony ab em ec'ḡḡḡ nyam a, ilm any. Aḡḡ nḡḡḡ a ek'ow in ab a ḡnym ekḡ ekpr lele mab ler em ab. Egb waw ḡsel ḡgbḡl lele Jwifḡl ec'agḡ ekpekp ab ab anake erm el a. ⁴⁸ Judas eke b'ow ḡl Jesu ij a, ikḡ anym yeḡm dedeku a in ec'akunda yec'em eke -li k'ḡḡnyḡ ow a. Li dad nine: «ḡḡḡ a eke m'ow mi joj nḡny a, in ana; ḡnyḡ in.» ⁴⁹ Etḡ kpḡkḡ Judas ow titm Jesu etḡ dad'r nine: «Low yeḡm aḡḡ ḡs, m'am ḡḡḡn'ḡ!» Etḡ li joj ow nḡny. ⁵⁰ Jesu dad'r nine: «Em lawl, low yec'a ek'ow eke ki kok a, kḡk fafa.» Kpḡkḡ aḡḡ a ok'r af ḡny'n. ⁵¹ Aḡḡ a ek'anḡ Jesu ab a e nyam ḡdu in e lab ler em a eb. L'iyḡ egb

waw es ligbel a ec'abu elum es a etɲ l'ubr ow loru es. ⁵² Jesu dad'r ninɛ: «Òc ɲ e lab ler em a ew ow eci usu a, anke aɲ a eke b'oc lab ler em a, -li b'ow -l'uw lab ler em em. ⁵³ Kɔ uwm any eke m'otu eke mi k'ibrm em Es abu elum, ke kpekɲ l'ís'm afr erm esel áru eb læw yony ee? ⁵⁴ Ke low na eke kok ab em, ayaf Nyam Lɛl a otu eke k'iy nɛny ee? Nyam Lɛl a dad eke ów a k'ecr ebɛn.» ⁵⁵ Etɲ Jesu am dad dedeku a esɛ: «Kɔ em eci ony a ibrm eke k'otr ekɲ ekpr lele mab ler em ab owr esɛ low ɲɲɲ kok es em el af ee? Sɛɲɲ a fɛɲ mi bi sig es Nyamel gbɛl a e gbugɲ mi yɛgm aɲ low etɲ onymn'm. ⁵⁶ Kɔ ów amua ey yec'etɲ ke kokoba ɔb esel ec'odad a ek'anɲ Nyam Lɛl em a íy nɛny.»

Etɲ jam esel a fɛɲ igɲ elu'l es uru es im.

Jesu im Sanedren ec'agɲ a ec'any af

Mark 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jan 18.13-14, 19-24

⁵⁷ Aɲ a ek'onɲ Jesu a, -l'oc -n'im ow egb waw es ligbel Kayif ec'any af, yogɲ a eke ol e low any uw esel lele aɲ ekpekɲ ab ab as luku a. ⁵⁸ Pier anɲ akpoj em am us Jesu jam tonɲ l'ok egb waw es ligbel a e gbugɲ a. L'ey gbugɲ a li sig es usu osu esel ab ab yec'etɲ ke l'ékn elel eke low a b'ow ecr a. ⁵⁹ Egb waw esel egbɛl a lele Sanedren a ec'agɲ ejec'a fɛɲ ab am ol danɲu ij nyam, eke k'obr Jesu low, ek'ow el yadɲ em yeji, yec'etɲ ke

-l'ibi ow, ⁶⁰ kɔ -n'ɛɲnmn low kaka. † Ke aɲɲ nonɔ ow cicr'r yadɲ ɛm ɛɛ. Sica ow ec'uwr ɛm a, aɲɲ yony ow ⁶¹ ɛɲɲ am dad ɛɛɛ: «Ɛɲɲ na dad nɛɲɲ ij ɛm ninɛ: “M'ɔtu eke mi k'ɔny Nyamel gbɛl a mi ɲuɲɲ, ke ɛɲɲ nyahan m'úsɹ ɛm.” » ⁶² Egb waw ɛs ligbɛl a igb ɛɲɲ dad Jesu ninɛ: «Kɔ wɛl ám dad sodad amua ok'ɲ af, ke k'óbm kpu ee?» ⁶³ Kɔ Jesu yewal tiɲ. Ɛɲɲ egb waw ɛs ligbɛl a dad'r ninɛ: «Nyam ek'anɲ owr e nin ɛm, m'am ibrm'ɲ, dàd ɛy ofn ɛm tasi ek'ow el ɲ el Mesi, Nyam ec'Iy a.» ⁶⁴ Jesu dad'r ninɛ: «ɲ obi dad. Ɛmɛny m'am dad ɔny: jam aɲa *b'ow ɛkan ɛɲɲ ec'Iy eke sig ɛs Nyam Abusu Ɛs eci lidr abu af, ke b'ow anɲ afr eci jru ɛm ám ow.*»† ⁶⁵ Odad na sosiɛm egb waw ɛs ligbɛl a ɔny in eci simob sus ɛm a gbagbrm ɛm, † ɛɲɲ dad ninɛ: «L'óbr Nyam any! Ɛy s'ibram adaɲku ij! Ɔny yeji caca irir eke li dad low ɔbr any owi Nyam e lís a. ⁶⁶ Kɔ ɔny e tutr el bogɲ ec'ee?» -Li dad ninɛ: «Ow ɛy'r af, l'it eke wɛl k'ibi'r gɔɲ.» ⁶⁷ Ɛɲɲ sica -n'am afl ow sar any -l'or ow kukuta ɛm; bɛb gbɛ am dɛdɲ'n any af, ⁶⁸ ɛɲɲ am dad ɛɛɛ: «ɲ ek'el Mesi a, èlu ɛs ɛkn ɔkm ke dád ɛy ɛɲɲ a ek'iyɹ'ɲ ob a!»

† **26:60** Jwifɛl ec'ol ɛm a, ow itm eke wɛl ki jɛj odad ok ncok ɛm. Ɛmɛny eke cicr owi anɲ eke b'ow ism ɛɲɲ luw ab yeji, ow it eke jɛj ok a k'anɲ ij ɛɲɲ yony. Ɛmɛny wɛl bi bibrm adaɲku a low saw ɛm. Jesu eci jɛj ok ab ɛm, -l'ɛluam ów amua kaka. † **26:64** Selu 110.1; Daniel 7.13. † **26:65** ɔny in eci simob sus ɛm a gbagbrm ɛm: Jwifɛl e low yeɲm ɛm a, ek'ɛɲɲ nyam dad odad ɲuɲ ok Nyam af a, ow it ek'agɲ a ek'iri low a k'igb, ke ɔny ɛl eci simob sus ɛm a gbagbrm ɛm, ɛɛɛ low ɲuɲ a eci mɛny ewr af.

Pier egbr Jesu

Mark 14.66-72; Luk 22.56-62; Jan 18.15-18, 25-27

⁶⁹ Pier sig es gbugɲ yogɲ. Ob oc ɔɲ lisel ab em e nyam ow titm'n etɲ dad'r nine: «Iɲ yeji, anɲ Jesu Galile iyli na ab!» ⁷⁰ Ko l'egbr ow dedeku a feɲ ec'any af nine: «Low yec'a ek'am ɔl eke ki dad a, mi k'uwm any.» ⁷¹ L'igb n'aamn gbugɲ a e lisany a eci, etɲ ob oc ɔɲ lis ejeci nyam ekn'n etɲ am dad ok agɲ a ek'anɲ yogɲ a ese: «Egɲ na yeji, n'anɲ Nasaret iyli Jesu ab.» ⁷² Etɲ emeny Pier egbr'r dad ofn em nine: «Egɲ ikɲ na, m'uwm'n any.»

⁷³ Ow b'innɲ ebr tel a, agɲ a ek'anɲ yogɲ a ow titm Pier etɲ am dad'r ese: «Tasi, ɲ, el em ec'egɲ nyam. Nɲ ec'odad a am ot'ɲ suw es af yegm yogɲ ek'anɲ ow a.» ⁷⁴ Pier ɔdu eb dad nine: «Ek'ow el yadɲ m'am ɔɲy, ke Nyam kók'm low ɲɲɲ! M'am ofn mi dad ek'egɲ na m'uwm'n any!» Odad na anɲ'n nenym n'am dad, etɲ kpekɲ ɲgɔs ikɲ. ⁷⁵ Ow ɔɲ Pier ɔkn odad a eke Jesu dad'r a: «Gbuɲ ke ɲgɔs íkɲ a, b'ow dad sakk nyahan eke uwm'm any.» Etɲ Pier ey ɔkm im gbenɲ am ikɲ low dudu eci ɔɲɲ.

27*Wɛl oc Jesu im Pilat ec'any af*

Mark 15.1; Luk 23.1-2; Jan 18.28-32

¹ Eke legɲ eny a, ibribr fafa, egb waw esel egbel a feɲ lele Jwifel ec'agɲ ekpekɲ ab ab okr af egɲ

eb eke k'ibi Jesu. ² -N'ɔŋ wɛl ɔny awŋ'n, -l'oc -n'im -n'ɔŋ ow Pilat, Rom iy ek'el Jude ec'es ɛw ɛs. †

Judas e luw owi

Ob Kok 1.18-19

³ Judas a eke ɔl Jesu ij a, iri eke wɛl ɔb Jesu low. Ow e low ɛy'r sos ɛm, ɛtɛ l'ɛwlm os likɛ lele lɛw ab ab a mɛny n'im n'ɔŋ egb waw ɛsɛl egbɛl a lele agɛ ekpekp ab ab. ⁴ Li dad wɛl nine: «M'ɛy lɔbr, m'ɔl ɛgɛ ek'ɛknm low a m'ij luw eci!» Kɔ -li dad ow nine: «Na ɛ e low ana, ɛy e low kaka anm ɛm!» ⁵ ɛtɛ Judas, ɔkm ɛy ɛm a, oc os a im ɔwl Nyamel gbɛl ab ɛm. ɛtɛ n'im l'oc meb l'ɛdɛn ɛmn. ⁶ Egb waw ɛsɛl egbɛl a ot os a ɛtɛ dad nine: «ɛy ec'ol a ɛdɛn eke wɛl k'oc os ikɛ na wuwlm Nyamel gbɛl a ec'os ab ab, aŋke ow el mebl ec'os.»

⁷ Eke sica nɛny okr ɛl af a, -l'oc os a -l'ɔl mijel kok ɛs a ec'ɔgm eke -li ki kok etu agɛ ec'es oc usu.

⁸ Na sosiɛm anake wɛl ɛsɛ ɔgm a “mebl ec'ɔgm” toŋ k'ow it yɛfɛnyna a. ⁹ Ow ɔŋ kokoba ɔb ɛs Jeremi eci sodad amua eke dad a iy nɛny: *-L'ot os likɛ lele lɛw ab a, (an eke Israel ɛyɛ ɛw ana),*†

¹⁰ *-l'ɔl mijel kok ɛs a ec'ɔgm a, ɛsɛ elel eke ɛs Kɔtɔkɔ dadr'm ab af.*†

Pilat am ibrm Jesu low

Mark 15.2-5; Luk 23.3-5; Jan 18.33-38

† **27:2** Rom ɛyɛ ɔm Jwifel abusu eke k'ibi ɛgɛ; na sosiɛm anake Jwifel a oc Jesu im Pilat ogɛ a. † **27:9** Adu ec'an eke b'il. ɛkn Matie 26.15 ec'akr otar a. † **27:10** Matie oc Zakari e lel lele Jeremi e lel ab eci sodad a okr af. Zakari 11.12-13; Jeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

¹¹ Jesu anη es εw es Pilat ec'any af ετη ow am ibrm'n εσε: «Κο η Jwifel ec'eb ebu ab ana ee?» Jesu dad'r ninε: «Iη obi dad.»

¹² Ετη εμεny eke egb waw εσεl εgbel lele agη ekpekp ab ab am cicr'r a, li dadm odad kaka.

¹³ Ετη Pilat dad'r ninε: «Κο ów amua eke -n'am dad -l'ok'η af a, am iri ee?» ¹⁴ Κο Jesu οbm kpu low kaka af † toη es εw es a low iti any afηη es.

Wel οb Jesu low luw eci

Mark 15.6-15; Luk 23.13-25; Jan 18.39-19.6

¹⁵ Sakp sakp fεη eke Pak ec'es gbεgbl e λεγη b'ow a, es εw es a b'elu sobel εm es nyam es, in a eke dedeku a b'erur a. ¹⁶ Ke λεγη ab εm, εb any οbr es ligbel nyam eke wel b'εση Barabas † anη sobel εm. ¹⁷ Pilat am ibrm dedeku a ek'as luku a εσε: «Κο bwo ec'εγη am erurir eke mi k'elu es m'οη οny ee? Barabas κο Jesu a eke wel b'εση Krist ab ee?» ¹⁸ Tasi εm a, l'uw any senyn senyn eke nyamn εyr εm wel oc Jesu is'r.

¹⁹ Eke Pilat sig es jej ok usu a, in e yow a οη wel is'r amani na: «K'εy εγη na eke εκnm low kaka a e low na εm, anke tasi εm a, ncok na, memn εm m'ij gbre nονο in sosiεm.» ²⁰ Kpekη egb waw εσεl εgbel a lele agη ekpekp ab ab am itr dedeku a eke k'ibrm Barabas ec'es εlu lele Jesu ec'ibi ab e low. ²¹ Es εw es a εμεny οdu odad eb ετη am ibrm εl εσε: «Agη yony a, bogη eci am erurir eke mi k'elu es m'οη οny ee?» -Li dad ow ninε: «Barabas!» ²² Pilat ibrm εl ninε: «Ke sica Jesu a eke wel b'εση Krist a ec'a, ayaf

† **27:14** Εκn Esayi 53.7. † **27:16** Barabas:Mark 15.7. Matie eci silεl esig oglog εm a, Jesu Barabas.

mi ki kokr'r ab ee?» El fəŋ -l'okr lebl af -li dad ninɛ: «Ĕw'r oliķŋ af!» ²³ Pilat ibrm el ninɛ: «Kɔ bla low ɔbr iy li kok ee?» Kɔ -n'am ɔg lebl tuɔtuɔ em -l'ɛsɛ: «Ĕw'r oliķŋ af ɛɛ!» ²⁴ Eke sica Pilat ɛkn ek'ow akplm ij, ke emeny itarir a lele ɔɔg ab ab am bobn a, l'oc mij li yɔg sabu dedeku a ec'any af ɛtŋ li dad ninɛ: «Na ɔny e low ana! M'anm ɛgŋ na e luw owi em!» ²⁵ Dedeku a fəŋ ɔdu eb dad ninɛ: «Ke in e luw a e ligbɔw áŋŋ ey lele ey ec'alaw ab ab e nuŋ af!» ²⁶ Pilat ɛlu Barabas es ɛtŋ n'ɔŋ wɛl ɔr Jesu say em gbun ɛtŋ l'ɛlu abusu es eke wɛl k'oc im ɛw ow oliķŋ af.

Srɔda eyŋ a am kokr Jesu miyer
Mark 15.16-20; Jan 19.2-3

²⁷ Pilat eci srɔda eyŋ a ɔny Jesu ɛlu lakp lokm a ek'el Pilat e gbugŋ a, ɛtŋ el a fəŋ -l'iwr -li did -l'ɛlul ow em. ²⁸ Wɛl ɔny in e mob a ot'r es sos ɛtŋ wɛl sus'r mob af ɛw ebl. ²⁹ -Li kok mirŋ em tufe, -l'oc -l'us ow ɛtŋ -l'ɛlu ow anany in e lidr abu ab em. † -L'ok ɔwrɔkp wus ow ec'any af ɛtŋ -n'am kokr ow miyer -li dad -l'ɛsɛ: «S'am ɛŋŋŋ o, Jwifel ec'eb ebu!» ³⁰ -N'am fafl ow sar any ɛtŋ -l'oc anany a -n'am nɛŋŋŋ ow nuŋ. ³¹ Eke -li kokar ow miyer sɛnyn sɛnyn bake ow uwr a, -n'ɔny mob af ɛw a -l'oc ow es, -l'ɛwl -li sus ow ow e mob a ɛtŋ -l'oc -n'im ow eke -li k'ɛw ow oliķŋ af.

† **27:29** -Li sus ow mob ɛsɛ eb ebu af eke -li ki kokr ow miyer. Mob af ɛw ebl a ɛw ɛsɛ eb ebu e gbad af. Mirŋ em tufe a ɛw ɛsɛ eb ebu eci tufe af. Anany a ɛw ɛsɛ eb ebu eci kpama af.

*Wɛl ɛw Jesu oliƙɛ af
Mark 15.21-32; Luk 22.26-43; Jan 19.17-27*

³² Eke -n'annɛn baɲɛn a -n'am ok ɔkm a, -l'ɔbr Siren iy nyam eke wɛl b'ɛsɛɲ Simɔ; sɔɔda eyɲ a ɔny'n lɛc em eke li k'abu Jesu ec'olikiɲ a. † ³³ -N'im -l'ok usu nyam eke wɛl b'ɛsɛɲ Gɔlgota ek'el nyandre em "Nuɲ kpɔk ec'usu." ³⁴ Yogɲ, -n'ɔɲ Jesu mar eke wɛl wuwlm *ob lolo ab eke k'ɛgɲ*;† eke li tat anm a, l'erurm eke li k'ɛgɲ.

³⁵ -L'ɛw ow oliƙɛ af ɛtɲ -li cɛc ow *eci mob sus em a sɔsum oc kok em*.† ³⁶ ɛtɲ -l'ok es yogɲ -n'am ɔsu ow. ³⁷ In e nuɲ af a, -ni nɔn lɛl ek'am yɛgm low a sosiɛm eke wɛl ɔb'r low a. Ow eke wɛl nɔn a el: "ɛgɲ na Jesu, Jwifel ec'ɛb ebu." ³⁸ In e saw saw a, wɛl ok elu yony oliƙɛ af; nyam ann'n lidr abu af ɛtɲ nyam ann'n nɛmn abu af. †

³⁹ Agɲ ek'am ɛc a *am ɛgɲɲ nuɲ em wɛwr'r*, † ⁴⁰ ɛtɲ am dad'r ɛsɛ: «ɔ ek'am erur eke k'ufɲ Nyamel gbɛl ab es ke sɛgɲ nyahan kpɛɲ ús ejec'a, † eke el Nyam ec'Iy tasi,† èbr ɲ sosi, àɲɲ oliƙɛ af yogɲ us es!» ⁴¹ ɛtɲ egb waw ɛsɛl egbɛl a, ol e low yɛgm ɛsɛl a lele agɲ ekpekp ab ab yeji am kokr'r miyer dad ɛsɛ: ⁴² «L'ɛb agɲ ejeci l'ɛlu es, ɛtɲ l'ɔtum eke li k'eb'r in sosi! Kɔ Israel ec'ɛb ebu tasi ee? Sica n'áɲɲ oliƙɛ af yogɲ l'us es, ke s'úb'r nawrɛ. ⁴³ *L'oc in ec'ɔmn a l'ɛlu Nyam em li dad nine: "M'el Nyam ec'Iy." ɛɛ! Eke Nyam ɔny in ec'erur tasi, ke l'ɛb l'ɛlu ow es gɔɲ!*»† ⁴⁴ ɛtɲ ów

† 27:32 ɛkn Matie 5.41 ec'akr otar a. † 27:34 Selu 69.22.

† 27:35 Selu 22.19. † 27:38 ɛkn Esayi 53.12. † 27:39 Selu 22.7-8; 109.25. † 27:40 ɛkn Matie 26.61; Jan 2.19. † 27:40 *Eke el Nyam ec'Iy tasi*:Bèbmn Matie 4.3-6 ab. † 27:43 Selu 22.9.

enɣɣɣ kok ɛsɛl eke wɛl ɛw oliɣɣ af in ab a yeɣi am wɛwr'r dad ɛbɛn.

Jesu eci luw a

Mark 15.33-41; Luk 23.44-49; Jan 19.28-30

⁴⁵ Sica leɣɣ uyu nuɣ ɛm a, ncebɛn ɛy wus a nimum af toɣ ok ncebɛles eci wanci nyahan ɛm.

⁴⁶ Ek'ow am titm ncebɛles eci wanci nyahan a, Jesu barm lebl tuɔtuɔ ɛm ninɛ: «*Eli, Eli, lema sabaktani?*» (ek'el nyandre ɛm: “*Em e Nyam, em e Nyam, kɔ bla ɛtɣ digɣ ɛlu'm es ee?*”)† ⁴⁷ Agɣ nyam nyam ek'anɣ yogɣ a iri odad na ɛtɣ dad ninɛ: «*N'am ɛsɣ Eli!*» † ⁴⁸ Kpɛkɣ ɛl ɛm ec'ɛgɣ nyam uru es im oc mbra usm ɛl eci mar ab ɛm ɛtɣ oc ucɣr anany ɔkɣ *Jesu eke k'ɛgɣ.*† ⁴⁹ Gbɛkɔ agɣ ɛjɛc'a am dad ɛsɛ: «*Èku ye, si b'ow s'ɛkn eke Eli b'ow eb ɛlu'l es!*»

⁵⁰ ɛmɛny Jesu barm lebl ligbɛl nyam ɛtɣ ok sel es. ⁵¹ Kpɛkɣ, Nyamel ab ɛm eci gbada gbɛl gbada a eke wɛl ɛw ɛdɣɣ usu lala ab any a, † igɣ afr ɛm a ɛtɣ agbr ɛm araɣɣ didi toɣ ok esr ɛm a. Wus umu, mób gbagbrm ɛm, ⁵²⁻⁵³ suwɔmu figɣ. Eke Jesu igb luw ɛm a, ɔmn ɛsɛl nɔnɔ a ek'uw a igb luw ɛm; -n'anɣ suwɔmu ab ɛm -l'ok ɔkm. -L'ok Jerusalem, ɛb lala ab ɛm; yogɣ agɣ nɔnɔ ɛkn ɛl.

⁵⁴ Eke srɔda ɛyɣ a eci anym ɛs a lele srɔda ɛyɣ ab ab ek'am ɔsu Jesu a ɛkn wus umu a lele ów

† **27:46** Selu 22.2. † **27:47** Eke agɣ a iri Jesu am ɛsɣ “Eli” a (ow e nyandre ɛl “Em e Nyam”), -li tutr eke kokoba ɔb ɛs Eli ec'odad Jesu am dad. Eke Eli uwm ke l'igb n'im afr a (2 ɛb Ebu 2.1-12), Jwifel e tutr ɛm a, eke low nɛnyembri nyam ɛs anɣ gbɛɛ ɛm, Eli b'ow eb ɛlu'l es. † **27:48** Bèbmɛn Selu 69.22 ab. † **27:51** ɛkn ɔkm Ok 26.31-33.

a ek'am ey ow ab ab a, erɨn ɔny el afɨn es. - N'am dad -l'ese: «Nje, tasi eɨn na Nyam ec'Iy!»
⁵⁵ ɔyow nɔnɔ ek'us Jesu jam Galile etɨ eke ki kok in e lis e low a † anɨ yogɨ am ekn low a akpoj em. ⁵⁶ El em a, Mari, Magdala baɨn yɔwi a, Mari Jak lele Josef ab e lis a, lele Sebede ec'ey a ec'el lis ab yeji anɨ.

Jesu ec'es oc owi

Mark 15.42-47; Luk 23.50-56; Jan 19.38-42

⁵⁷⁻⁵⁸ Eke leɨn ew es a, Arimate baɨn eci gbrenɨbi nyam, eke wel b'esɨ Josef, ke in yeji el Jesu eci jam us es a im eɨn Pilat etɨ ibrm ek'ow k'oc Jesu eci sos meɨl a ɔɨn; † etɨ Pilat ɔɨ abusu. ⁵⁹ Josef oc sos meɨl a wiwrm gbad ufu owr ab ⁶⁰ etɨ l'oc n'im l'oc ow es in obi eci uwɔmu lob owr eke n'ɔɨ wel ur ab em. † Li wuwɨ lob nyam l'abl uwɔmu a ec'em ey usu ab es etɨ n'im. ⁶¹ Mari Magdala yɔwi a lele Mari yec'ab ab anɨ yogɨ, -l'ok es -l'ɔbr uwɔmu ab any.

Uwɔmu a ec'ɔsu

⁶² Nenɨɨn e sos bebm e leɨn ec; sica leɨn beny a, eɨb waw esel eɨbel a lele Farisiel ab ab okr af im Pilat ogɨ a ⁶³ etɨ dad'r ninɨ: «Eɨn gbɨl, low nyam ow ey nuɨ em: yadɨu na, in ec'owr anɨ

† **27:55** ɔyow a:ekn Luk 8.2-3. Akpoj em: bebmɨn Selu 38.12.

† **27:57-58** Jwifɨl ec'ol a eɨɨn eke sos meɨl k'anɨ oliɨn af leɨn ukr. Ow b'is abu eyr eb ab em (Ol ɔkn 21.22-23). Rom ec'agɨ a gbɨ b'ew es oliɨn af ow ugɨ es. Eke wel erur eke k'oc eɨn eke wel ibi oliɨn af a es a, ow it eke wel k'ibrm Rom ec'eɨn a ek'ew wus ogob ab es a abusu. Eke eɨn a ow el eb l'elu wus a, abusu erum es leɨn kaka. Kɔ Jesu ec'a gbɨ Pilat ɔɨ abusu. † **27:60** Jwifɨl ogɨ a, wel b'ot agɨ eɨnɨ a eke b'uw a es uwɔmu nyam coco em.

em a, li dad eke, ek'in uw ba ow'n bi kok sɛɣɣ nyahan a, in b'ow in igb luw em. ⁶⁴ Ẹɣɣ ɔɣ abusu ke wɛl ɔsu uwomu a toɣ ow kok sɛɣɣ nyahan, yec'etɣ ke in e jam ɛsɛl a k'iyɛm sos meɣl a bake -li dadmɛn dedeku a eke l'igb luw em. Sica eci, yadɣ iɣɣ na b'ow agb akm krekre ec'a.» ⁶⁵ Pilat dad ɛl nine: «ɔnyn usu ɔsu ɛsɛl. Ìmɛn ke ɔɣɣ ɛl -l'ɔsu uwomu a ɛsɛl eke am erurir ab af.» ⁶⁶ -N'im -n'am bɛbm uwomu a ec'eel eke wɛl k'ɔsur a. -L'ɔkr lob a ek'anɣ uwomu nɛny a wɛl kɔkr saw saw ab es sɛnyn sɛnyn etɣ -l'ok usu ɔsu ɛsɛl.

28

Jesu eci luw em anɣ igb a

Mark 16.1-10; Luk 24.1-12; Jan 20.1-10

¹ Nɛnɛɣɣ e lɛɣɣ a b'ec eci dimas lɛɣɣ ɛny ow em a, Mari Magdala yowi a lele Mari yec'ab ab ow am ɛkn uwomu a. ² Kpru em, wus umu lɛc em, etɣ Ẹs Kɔtɔkɔ ec'afr ɛrm ɛs nyam anɣ afr us es, ow wuwl lob a oc es etɣ sig es af. ³ L'ɛw ɛsɛl afr eke b'ɛɣɣ af, etɣ in eci mob sus em a ufu ɛsɛl nyamok af. ⁴ Usu ɔsu ɛsɛl a ɛrɣɣ ɔny afɣɣ es, am ufɣ bɔbar, etɣ ɛw ɛsɛl agɣ ek'uw cɛ af. ⁵ Afr ɛrm ɛs a dad ɔyɔw a nine: «Eɣɣ k'ɔny ɔny. M'uw any ek'am ɔɔl Jesu a eke wɛl ɛw oliɣɣ af a; ⁶ n'anm aɣa. L'igb agɣ ek'uw ab em ɛsɛl eke l'ikɣ anyɛm li dad ab af. Òwr ɛkan usu a eke l'ɛru es a. ⁷ Sica ìmɛn fafa dadr in e jam ɛsɛl a ɛsrɛ: "L'igb agɣ ek'uw ab em n'aam l'eku ɔny Galile. † Yogɣ anake b'ow ɛkan in a." »

† 28:7 Ẹkn Matie 26.32.

⁸ Erɛn lele sos em iɛn ligbel em ab, -l'ogɛ es -n'ɛgbon uwomu a ec'usu a, etɛ -l'uru es -n'aam -l'ewl Jesu e jam esel a amani. ⁹ Kpekɛ Jesu obr el etɛ am dad el ese: «M'am esɛn ony!» -N'im -li titm ow, -n'onny ow akr es etɛ -n'am igɛ ow nun. ¹⁰ Jesu dad el nine: «Erɛn k'onny ony. Ìmn dadr em lisijimel a im Galile: yogɛ anake -li b'ow -l'ekn'm a.»

Usu usu esel a ec'ow e dad

¹¹ Eke onyow a anɛ ejagb af yogɛ aam a, sɛda eyɛ ab em e beb ek'am usu usu a ewl ow banɛ a, etɛ awl ow a feɛ ek'ey a ok egb waw esel egbel a. ¹² Egb waw esel egbel a lele agɛ ekpekɛ ab ab onny luku as. Sica eke neny okr el af a, -n'onny sɛda eyɛ a os nono, ¹³ etɛ -li dad wel nine: «Dadr esre: "S'am eru memn ncok em, etɛ kpekɛ egɛ a, in e jam esel a ow iy in e sos megl a." ¹⁴ Etɛ eke Pilat iri yeji, si b'ow s'eyr'r erm es; s'uw elel eke si k'ewr neny ke k'eynmn es abur kaka ab any.» ¹⁵ Usu usu esel a eb os a etɛ kok ese elel eke wel dadr el ab af. Eben eke amani a eb es Jwifel em ton it yefenyana ana.

Jesu yegm in e jam esel a sos

Mark 16.14-18; Luk 24.36-49; Jan 20.19-23; Ob Kok 1.6-8

¹⁶ Jam esel lew nyam a ec'a, -n'im Galile eci lafeny a eke Jesu yegm el ab af. ¹⁷ Yogɛ, eke -l'ekan ow a, -l'ok owrokp wus -l'igɛ ow nun, gbekɔ el em ec'agɛ beb gbɛ am bebar. ¹⁸ Jesu eri ow etɛ dad el nine: «Afr lele wus ab ec'abusu a feɛ, Nyam ony'm. ¹⁹ Sica ìmn wus na eci ebr ebr a ec'agɛ a ogɛ, ke kókr el -l'el em e jam us esel;

òkr el mij nuη Es, Jim, lele Abη Lala e nin em
ab; ²⁰ yègmn el -l'osu ów a feη eke mi dad ony a.
Sica ìrir: seη a feη m'ow m'anη ony ab toη wus
na e nuη edη.»

Amani Owr
Adiokrou: Amani Owr New Testament

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Adiokrou

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

b20fd1e5-39e1-5678-9af9-b99e1ebfb994